

Tā īgī-īgī Póõlō kā Rómā lé 'bá yī drí Rómā lé 'bá

Tā 'ē'á zīlā nīlī sisī rī

Lājó'bá Póõlō õtirī wárāgā nō īgī rī, gólâ cá drē järībā gólâ Rómā rī lômílî kô. Gólâ īgī wárāgā nō iyī ífífí tā â'dázó gõ'dá kpá tā yī drí rī'á pélâ, drē yī drí cā ākó tólâ rī tā lâ bê. Póõlō âtā tā āzâ 'bá yī känisä tāsī rī kô õzõ gólâ drí 'élé wárāgā āzâ 'bá yī 'á rī tí, tälâ gólâ nīlī gólīyī kô.

Póõlō lē tā gólâ Ôvârî drí õjílā pázó ndrī rī â'dálé, â'dô õjílā Yúdä yí kâ ī'dî, ngâtá õjílā Yúdä yí kâ 'î kô, ópâ gólīyī ndrī 'dó tā lélê gólīyíkâ Yésū 'á rī tāsī.

Kápítā 1-5 Póõlō kī, õjílā ndrī 'é iyī tā gólâ Ôvârî drí lélé rī ī'dî kô. Õjílā Yúdä yí kâ rī 'bá yī īnjíi iyī tā 'bā'bā Ôvârî kâ âfélé gólīyī drí Músä sī rī kô. Gõ'dá õjílā gólīyī â'dó 'bá õjílā Yúdä yí kâ ró kô rī gã iyíkâ dó tā ïsüli Ôvârî rī tāsī kpálé Ôvârî â'dâ yî trá gólīyī drí lätî ngüngî 'ásî rī.

Kápítā 6-8 Â'dô trá ītí rī, lē õjílā ndrī drí â'dólé mbî Ôvârî lïfî. Bê-rî gólīyî iyîngá rī'á rägîi 'î tā õnjí drí, gõ'dá icá iyî kô iyî ífífí pälé. Rî'á cé â'dólé ngá ãlô ró Yésû rî õdrâ bê, 'dîi rî gõzó gólīyî lôfölé vólé tā õnjí 'ásî.

Kápítā 9-11 Póõlō â'dâ tā gólâ õjílā Yúdä yí kâ drí lätî Ôvârî drí 'ezó gólīyî pälé tā lélê Yésû

'á rî sî rî gãzó dó, gõ'dá õjílã gólïyî â'dó 'bá kô Yúdã yí kâ ãâcâ ïyî trá õjílã Ôvârî kâ ró rî ï'dî. Gõ'dá Póõlõ kĩ, izzatú ătî 'á tolâ rî, õjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yî ãâ'dô ïyî kpá âgô'á tâ Yésü kâ lêlé.

Kápítã 12-16 Póõlõ â'dâ íyíkâ látû gólâ krístõ 'bá yî drí 'ezó rîlî ãngó 'á nõngá õjílã Ôvârî kâ ró rî ï'dî.

¹ Mâ Póõlõ rû ï'bû 'bá Yésü Krístõ kâ ró rî ï'dî. Ôvârî njî mâ trá â'dólé lâjó'bá Yésü kâ ró. Gólâ njî mâ trá â'dólé tâ âtî-âtî Yésü rî tâsî rî pêlé õjílã drí.

² Pâtîjî ró, gólâ 'bã tâ trá ăkû ró ăkû ró nã sî tâ ăngû 'bá íyíkâ rî 'bá yî tí 'dýyî pâ 'bá rî âjózó, té õzõ îgilî trá tâ ìgî tândí gólâkâ 'á rî kâtí.

³ Gõ'dá tâ âtî-âtî tândí rî 'dî rî'á Kúmú ãmákâ Yésü Krístõ Ôvârî rî mvá rî tâsî. Yésü rî â'dô-â'dô õjílã mvá ró rî tâsî rî, gólâ rî'á kúmú ángi Däwûdî rî ózowá 'î. ⁴ Gõ'dá â'dô-â'dô gólâkâ Ôvârî ró rî tâsî rî, Ôvârî 'ê tâ trá mbârâkâ sî tâ â'dálé kĩ, pâtîjî Yésü Krístõ 'dî rî'á íyî mvá nyâányâ 'î. Ítí rî, gólâ 'bã Yésü trá lîdrílî õdrâ 'ásî. ⁵ Tâ gólâ Yésü drí 'élé ámâ pãzó rî tâsî rî, Ôvârî drí tâ lânjâ 'ezó má drí. Gólâ 'bã mâ trá â'dólé lâjó'bá ró Yésü drí, â'dólé õjílã õrî ndrî ìmbálé tâ lêlé Yésü 'á gõ'dá kpá gólïyî ìmbálé tâ Ôvârî kâ ârîlî. Má 'ê lôsî rî nõ Yésü drí. ⁶ Gõ'dá ãnî õjílã gólïyî Rómâ kâ ró rî 'bá yî drí rî, Ôvârî zî õjílã kpá ãnî lâfálé sî â'dólé tâ lë 'bá yî ró Yésü Krístõ 'á.

⁷ Gõ'dá ïtí rî, má rî tâ nô 'bá yî îgilî ãnî ndrî Rómâ lé 'bá ró gólïyî Ôvârî drí lôvó lâ yî

'bâlé gõ'dá kpá gólïyî gólâ drí zilí trá â'dólé õjilä íyî nyãányâ kâ ró rî 'bá yî drí. 'Dõvó bê ïtí rî, Ôvârî ãmâ átá gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésü Krístõ bê õfẽ õrẽ ãnî drí tã ã'dí bê.

Âyïkõ Póõlõ kâ Rómā lé 'bá gólïyî tã lë 'bá Yésü 'á rî 'bá yî tâsî rî

8 ãnî rú lïkû trá võ 'ásî ndrî tâlâ tã lélë ãníkâ Yésü 'á pípísílî ãlô sî rî tâsî. Gõ'dá tâlâ 'dî tâsî rî, tã drï-kákâ má drí lë'á âtálâ ãnî drí rî ï'dî nõ. Má 'ê ãwô-ïtí ãmbá Ôvârî drí ãnî tâsî Yésü Krístõ rî rú sî. **9** Má rî râtáã 'elé Ôvârî drí ãnî tâsî kâyî vósî cé. Ôvârî nî trá kî nî rî, má rî tã pâtñî ró rî'á râtáã 'elé ãnî tâsî. Ôvârî rî gógó kpá ï'dî gólâ má drí rizó tã 'elé drílâ pípísílî ãlô sî rî, gõ'dá gólâ 'bâ má kpá rî'á tã âtî-âtî tândí mvá lâ rî tâsî rî pêlé õjilä drí.

10 Kâyî vósî cé, õzõ má õtirî râtáã 'êê ãnî tâsî rî, má 'ê râtáã kî, õzõ fí kó Ôvârî õlë nî rî, gólâ â'dô láfî njî'á trâ má drí nizó ãnî lômílî tólâ. **11** Ítí rî, ãnî lôvó rî'á ámâ 'ê'á rôô ndrêlê, tâlâ má ïimbâ ró tã Ôvârî kâ bê ãnî drí, ãnî drí mbârâkâ ûsúzó âdrézó gágá tã lélë ãníkâ 'á. **12** Nî ndrê drê, õzõ mä ãâ'dô rû ê'bé'á kpâkâ ãlô rî, mä â'dô ïcâ'á mbârâkâ ûsúlî ãmâ pâzó ãmâ võ 'ásî tã lélë ãmákâ Yésü 'á rî sî. **13** Ámâ âdrúpî yî ámâ ïzó yí bê, má âtâ nõ tã pâtñî 'î ãnî drí nîlî, má ûjû trá kpñî kâyî dûû sî ândálé ândálé, tîkó 'ezó nîlî tólâ ãnî lômílî rî, gõ'dá ïcâ drê kô má drí nizó. Lé ïtí rî, má drê zââ tã ïsü bê nizó õjilä ãzâ 'bá yî 'bâlé ãnî lâfálé sî tã lélë Yésü 'á, nyé õzõ Ôvârî drí ámâ

'bāzó 'ělâ őjílā õrī āzâ 'bá yî rî 'bá vō āzâ 'bá yî 'ásî rî 'bá yî drí rî kâtí.

¹⁴ Nī ndrê drē, îcâ trá má drí úlý Ôvârî kâ pězó őjílā drí ndrî, gólîyî Gîrîkî tî âtá 'bá ró rî 'bá yî drí gô'dá kpá gólîyî Gîrîkî tî âtá 'bá kô rî 'bá yî drí, tâ nî 'bá rî 'bá yî drí gô'dá kpá tâ nî 'bá kô rî 'bá yî bê. ¹⁵ Gô'dá ã'dô trá ïtí rî, má lě trá rôô nîzó nî'á tâ âtî-âtî Ôvârî kâ pělé Rómâ 'á tolâ.

Mbârâkâ tâ âtî-âtî Ôvârî kâ kâ őjílâ pâzó rî tâsî

¹⁶ Gô'dá má lě tâ pâtî ró tâ Ôvârî kâ pělé őjílâ drí ndrî. Nî ndrê drê, má nî tâ trá pâtî ró kî, mbârâkâ bê rî'á rôô tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ drí őjílâ ndrî gólîyî tâ lâ lě 'bá rî 'bá yî pâzó tâ őnjí 'ásî. Lâtî sisí lâ ró rî rî'á trâ őjílâ Yûdâ yí kâ rî 'bá yî drí tâ gólâ Ôvârî kâ ârîzó cé ïyî nî, gô'dá ngbâângbânô rî, lâtî kpá trá gô'dá trâ őjílâ õrî ãzâ 'bá yî kâ drí kpá ndrî ârîzó lâ. ¹⁷ Tâ âtî-âtî tândí 'dî â'dâ lâtî mbî őjílâ drí, tâlâ gólîyî ã'dô ró bê őjílâ tâ mbî 'bá ró Ôvârî rî lîfî drî 'á. Ïtí rî, lâtî ãzâ trá yû'dâwâ 'dîyî pâzó tâ őnjí 'ásî. Rî'á cé tâ lêlê Yésû 'á pîpîsîlî ãlô sî rî ï'dî. Rî'á nyé őzô tâ ìgî-ìgî Ôvârî kâ drí rî'á âtálâ rî kâtí kî, "Ójílâ gólîyî â'dó 'bá tâ mbî 'bá ró Ôvârî rî lîfî drî 'á tâlâ tâ lêlê gólîyikâ tâsî rî, gólîyî ï'dî 'ë 'bá rîlî rîrî gólâ lâtî Ôvârî kâ 'á rî ï'dî."

Tâ gólîyî Ôvârî rî 'bâ 'bá â'dolé őmbâ ró őjílâ bê ndrî rî 'bá yî

¹⁸ Ôvârí gólâ 'bûú 'álâ rî trá ãwã ró tâlâ tâ gólîyî
õnjí ró ndrî õjilâ drí 'êlé trá rî 'bá yî tâsî. Tâ ãnjí
gólîyîkâ rî 'bá yî 'bâ gólîyî trá rû dîlî vólé tâ gólîyî
pâtjjî ró Ôvârí kâ rî 'bá yî rû sî gô'dá â'dózó ïyî nî
âkó lâ. Gô'dá nîngá sî, tâlâ gólîyî trá bí âkó rî,
gólîyî drí gâzó dó tâ pâtjjî Ôvârí kâ ârílî. ¹⁹ Lé ïtí
rî, lâtjî rî'á trâ gólîyî drí tâ pâtjjî Ôvârí kâ ârízó,
tâlâ Ôvârí â'dâ tâ pâtjjî ïyíkâ trá trâ õjilâ drí. ²⁰ Nî
ndrê drê, âkû ró âkû ró ïtô vô 'ásî Ôvârí drí ãngó
drî nô 'bâzó rî, gólâ â'dâ ïyî nyâányâ trá õjilâ drí
mbârâkâ gârâj lípî ró ngá-tî dûû ndrî gólîyî gólâ
drí lô'bâlé rî 'bá yî sî. Gô'dá nîngá sî, âcálé bûúü
ãndrõ nô rî, õjilâ â'dô ïcâ'á nîlâ kî, pâtjjî Ôvârí bê
rî'á, õzô kpálé gólîyî ïondrê gólâ kô cù ïyî lîfî sî rî.
Bê trá ïtí rî, tâ mbî tândí yû'dâwá gólîyî tû lôgôlé
Ôvârí drí ârîmâkô ïyíkâ drí sî.

²¹ Nî ndrê drê, õzõ kpálé góliyî ūnî trá kî Ôvârí
ââ'dô bê rî'á rî, góliyî gã dó gólâ rî ïnjîlî Ôvârí
ró, gõ'dá kpá ãwô-ïtí 'élé gólâ drí. 'Dñî võ lâ 'á
rî, góliyî drî drí rû ïzázó bândí-bândí, gõ'dá tâ
ïsû góliyíkâ 'bälé â'dólé cù ïtí tâ ífí ãkó. ²² Õzõ
kpálé góliyî ââmâ tâ â'dózó cù tâ nîzó rî, tâ ïsû-
ïsû góliyíkâ rî'á pâtíi ró âzâ-âzâ lâ ró. ²³ Góliyî
lêé kô Ôvârí gólâ rî 'bá zãâ gbádú zãâ 'bûû 'álâ
rî ïnjîlî ãlôwálâ. 'Dñî võ lâ 'á rî, góliyî jâ rû rî'á
ngá líndrí góliyî lôpálé trá fê 'ásî rî 'bá yî ïnjîlî
rî'dî ôvârí ró, ngâtá líndrí rî 'dî â'bâ'á õjílâ mvá
kâ 'í yâ, ngâtá körönyâ kâ 'í yâ, ngã ãríwá 'í yâ,
gõ'dá ngã ngá-tî góliyî ãngó nô drîi nô 'bá yí kâ
bê yâ rî.

24 Gõ'dá tã rî 'dî tãsí rî, Ôvârí gã gólîyî trá dó. Ítí rî, gólâ kĩ, "Tãndí ró, 'dõvó gólîyî õ'dê gbõ tã õnjí lôvó gólîyî pípîsílî kâ gólâ rî 'bá gólîyî âdólé rî vósí." Â'dô bê trá Ítí rî, gólîyî õjâ rû rî'á tã lârâkô ndrî ãnyî kâ rî 'êlé ï'dî ïyî ãzí-ãzí yí bê.

25 Gólîyî jâ rû gõ'dá rî'á tã õnjõ kâ ârîlî ï'dî tã pâtíjî gólâ Ôvârí kâ ró rî võ lâ 'á. Gólîyî jâ rû kpá rî'á ngá gólîyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî ïnjîlî ï'dî. Gõ'dá gólîyî rí kô rî'á Ôvârí 'bûû 'álâ gólâ ngá rî 'dî 'bá yî lô'bâ 'bá nî rî ïnjîlî. Gólâ ï'dî rî'á gólâ gólîyî drí ïcálé lûyîlâ zââ gbádú  dükûkû ãkó rî. Aâ'dô Ítí.

26-27 Ítí, tälâ gólîyî 'ê tã õnjí trá rî drí sî rî, Ôvârí dî ūgûlî trá gólîyî drí. Ítí gólâ kĩ gólîyî drí rî, "Tãndí ró, 'dõvó gólîyî õ'dê gbõ ngá gólîyî ãnyî kâ tã lôvó gólîyî rû'bá kâ drí gólîyî âsélé 'êlâ rî 'bá yî 'êlé ï'dî." Gõ'dá Ítí rî, õkó lôvó fô trá vólé ãgô 'ásî gõ'dá cé ãgô ãzí lôvó ï'dî  dú kôzó ï'dí bê lâ õkó ró. Ítí gólîyî drí rîzó tã ãnyî kâ 'êlé ï'dî ïyî võ 'ásî ãgô ãzí ró. Nîngá sî, õkó drí kpá ngazó ïyî dîlî vólé ãgô rû sî gõ'dá rîzó  yîlî  kpâ ïyî võ 'ásî. Gõ'dá Ítí rî, Ôvârí drí lâñõ gólâ ïcá 'bá tã ãnyî 'dî 'bá yî kâ 'dî bê rî fêzó gólîyî drí ndrî.

28 Gõ'dá  dô bê trá Ítí rî, Ôvârí  yê gólîyî trá, tã  sû- sû gólîyíkâ  adô ró gólîyî bê lâvûlî kôrô, gólîyî drí  zâ ró rû ndrî  dolé rî'á tã gólîyî ïcá 'bá kô mbî gólîyî drí 'êlé rî 'bá yî 'êlé ï'dî.

29-30 Nîngá sî, tã õnjí gólîyíkâ rî 'bá yî lîzô trá âcálé rôô. Gólîyî 'ê tã ndrî gólîyî tã õnjí têtë ró rî 'bá yî trá  jîlâ  zâ 'bá yî drí. Gólîyî rî'á ngá lôvó bê dûû  dolé ïyî nyâányâ drí. Gõ'dá ãzí-ãzí lâ yî

âgî-âgî gólîyî lîfî. Gólîyî rî trá rû cálé ïyî lâfâlé 'ásî, gô'dá kpá rîzó ïyî ãzí-ãzí yî ûfûlî. Gólîyî rî trá rî'á ònjõ âdólé ïyî ãzí-ãzí yî drí. Gólîyî pîpîsîlî rî'á ònjí ró ãzí-ãzí lâ yî rú. Gólîyî rî trá rî'á ãzí-ãzí lô'dálé gô'dá kpá rî'á tâ ngôlê ãzí-ãzí lâ yî rú. Ìtí rî, gólîyî l  e   v  r  i k     l  w  l  l  . Gólîyî 'b   ïyî ny  ány   o  jl     mb  -  mb   r  , gô'dá gólîyî drí ïyî 'b  z     'd  l   d  r  -'b   r   ïyî ãzí-ãzí yî dr  l  . Gólîyî rî ïyî trá rî'á ïyî   r  l  . G  d   gólîyî rî trá rî'á tâ ãz   ãny   k   r   r   'b   y   l  nd  l  l   i  d   '  l  . Gólîyî   r  i t   ïyî   nd  r   y   k   ïyî át   y   b  r   kp   k  . 31 Ìtí rî, gólîyî trá rî'á tâ ãz  -  z   'b   r  . Gólîyî 'é tâ g  l   g  l   y   dr   k  'á n   r   y   ã'd   '  'á l   r   k  . G  d   g  l   y   'b  a     dr  p   l   y   l  v   kp   k  . G  d   g  l   y   nd  r     z   l   ïyî kp   k  . 32 L   r  , g  l   y   n   t     v  r  i dr   'b  l   r   tr   d  d   k  ,   v  r  i   'd   l  n  o     d  r   s   r   f  'á o  jl   g  l   y   r   'b   t   ãny   k   Ìtí 'd   '  l   r   'b   y   dr  . K  p  l   g  l   y   n  l   b   t   r   'd   tr   r  , g  l   y     y   t   ány   ònj     y  k   'd   'b   y   k  . G  l   y   r   tr   z  a   '  l     y  . G  d   g  l   y     d     y   ãzí-ãzí y   kp   t   ònj     l  -  l   'd   'b   y   '  l  .

2

Tā kīkī Ôvârî kâ õjílā rú ãkí ãkó rî

¹ Ámâ ḥadrúpí yî ámâ îzó yí bê, nî rî ãníkâ bê
îsûlâ rî kî, ãnî õjílã Yúdã yí kâ rî ââ'dô Ȭiyî ï'dî õjílã
tândí gólîyî icá 'bá drî-bálayì ró tâ gólîyî ȏzí-ȏzí
kâ rî 'bá yî kîlî yâ? Â'dî 'bâ ãnî â'dólé tâ kî 'bá
gólîyíkâ ró rî nî yâ? Õzõ nî ãâtâ tâ kî, õjílã ȏzâ
õ'ê tâ ȏzákôlâ 'dî trá Ȭnjí ró rî, 'dôvó nî îsû tâ tâ
ãnî nyâanyâ kâ rî 'bá yî tâsî. Nî 'ê tâ Ȭnjí ró rî

'bá yî kpá trá, nyé õzõ tã õnjí gólîyíkâ rî 'bá yí kâtí. Ítí rî, nî lë trá lânjî lânjõ tã õnjí 'dî 'bá yí kâ rî kâ njîlî nî yä? ² Ôvârî ū' dî rî'á gólâ tã õjilâ gólîyî tã õnjí 'dî 'bá yî 'e 'bá rî 'bá yí kâ kî 'bá lâ 'î. Mâ nî trá kî, gólâ rî tã kîlî ndrî dódó mbî ró. ³ Â'dô bê trá Ítí rî, ãnî gólîyî cé õjilâ mvá ró nõ ïsû tã kî, yî ãâ'dô ïcâ'á tã gólîyî âzí-âzí kâ rî 'bá yî kîlî nî rî ã'dô tâsî yä? Õzõ ãnî nyâányâ õ'ê tã ãlôlâ õnjí ró gólîyî ãnî drí kî'á nî rî Ôvârî ãâ'dô lânjõ fê'á âzí-âzí drí tã lâ sî rî kpá rî, gõ'dá nî ïsû ãníkâ bê rî, nî â'dô ïcâ'á ngá pâlé lânjõ rî gólâ ãnî drí lélé â'délé õjilâ âzí âzâ 'bá yî drî' 'dî 'ásî yä? ⁴ Nî nî pîpîsîlî tândî ã'dí ró Ôvârî kâ kô. Ítí rî, nî njâ pîpîsîlî tândî ã'dí ró Ôvârî kâ gólâ drí lélé â'dálâ ãnî drí tã õnjí ãnî nyâányâ kâ rî tâsî rî rú njänjä yä? Ôvârî rî pîpîsîlî rî'á ã'dí ró ãnî rú. Gólâ 'bâá 'álé ãdrâ ïyíkâ kô 'wââ â'dólé ãnî rú, tâlâ gólâ rî ãnî télé ndrî â'dólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî nîlî zâlô, gõ'dá vó lâ sî rî, nî ãâdî ró drî bê vólé 'á lâ yî 'ásî. Â'dô kô tândî ãnî drí tã 'dî ndrêlé tã fînyâwá ró.

⁵ Gõ'dá õzõ ãnî drî ãâmbâ âmbâ tã õnjí ãníkâ tâsî rî, 'dî' ãnî trá rî'á gólâ rî 'álé 'bâ'á gîlî ãnî rú â'dólé lâvûlî gârâ kôrô. Ítí, gõ'dá kâyî gólâ drí tã õjilâ ndrî kâ kîzó rî sî rî lânjõ ãníkâ rî â'dô â'dô'á ãmbâ gârâ. Kâyî rî 'dî tú, õjilâ ndrî â'dô ïyî nî'á lâ kî, Ôvârî rî'á tã gólîyíkâ kî'á mbîmbî ró. ⁶ Ôvârî â'dô tã õjilâ ãlô-âlô kâ kî'á té â'dô tã gólîyî õjilâ rî 'dî drí rî'á trá 'élâ rî kâ vó ró. ⁷ Õjilâ ūrûkâ 'bá yî rî rî'á tã gólîyî â'dô 'bá mbîmbî ró rî 'bá yî 'élé ï'dî, ã'dô ró bê tã gólîyíkâ drí sûzó Ôvârî

rú, tālā īyî drí rīzó zāâ gblâ bê ădūkū ăkó. Ītí rî, Ôvârî â'dô gólîyî 'bâ'á rîlî yí bê zââ gblâdú ădûkû ăkó. ⁸ Gô'dâ ăjîlă ăzâ 'bâ yî rî ăyîkâ rî'á cé tâ gólîyî ăyî nyâányâ tâsî rî 'bâ yî 'ĕlé ădî. Gô'dâ tâ rî 'dî tâsî rî, gólîyî gâ dô tâ pătîjî gólîyî Ôvârî kâ ró rî 'bâ yî lélé 'ĕlé. 'Dîj vō lâ 'á rî, gólîyî rî gô'dâ tâ gólîyî ănjî lâ ró rî 'bâ yî 'ĕlé ădî Ôvârî rú. Ītí rî, tâ pătîjî ró, Ôvârî rî fîj â'dô gî'á gólîyî rú. ⁹ Nî ndrê drê, Ôvârî â'dô lâjõ f 'á ăjîlă ndrî tâ ănjî '  'bâ rî 'bâ yî drí, ngâtâ ă'dô ăyî gbô ăjîlă Yûd  yî kâ gô'dâ ărî ăzâ 'bâ yî bê rî ădî rî. Gô'dâ gblâ â'dô ngîngî lâ lâjõ f 'á ăjîlă Yûd  yî kâ gólîyî gâ 'bâ dô tâ gblâkâ rî 'bâ yî ârlî rî yî drí.* ¹⁰ Gô'dâ rî, Ôvârî â'dô ăjîlă ndrî gólîyî tâ mbîmbî '  'bâ rî 'bâ yî ănjî'á, ītí gô'dâ gólîyî â'dô tâ tândî ăsú'á Ôvârî drîg  sî, ă'dô ró bê gólîyî drí ăcázó rîlî ă'dî ró. Ôvârî â'dô tâ tândî 'dî ' 'á ănjî, ngîngî lâ ăjîlă Yûd  yî kâ gólîyî tâ gblâkâ '  'bâ rî yî drí, gô'dâ gblâ â'dô kp  tâ tândî ' 'á ăjîlă ndrî ărî ăzâ 'bâ yî kâ gólîyî tâ gblâkâ '  'bâ rî 'bâ yî drí. ¹¹ Nî ndrê drê, Ôvârî â'dô tâ ăjîlă kâ kî'á ndrî ăcâ-ăcâ ró, ă'dô kô rú nînî vó ró.

¹²⁻¹³ Gô'dâ ăjîlă Yûd  yî kâ tâsî rî, Ôvârî â'dô tâ gólîyîkâ rî 'bâ yî kî'á â'dô tâ 'bâ'bâ gblâ Mûs  drí f lé rî vó ró, tâlâ gólîyî rî rîlî tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bâ yî z l . Gô'dâ nîng  sî, gólîyî '  tâ ănjî rî 'bâ yî bê tr  ănjî tâ 'bâ'bâ 'dî 'bâ yî rú rî, Ôvârî â'dô lâjõ f 'á gólîyî drí tâ 'dî ' 'á ăk  lâ yî tâsî. Nî ndrê drê,

* ^{2:9} 2.9 Ôvârî â'dô lâjõ f 'á ăjîlă Yûd  yî kâ drí lâj -ănj  ró, tâlâ gólîyî '  tâ ănjî tr  Ôvârî rú, kp lé gólîyî n  tâ mb  Ôvârî kâ bê tr  rî.

õzō nī ãârî tā 'bā'bā 'dî 'bá yî cé ãnî bí sī gõ'dá cù ïtí tā lâ yî 'ëzó kô'dáwá rî, Ôvârî ndré ãnî kô õjilä tā mbî 'bá yî ró.

Gõ'dá kpá õjilä õrî ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî tâsî rî, õzō kpálé gólïyî õrî kô tā 'bā'bā 'dî 'bá yî zélé rî, Ôvârî â'dô tā kî'á kpá gólïyî rú, tâlâ tā õnjí gólïyî drí rî'á 'êlâ rî 'bá yî tâsî. [14-15](#) Õzō kpálé õjilä õrî ãzâ 'bá yí kâ ûnî ïyî tā 'bā'bâ gólïyî âfélé kôrô Músä sî 'dî 'bá yî kô'dáwá rî, gõ'dá gólïyî õtírî rî'á tā 'êlé â'dô tâ tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yí kâ vó ró gbô ïtí lâ 'dî kâtí rî, 'dî'â'dâ tâ kî, Ôvârî lôfî tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yî ífî lâ yî trá gólïyî drîjî sî. Ítí rî, tâ ïsû gólïyíkâ sî rî, gólïyî nî trá kî, tâ ángô rî 'bá yî ï'dî rî'á dódó gõ'dá tâ ángô rî 'bá yî ï'dî rî'á ányâ ró. Rî'á ókizô gólïyî nî tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî trá rî kâtí, tâlâ tâ ïsû gólïyíkâ â'dâ tâ trá gólïyî drí kî, tâ gólïyî drí rî'á 'êlâ rî 'bá yî rî'á tândí ró, ngâtá õnjí ró yâ rî. [16](#) Ôvârî nî tâ gólïyî â'dó 'bá õjilä pípísilí 'á rî 'bá yî trá ndrî, gõ'dá kâyî gólâ drilâ Yésû Krístô rî 'bâzó tâ õjilä kâ kîlî ndrî rî sî rî, Yésû â'dô tâ õjilä kâ kî'á ãlô-ãlô â'dô tâ rî 'dî 'bá yî kâ vó ró. Gõ'dá â'dô rû 'ë'á té õzō má drí ïmbálé trá õjilä drí rî 'bá yî kâtí.

[17](#) Nî ãzâ, õzō ní â'dô õjilä Yûdä yí kâ ï'dî rî, ní ïsû tâ kô kî, yí ââ'dô rî'á õjilä tândí Ôvârî kâ rî ï'dî, cé tâlâ ní rî rîlî tâ 'bâ'bâ gólâ drí 'bâlê nî 'êlé rî zélé. [18](#) Nî ïsû áníkâ kî, ní nî tâ gólïyî sû 'bá Ôvârî rú rî 'bá yî trá. Gõ'dá ní ïsû trá kî, tâ tândí Ôvârî kâ rî 'bá yî ââ'dô trá ánî drí ágâlé 'á, cé tâlâ ïimbâ nî trá tâ gólïyî tâ 'bâ'bâ gólâkâ kâ rî 'bá yî sî. Gõ'dá ïtí rî, tâ nînî áníkâ 'dî cù ïtí tâ

lâ 'ẽ ãkó ïcá kô ánî pälé. ¹⁹ Nî ãzâ õjílã Yúdã yí kâ ró rî, ní âtâ tã kĩ, ní ïcâ trá õjílã gólïyî lïfî ãkó tã gólïyî Ôvârî kâ rî 'bá yí ndrëzó rî 'bá yí  t l  g ,  'd  r  b  g l y  dr  t  p t l  Ôvârî k  n z . N   s  b  r  k ,  l  áník  'd  'b  y   'd  'd '  oz  l m b  k t  k l  l t  Ôvârî k   'l l  õjílã g l y  r  'b  y   n r k w  '  r  'b  y  dr . ²⁰ G 'd  n   s  t  kp  k , n  n  t  Ôvârî k  tr  t nd  r   'd l  n  dr   c z  t  l   mb l   j l  g l y  t  l  n  'b  k  'd w  r  y  dr , c  t l  n  r '  c  t  'b 'b  g l y  Ôvârî k   g l l  tr  b k  g l k  '  r  b  r  dr  s .

²¹ G 'd  n  b  tr  r '  t  Ôvârî k   mb '   z z  dr   t  l  'd  k t  r , ng  g  n  r  r l  c   t  r  g g  g l y  Ôvârî dr  'b l  tr  n  dr  ' l  'b  y  '   k   'd  t s  y ? Oz  n   r  tr  r '  t  p l   j l  dr  k , n   g  ng  k , ng  n  r  g g  r  ng   g l y   y k   'd  t s  y ? ²² Oz  n   r   j l   mb l  r l  c   y   k  y  b  r , ng  n  ng  áník  l y  r  n '   'd  d  k l   k  g l   'd  'b  k   n   k   'd  t s  y ? Oz  n   g  t  ôvâr   b r d g  k  tr  d  r , g 'd  n  r  f l  j  ôvâr   b r d g  'd  'b  y  k  ' s  n '  ng  g l y  s  'b  n  l f  r   g l y   'd  t s  y ? G 'd  n  g  t  Ôvâr  k  b  tr   t  r , 'd ' n  'd  'd  g l   'd . ²⁴ Ôvâr   t  tr   k   k  r  t   n j  áník  t s  t   ng  'b   s l  t   g l y  ' .  s y  k , " j l   r   z  'b  y  k  r  'b  y   'd   y  Ôvâr  r  r   z ' ,

tālā tā ōnjí ãnî ōjílā Yúdã yí kâ rî kâ drí sî."
Ísáyã 52.5

Tā Ôvârí drí îsûlî 'dê'dê bâsâ 'á rî tâsî rî

25 Ænî gólîyî 'dê 'bá trá bâsâ 'á ãnî pâzó rî tâsî rî, 'dê'dê bâsâ 'á 'dî â'dô ãnî pâ'á cé ōzõ nî õrî tâ 'bâ'bâ Ôvârí drí fêlé trá Músä sî ōjílâ drí 'élé rî 'bá yî 'élé ndrî rî. Gô'dá ōzõ nî ãâyê tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ ãlô rî trá 'ë ãkó lâ rî, 'dê'dê bâsâ 'á ãnîkâ 'dî rî'á ngá tâkó 'î.

26 Gô'dá ōjílâ gólîyî 'dê 'bá kô bâsâ 'á rî 'bá yî tâsî rî, ōzõ tí gólîyî ïicâ tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî 'élé ndrî rî, tí Ôvârí â'dô gólîyî ndrê'á ōjílâ íyíkâ ró nyé ōzõ ōjílâ íyíkâ gólîyî 'dê 'bá trá bâsâ 'á rî kâtí. **27** Ōzõ tí gólîyî ïicâ trá tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî 'élé ndrî rî, tí tâ tândí gólîyíkâ â'dô ãnî ōjílâ Yúdã yí kâ rî 'bá yî â'dá'á tâ ōnjí 'bá ró, tâlâ ãnî gólîyî 'dê 'bá trá bâsâ 'á rî, rî tâ ōnjí 'élé, gô'dá nî nî bê tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ kpálé tândí ró rî. **28-29** Tâ gólâ ōjílâ 'bâ 'bá â'dólé ōjílâ pâtî Ôvârí kâ ró rî â'dó kô cé tâ 'dê'dê bâsâ 'á 'dî kâ tâsî. Ōjílâ ãzâ ïcâ kô â'dólé ōjílâ Ôvârí kâ ró cé lâ'bí ōjílâ Ôvârí kâ rî 'bá yî kâ 'ë'ë lâ sî. Ítí rî, ōjílâ â'dô ïcâ'á â'dólé ōjílâ Ôvârí kâ ró, cé ōzõ Ôvârí ōjâ â'dô-â'dô gólâkâ trá rî. 'Dî'í tâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî kâ ï'dî. Gô'dá ōzõ ōjílâ â'dô trá ōjílâ Ôvârí kâ ró rî, Ôvârí ï'dî gólâ rî 'bá ōjílâ 'dî lûyílî rî. Â'dó kô ōjílâ ãzâ 'bá yî drí gólâ rî lûyízó nî.

3

Tâ Ôvârí drí úlî íyíkâ ïnjîzó 'ë'ë lâ sî mbî rî

¹ Áâtâ trá kĩ nĩ rî, “Õzõ tã 'dẽ'dẽ kâ bãsã 'á rî õ'bã ãmâ õjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yî kô â'dólé õjílã Ôvârî kâ ró rî, gõ'dá ïtí rî, rî'á tã tãndí 'î Ôvârî rî lñfí drí 'á ngâtá ãmâ rî'á õjílã Yúdã yí kâ ï'dî rî drí yã?” ² Tã-drí má drí lôgõlé tã 'dî 'á rî rî'á õzõ nõtí. Åwô, tã â'dózó õjílã Yúdã yí kâ ró rî rî'á tãndí ró kôrô õrî õjílã ãzâ 'bá yí kâ drñj sî. Tã ángí gólgâ ãmâ ãmú 'bá rî rî'á ï'dî nõtí kĩ, Ôvârî âfé tã 'bã'bã íylkâ tibê 'bälé õjílã drí 'élé rî trá ãmâ õjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí.

³ Gõ'dá íijî tã kpá trá kĩ, “Õzõ õjílã ūrûkâ Yúdã yí kâ rî 'bá yî õrî ïyî gõ'dá kô tã gólyi Ôvârî drí 'bälé gólyi drí rî 'élé rî, 'dî rî â'dâ tã kĩ, tã lë ãkõ ngâtá tã ârí ãkõ gólyíkâ 'dî â'dô Ôvârî rî 'bã'á rû jälé tã gólyi yí drí 'bälé trá 'élé õjílã drí rî 'bá yî 'élé yã?” ⁴ ïtí rî, má lôgõ tã rî 'dî drí lâ nõtí kĩ, â'dó kô rî'á õzõ 'dî rî kâtí ãlôwálâ. Tálâ Ôvârî rî'á tã gólyi gólgâ drí 'bälé 'élé õjílã drí rî 'e'á kâyî vósí ïtú-pá bê kárá. Úlí Ôvârî kâ rî 'bá yî rî'á kâyî vósí kárá pâtíj ró, õzõ kpálé úlí rî gógó 'dî 'bá yî ãâ'dâ ïyî tã kĩ, tã ïsû õjílã ndrî kâ ïyî tâsî rî ãâ'dô ányâ ró rî. Gõ'dá ïtí rî, úlí Däwûdî kâ rî 'bá yî â'dâ tã trá kĩ, úlí Ôvârî kâ rî 'bá yî rî'á pâtíj ró. Gólâ kĩ Ôvârî drí rî,

“Tã gólyi ní drí kñlí má rú rî 'bá yî rî'á ïyî ngbá mbìmbì ró.

Õzõ gõ'dá õjílã ãzâ ãâtâ tã õnjí trá ní rú rî,
ní â'dâ tã kâyî vósí kárá kĩ, tã kñkñ áníkâ rî'á
mbìmbì ró.”

5 Őjílā ūrûkâ 'bá yî â'dô Ȭyî tî ânyá'á 'dîi drîi sî kî, "Õzõ tâ õnjí ãmákâ rî ãâ'dâ tâ kî Ôvârî rî nyânyâ ãâ'dô tândí ró rî, rî'á tâ ányâ 'i Ôvârî drí tâ kîzó ãmâ rú tâlâ tâ õnjí ãmákâ 'dî tâsî yâ?"

6 Gô'dá má âtâ tâ kî, â'dó Ȭtí kô. Úlí 'dî 'bá yî â'dó kô mbî. Õzõ tí ã'dô trá ányâ ró Ôvârî drí lânõ fêzó ãmâ drí tâlâ tâ õnjí ãmákâ tâsî rî, gô'dá gólâ ïcá kô ãlôwálâ tâ õjílā ãngó drî 'á nô kâ kîlî.

7 Gô'dá nîngá sî, áâtâ tâ kpá kî, "Õnjõ má drí âdólé rî â'dâ kpá tâ kî, úlí Ôvârî kâ rî 'bá yî rî'á kâkârâ pâtîi ró. Gô'dá õzõ õnjõ ámákâ 'dî 'bá yî õ'bâ õjílâ trá Ôvârî rî Ȭnjílî úlí pâtîi âtâ 'bá ró Ȭtí lâ 'dî kâtí rî, gô'dá Ȭtí rî, Ôvârî â'dô ïcá'á ángô tí ró tâ kîlî má rú tâ rî 'dî tâsî tâ õnjí 'bá ró yâ?"

8 Nî Ȭsû tâ úlí ányâ rî 'dî 'bá yî tâsî. Â'dô â'dô'á ókîzõ má âtâ kî, 'dõvó mä õ'ê tâ õnjí ró rî 'bá yî ã'dô ró bê kî, tâ gólîyî tândí ró rî 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á tâlâ tâ rî 'dî tâsî. Gô'dá õjílâ ányâ ūrûkâ 'bá yî ãmâ Ȭyî tâ kî, 'dîi ãâ'dô rî'á tâ gólîyî ãmâ drí rî'á ìmbálâ rî 'bá yî Ȭ'dî. Gô'dá Ȭtí rî, úlí gólîyíkâ 'dî 'bá yî rî'á 'dó ányâ ró. Rî'á mbî Ôvârî drí lânõ fêzó drílîyî tâlâ tâ âtâ-âtâ gólîyíkâ ãmâ rú õnjí Ȭtí 'dî tâsî.

Tâ mbîmbî Ôvârî kâ tâ õjílâ ndrî kâ kîzó tâ õnjí 'bá ró rî

9 Ôvârî âf  tâ ìmbâ Ȭyíkâ trá ãmâ õjílâ Yûd  yí kâ rî 'bá yî drí. Ȭtí rî, tâ rî 'dî Ȭtõ lâ kî, ãmâ Ȭ'dî õjílâ tândí 'i l v l  k r  tâ õjílâ ūrûkâ 'bá yî kâ rî drîi sî yâ? 'E' , â'dó Ȭtí kô. M  âtâ trá ãn  drí s s  n  sî kî, Ôvârî rî tâ kîlî ãmâ rú ndrî tâ õnjí

'bá ró. Őjílā Yúdä yí kâ gõ'dá Őjílā ñr̄i ãzâ 'bá yí kâ bê ndr̄i nj̄i īȳi 'dó ngá lânj̄i tā ōnjí kâ. ¹⁰ R̄i'á õzō tā īḡi Ôvârî kâ drí âtálé trá r̄i kâtí kĩ nĩ r̄i, "Õjílā ãzâkâ yû'dâwá gólâ r̄i 'bá íyíkâ kárá r̄i'á tā mbîmbî Ôvârî r̄i lîfî dr̄i 'á r̄i 'êlé ī'dî.

¹¹ Õjílā ãzâkâ yû'dâwá r̄i 'bá tā gólîyî Ôvârî kâ r̄i 'bá yî nîlî gõ'dá 'êlé r̄i.

Õjílā ãzâkâ kpá yû gólâ r̄i 'bá Ôvârî r̄i lôndâlé r̄i.

¹² Gõ'dá Őjílā cé tîtî dî īȳi trá vólé Ôvârî rú sî ãkí ãkó.

Ítí r̄i, Ôvârî r̄i lîfî dr̄i 'á r̄i, gólîyî trá cù Ítí tā ífí ãkó,

cé rîlî īȳi r̄i'á tā ōnjí têtē ró r̄i 'bá yî 'êlé ī'dî.

Ítí r̄i, Őjílā ãzâ ãlô kpá yû gólâ r̄i 'bá kárá r̄i'á tā mbî 'êlé ī'dî r̄i.

Lôngó 14.1-3

¹³ Gõ'dá úlí ndr̄i gólîyî drí âtálé r̄i 'bá yî â'dâ tā kî,

â'dô-â'dô gólîyíkâ r̄i r̄i'á ãjâ ró, õzō ãvõ gólâ ñâ 'bá trá r̄i kâtí.

Gólîyî r̄i trá r̄i'á ōnjõ âgâlé ī'dî Őjílā drí.

Lôngó 5.9

Tā ōnjí gólîyî drí r̄i'á âtálâ īȳi Őjílā ãzâ 'bá yî rú r̄i r̄i'á ókîzõ ìnî gîñ 'î r̄i kâtí.

Lôngó 140.3

¹⁴ Gólîyî r̄i trá r̄i'á Őjílā lô'dálé ăwã sî.

Lôngó 10.7

¹⁵ Gólîyî r̄i'á njââ Őjílā ûfûlî 'wââ cù Ítí tā ífí ãkó.

¹⁶ Gólîyî r̄i trá võ ïzâlé gõ'dá kpá ïzâ fêlé Őjílā drí võ gólîyî drí lâmúzó r̄i 'bá yî 'ásî ndr̄i.

¹⁷ Gólîyî nîj̄i īȳi rîrî ãzí-ãzí yí bê ă'dí ró r̄i kô.

Ísáyâ 59.7-8

18 Gólīyî ûr̄jí Ôvârî kô tâ õnjí ïyíkâ 'ẽ'ẽ lâ sî."
Lôngó 36.1
'Dîi tâ gólīyî Ôvârî drí âtálé õjîlâ ãngó nõ kâ rî 'bá yî tâsî rî ì'dî.

19 Mâ nîi trá kî, tâ gólīyî Ôvârî drí 'bâlé Músä sî õjîlâ drí 'élé rî rî'á ïyî ndrî õjîlâ Yûdâ yí kâ gólîyî rî 'bá tâ rî 'dî 'bá yî zêlé rî drí. Gô'dâ úlí rî gógó 'dî 'bá yî âtâ tâ trá kî nî rî, kpálé õjîlâ Yûdâ yí kâ rî 'bá yî rî'á ïyî õjîlâ õnjî-õnjî 'î rî, tâ 'dî tâsî rî, gólîyî ãzâkâ îcâ kô tâ-drî lôgôlé Ôvârî tâ kî 'bá ró rî drí tâ õnjí gólîyíkâ tâsî. Ìtí rî, Ôvârî rî tâ kîlî õjîlâ rú ndrî. **20** Nîi ndrê drê, õjîlâ ãzâkâ ãlô îcâ kô â'dôlé nyé õjîlâ tâ mbî 'bá ró Ôvârî rî lîfî drî 'á tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî ïnji-ïnji lâ yî sî. Tâlâ tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yî îcâ ïyî cé tâ õnjí õjîlâ kâ rî 'bá yî â'dálé ì'dî gólîyî drí.

Lâtî Ôvârî drí õjîlâ ndrêzó tâ mbî 'bá ró Yésü sî rî

21 Ngbâângbânõ rî, Ôvârî njî lâtî trá trâ õjîlâ drí â'dôzó tâ mbî 'bá ró. 'Dîi â'dô kô lâtî gólâ tâ 'bâ'bâ ïnji kâ rî ì'dî. Gô'dâ Ôvârî âtâ tâ trá lâtî tândí ngá pâzó rî kâ tâsî tâ ìgî-ìgî íyíkâ 'á. Gólâ âtâ tâ trá tâ lâ sî ãkû ró ãkû ró nã sî tâ  ngû 'bá íyíkâ rî 'bá yî sîlî. **22** Lâtî rî ì'dî rî'á nôtí. Ôvârî rî õjîlâ 'bâlé â'dôlé mbî yí lîfî rî, õzô gólîyî ãlê tâ trá Yésü Krístõ 'á rî, Ôvârî rî rî'á õjîlâ pâlé ndrî lâtî ãlôlâ 'dî 'ásî. Ôvârî cá õjîlâ lâfâ kô tâ 'dî tâsî.

23 Nîi ndrê drê kpá, õjîlâ ndrî 'ê ïyî tâ õnjí trá. Õjîlâ ãzâkâ yû'dâwâ gólâ îcâ 'bá tâ gólîyî Ôvârî drí lêlé gólîyî drí 'élé rî 'bá yî 'élé ndrî. **24** Kpálé

ítí rí, Ôvârí pâ õjílã ndrî gólîyî tâ lê 'bá Yésü Krístõ 'á rí yí drî-báláyî ró tâlâ pípîsílî ã'dí tândî gólâkâ tâsí. Tâlâ õdrâ Yésü kâ tâ õnjí õjílã kâ tâsí rí sí, Ôvârí ícâ trá õjílã pâlé lânjô tâ õnjí gólîyíkâ rí 'bá yí kâ 'ásí, gólâ tû ãmâ drî ró bê. ²⁵ Ôvârí âfè Yésü ipálé fê lâlî-lâlî drîj ngá fefê ró yí drí òmbã íyíkâ ã'dízó, ã'dô ró bê yí Ôvârí drí ícázó bê tâ õnjí õjílã kâ âyélé tâlâ Yésü rí ãrí tâsí. Ôvârí 'ê tâ 'dî ïtí, ã'dô ró bê yí drí tâ ã'dázó kí, yí rí tâ 'êlé ndrî mbîmbì ró tâ õnjí tâsí. Bûúñ ãndrõ nô rí, Ôvârí rí trá pípîsílî ã'dí sí tâ õnjí õjílã kâ rí 'bá yí tâsí. Gólâ fée lânjô gólîyî drí 'wââ kô'dáwá. ²⁶ Gô'dá ngbâângbânõ rí, Ôvârí â'dâ tâ trá kí, yí rí tâ 'êlé mbîmbì ró tâ õnjí õjílã kâ rí 'bá yí tâsí. Ní ndrê drê, tâlâ õdrâ Yésü kâ tâ õnjí tâsí rí tâsí, Ôvârí ícâ trá tâ kílî mbîmbì ró tâ õnjí tâsí gô'dá kpá tâ õnjí 'bá gólîyî tâ lê 'bá Yésü 'á rí 'bá yí 'bâlé ã'dolé tâ mbì 'bá ró yí lîfí.

27 Gō'dá bē trá ītí rī, mā â'dō īcá'á ãmâ ąrúlí
ã'dō tā tāsī yā? Ngá ãzákā kó yū! Tā Ôvárí drí
ãmâ ndrēzó tā mbì 'bá ró rī, tā ífí lâ íyíkâ ã'dō 'î
yā? Tā rī 'dī ífí lâ kī, mā ɿ̄n̄j̄i tā 'bā'bā yā? Â'dó
ïtí kō, gō'dá cé ãmâ drí tā lělē Yésū 'á 'dýi pā 'bá
ró. **28** Adūkū lâ ró rī, Ôvárí rī őjílā 'bälé â'dólé
mbìmbì ró cé tā lělē gólákâ pípíslí ălô sī rī tāsī.
Â'dó kō tā tā 'bā'bā kâ 'ělé rī sī. **29** Ôvárí rī cé
őjílā Yúdä yí kâ rī 'bá yí pälé ï'dí yā? Gō'dá â'dó
kō kpá drílâ őjílā gólyí Yúdä ró kō rī 'bá yí pälé
yā? **30** Ôvárí rī'á cé ălô, gō'dá gólyâ 'é tā ălô trá
őjílā pälé ndrī. Gólâ 'bá őjílā Yúdä yí kâ rī 'bá yí
gō'dá kpá gólyí â'dó 'bá kō őjílā Yúdä yí kâ ró rī

'bá yí bê â'dólé mbìmbì yí lìfí látí ãlô sī, tā lélē gólyíkâ Yésū 'á rí sī. ³¹ Tā 'díyí pãpã tā lélē sī rí kâ 'dī ïtõ lâ kĩ, mā ãâyê tā tā 'bã'bã ïnjí kâ vólé yã? Ítí kô ãlôwálâ. 'Díi vō lâ 'á rí, mā âmô tā 'bã'bã gágá drí-mvá mûdrí sī tā lélē ãmákâ tāsī.

4

Tā gólâ tā lélē Ăbäräyámã kâ drí ãmâ ìmbázó rî

¹ Tā ãmâ á'bíyá Ăbäräyámã kâ drí ícázó tā ìmbálé ãmâ drí tā ngá pãpã kâ tā lélē sī gõ'dá pávó Ôvârí drí rízó õjílã pälé tā õnjí 'ásí rí tāsī. ² Tíkó õzõ Ôvârí õpâ Ăbäräyámã trá tā õnjí gólyíkâ 'ásí tâlâ tā tândí gólyí Ăbäräyámã drí 'élé rí tāsī rí, gõ'dá gólyâ â'dô ícâ'á â'dólé íyí ãrúlí, tā gólyâ drí â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró rí sī, tâlâ â'dô â'dó'á tā tibé gólyâ rí nyãányâ drí 'élé ní rí ró. Gõ'dá Ôvârí nñ tā pâtíi ní ngá pãpã Ăbäräyámã kâ rí tāsī. Ítí ró rí, Ăbäräyámã ícâ kô íyí ãrúlí tā rí 'dī tāsī Ôvârí ândrá. ³ Ní ndrê drë, tā ìgí-ìgí Ôvârí kâ âtâ tā trá kĩ,

"Ăbäräyámã lë tā trá Ôvârí 'á pípísílí ãlô rí sī,
gõ'dá ïtí rí, Ôvârí drí gólyâ rí 'bãzó â'dólé õjílã
mbìmbì ró tā lélē gólyâ 'dī tāsī."

Tā Ómvó Ngá 15.6

⁴ Õzõ õjílã õrí lôsí 'élé âdî tāsī rí, úzí âdî félé trá gólyâ drí 'dī ngá fefé ró kô. Gõ'dá tā gólyâ Ăbäräyámã rí pâzó 'dī â'dó kô kĩ, Ăbäräyámã 'ê lôsí 'î tâ lâ tāsī rí. ⁵ Gõ'dá rí, ngá pãpã â'dó kô lôsí 'e'ë sī. Ícâ trá õjílã drí tā lëzó Ôvârí 'á ngá

pāpā tā ūnjí 'ásī rī ūsúzó. Ítí rī, Ôvârī â'dô ūjilā 'bā'á nī â'dólé ūjilā mbîmbî rī rō dr̄i-báláyî bê tā lélē gólâkâ sī. Â'dó kô kī tâlâ lôsī ãzákâ drilâ 'élé rī tâsī. ⁶ Gõ'dá ãkû rō nã sī rī, kúmú ángí Dâwûdî âtâ tā kpá trá tā rī 'dî tâsī. Gólâ âtâ tā ūjilā gólâ Ôvârī drí 'bā'á ndrêlâ ūjilâ mbîmbî rō rī tâsī kī, Ôvârī rī ūjilâ 'bälé â'dólé ūjilâ mbîmbî rō íyî lîfî dr̄i 'á cù Ítí tā tândí gólâkâ ndrê ãkó, gõ'dá òrë fêzó drilâ. ⁷ Kúmú Dâwûdî kī nī rī,
 "Rī'á tândí rō tákányî â'dózó ūjilâ gólâ Ôvârī drí tā ūnjí gólâkâ âyézó trá rī rō.
⁸ Özõ gõ'dá Ôvârī õkî tā ūjilâ gólâ tā ūnjí 'ẽ 'bá trá rī rú kô rī,
 'dîrī rī, Ôvârī fē òrë trá rôô gólâ drí."

Lôngó 32.1-2

⁹ Ítí rī, áâ'dô òrë rī 'dî fē'á cù Ítí ūjilâ Yûdä yí kâ rī 'bá yî drí ūjilâ 'dē 'bá íyî trá bâsâ 'á rī 'bá yî rō yâ? Â'dó Ítí lâ 'dî rō kô, tâlâ òrë kpá bê rî'á òrî ãzâ 'bá yî drí. Nî ̄sû tâ Äbârâyámâ rî tâsī. Ôvârī ndrê gólâ trá ūjilâ mbîmbî rō íyî lîfî dr̄i 'á, tâlâ gólâ lě tâ trá Ôvârī 'á pîpîsîlî ãlô sî.
¹⁰ Ôvârī ndrê Äbârâyámâ â'dólé ūjilâ mbîmbî rō ángô tú, gõ'dá tâ rî 'ê rû 'dî Äbârâyámâ rî 'dē'dê bâsâ 'á rî vósî yâ? Ítí kô. 'Dõvó má âtâ drë tâ ãnî drí, Ôvârī 'ê tâ rî 'dî trá Ítí drë ãkpâkâ'dâ sísí Äbârâyámâ 'dé bâsâ 'á kô.

¹¹⁻¹² 'Dê'dê Äbârâyámâ kâ bâsâ 'á rî rî'á lâmbé 'î tâ â'dálé kî, gólâ gõ'dá trá ūjilâ Ôvârî kâ ró, tâlâ tâ lélê gólâkâ Ôvârî 'á rî sî. Äbârâyámâ rî'dî rî'á ūjilâ dr̄i-kákâ gólâ Ôvârî drí 'bälé â'dólé mbîmbî

tālā tā lēlē gólâkâ Ôvârî 'á rî tâsî. Bê ïtí rî, gólâ drí â'dózó átâ ró õjílã gólîyî Ôvârî drí 'bâlé â'dólé mbîmbî tâlâ tâ lēlē gólîyíkâ tâsî rî drí, õzõ kpálé gólîyî ã'dô kô õjílã Yûdä yí kâ ï'dî rî. Âbârâyámâ rî'á pâtíi ãmâ Yûdä yí á'bíyá 'î. Â'dó kô kî'á nî rî mã 'dê trá bâsâ 'á rî drí sî, gô'dá tâlâ mã lë tâ trá Ôvârî 'á kpá õzõ Âbârâyámâ gólâ îtô 'bá trá tâ lêlê Ôvârî 'á drê sisí gólâ 'dé bâsâ 'á kô rî kâtí.

13 Ôvârî 'bâ tâ trá kî, yí ã'dô drí-âcê fê'á Âbârâyámâ yí drí ózôwá lâ yí bê â'dózó õjílã ãngó drí kâ drílî. Ôvârî 'bâ tâ trá tâ tândí 'ezó gólîyî drí ïtí, tâlâ Ôvârî 'bâ Âbârâyámâ trá â'dólé mbîmbî ró tâ lêlê gólâkâ sî, â'dó kô kî tâlâ tâ 'ë'ë tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ vó ró rî tâsî. **14** Nî ndrê drê, õzõ tîkó Ôvârî õfê tâ tândí íyíkâ tibê drílâ 'bâlé 'dî 'bá yí õjílã drí, tâlâ gólîyî õ'ê ró tâ â'dô tâ 'bâ'bâ kâ vó ró cé ïyî drí sî rî, gô'dá tí ïcâ kô tâ lêzó Yésü 'á. Gô'dá tí tâ rî 'dî â'dô kpá tâ gólîyî Ôvârî drí 'bâlé trá 'elé õjílã íyíkâ drí 'dî 'bá yí 'bâ'á â'dólé cù ïtí tâ ífí ãkó rî ró. Gô'dá tâ rî 'dî 'bá yí â'dó kô ïtí. **15** Õzõ tí tâ 'bâ'bâ õjílã drí 'elé rî 'bá yí â'dô yû rî, tí õjílã ïcâ kô tâ 'elé tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yí rú. Gô'dá pâtíi ró, tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yí bê õjílã drí 'elé. Gô'dá Ôvârî â'dô lâñõ fê'á gólîyî tâ lâ yí 'ë 'bá ndrî kô rî 'bá yí drí õmbâ íyíkâ sî.

16 Bê trá ïtí rî, Ôvârî drí tâ 'bâzó tâ tândí 'ezó Âbârâyámâ yí drí ózôwá lâ yí bê tâlâ tâ lêlê Âbârâyámâ kâ Ôvârî 'á pîpîsílî ãlô sî rî tâsî. Ôvârî 'ê tâ rî 'dî ïtí, â'dô ró bê kî, yí ïcâ ró drí-bâlâyî ró tâ tândí gólâ drí tâ lâ yí 'bâlé õjílã

íyíkâ drí 'dī fēlé. Tā tāndí rī 'dī 'bá yī â'dó kō cé Ābārāyámā rī ózōwá yī gólīyī rī 'bá tā 'bā' bā Óvârī drí âfēlé trá Músā sī rī īnjīlī ī'dī rī 'bá yī drí. Gō'dá tā tāndí 'dī 'bá yī kpá rī'á òjílā ndrī gólīyī tā lē 'bá trá Óvârī 'á òzō Ābārāyámā kâtí rī 'bá yī drí. Ītí rī, Ābārāyámā â'dō gō'dá trá á'bíyá ró òjílā ndrī gólīyī tā lē 'bá īyī Óvârī 'á rī 'bá yī drí. **17-18** Óvârī âtâ tā Ābārāyámā drí tā īgī íyíkâ 'á kī, "Má â'dō ánî 'bā'á â'dolé átâ ró òjílā dūu drí." Ābārāyámā lē tā Óvârī kâ 'bâlé 'dī 'bá yī trá pīpīsílī âlô sī. Gō'dá Óvârī âtâ tā bê Ābārāyámā drí kī, "Ánî ózōwá yī â'dō lîzó'á, iîcâ lâlâ īyī kō'dawá" ītí rī, Ābārāyámā lē tā 'dī trá, kpálé gólâ trá âgô ârâkâ ró cù ītí 'dîyîmvá âkó rī. Nī ndrê drē, òzō Ābārāyámā òndrê cé íyî rú' bá nyâányâ ī'dî rī, gólâ rī'á òzō âvô kâtí. Gō'dá gólâ nî trá kī, Óvârī â'dô iîcâ'á âvô 'êlê lîdrîlî òdrâ 'ásî, gō'dá Óvârī â'dô iîcâ'á tā âzâ 'bá yî rû 'e 'bá drê kô sisí lâ sī rî 'bá yî 'bâlé rû 'êlé. Nîngá sī, tâlâ Ābârâyámâ lē tā Óvârî kâ trá pīpîsílî âlô sī 'dî kâtí rī, gólâ rī'á kpá átâ 'î âmâ tâ lē 'bá ró rî 'bá yî drí Óvârî ândrá. Ītí rī, Ābârâyámâ trá á'bíyá ró òrî dûu drí. **19** Nî ndrê drê, Ābârâyámâ rî trá zââ tâ lêlê pīpîsílî sī Óvârî 'á. Kâyî rî 'dî 'bá yî sī, gólâ rî ndrô câ trá rī'á ânyî nyâ'dî-njî. Nîngá sī rî, gólâ drí nîzó lâ kī, ndrô íyíkâ ôlâvû trá kôrô ndrô òjílā gólâ 'bâ'á drê zââ 'dîyîmvá tî'á rî kâ drîjî sī, gō'dá íyî òkó Sârâ rî'á óndó 'î. Â'dô bê

kpálé ūtí rī, tā lēlē gólâkâ Ôvârî 'á rî kí kô. Gólâ rî trá zââ tā lêlé Ôvârî 'á pípîsílî ãlô sî kî, Ôvârî ãâ'dô tā tândí 'ẽ'a yí drí õzõ gólâ drí 'bâlé trá rî kâtí.

20 Ūtí rî, tā ȳsû gólâkâ â'dô kô ãndõtô drí ró. Gólâ lêb  zââ tā Ôvârî drí 'bâlé rî rú lêb . Gõ'dá tā lêlē gólâkâ Ôvârî rî tâsî rî drí l p z  â'dol  g r . Ūtí gólâ drí âw -ūtí 'ẽz  Ôvârî drí tâlâ tâ tândí gólâ Ôvârî drí 'ẽ'a ' l  gólâ drí  t  ' l  rî tâsî. **21** Gólâ n  trá k , p t j  Ôvârî â'dô  c '  'd y m v   f l  y  drí õz  gólâ drí t  l  'bâlé trá rî kâtí. **22** Tâlâ t  lêl  gólâkâ 'd  tâsî rî, Ôvârî ndr  gólâ tr   j l  mb mb  r . **23** Gõ'd  ul  g l y   g l l  k '  n , Ôvârî ndr   b r y m  t  mb  'b  r  'd  'b  y  â'd  k  cé r '  t   mb '   d   b r y m  t  r  tâs . **24** Ul  r   g l l  'd  'b  y  r   y  kp  t  â'd l  k , Ôvârî ãâ'd  kp   m  m  ndr '  y   f   j l  t  mb  'b  r , tâl  m  l  t  tr  Ôvârî ' , tâl  g l   d   l   l  g l  K m   m k  Y s  Kr st  r  '  'b  tr  l dr l   dr  ' s  r . **25** Ôvârî  f  Y s  f l  tâl  t   n j   m k  r  'b  y  tâs , tâl  g l   b  r   m  b   b   d l  mb mb  r  y   f . Gõ'd  g l  'b  Y s  l dr l   dr  ' s ,  d  r  b   m  dr n l  k , Ôvâr  'b   m  tr  â'd l   j l  mb mb  r  'b  y  r  y   f .

5

T  t  t nd  g l y  Ôvâr  dr  'b l  tr  ' l   m   j l  g l y  â'd  'b  mb mb  r  y   f  r  'b  y  dr  r  t s 

1 Ôvâr  nd  t  t   n j   m k   m  l f l  '  y  b  r  k  tr , tâl  m  l  t  tr  Y s  'd y  p  'b 

ró rî 'á. Bê trá ïtí rî, ãwã Ôvârí kâ ãmâ rú rî â'dî trá, gõ'dá mã ïcâ trá âgõlé gólâ ngálâ õjilã gólâkâ ró rílî tândí ró gólâ bê, tâlâ Kúmú ãmákâ Yésù Krístõ rî õdrâ sî. ² Mã ïcâ trá tâ tândí ndrî gólîyî Ôvârí drí 'élé drî-bálayî ró ãmâ gólîyî tâ lê 'bá trá Yésù 'á pípîsílî ãlô sî rî 'bá yî drí rî nîlî. Ngbâângbânõ Yésù sî rî, ãmâ trá rî'á ãyïkõ ró ãmbá, tâlâ mã nî trá kî, Ôvârí â'dô pătîjî íyî sûsû tâ tândí 'é kâ gõ'dá kpá mbârâkâ bê rî â'dá'á trá ãmâ drí. ³ Gõ'dá mã ïcâ ró bê kpá gólâ rî lûyîlî kâyî gólâ lâñõ drí ãmâ ûsúzó rî tú, tâlâ ãmâ õjilã Yésù kâ nî tâ trá kî, lâñõ rî gógó 'dî â'dô ãmâ 'bâ'á fûj ãtûlî 'â ã'dí sî. ⁴ Õzõ mã ïicâ trá fûj ãtûlî ïtí rî, gõ'dá ãmâ drí â'dózó mbârâkâ bê rílî õjilã Ôvârí kâ ró. Gólâ rî ndrêlâ kî, mã â'dô â'dó'á âmólé drí-mvá mûdrí sî njírí-njírí kâyî gólâ lâñõ kâ rî sî. Gõ'dá bê trá ïtí rî, mã ïcâ trá lîfî 'bâlé tâ tândí gólîyî Ôvârí drí 'bâlé 'e'á 'élâ ãmâ drí rî drîjî. ⁵ Tâ pătîjî ró, mã nî trá kî, Ôvârí â'dô fî tâ gólîyî ãmâ drí lîfî 'bâzó trá drî lâ rî 'bá yî 'e'á ãmâ drí, tâlâ gólâ lê ãmâ trá tákányî. Líndrí Tândí gólâ Ôvârí drí fêlé trá ãmâ drí ngá fêfê ró 'dî â'dâ tâ 'dî nî ãmâ drí ngbâlí-ngbâlí.

⁶ Nî ndrê drë, Ôvârí ndrê trá kî, ãmâ rî'á cû ïtí mbârâkâ ãkó ãmâ nyâányâ pâzó. Ïtí rî, gólâ drí ãmâ pâzó kâyî tibê gólâ drí Yésù Krístõ rî 'bâzó drâlê ãmâ tâ ãnjí 'bá ndrî tâsî rî sî. 'Dîj rî'á tâ ángí 'î. ⁷ Ïtí rî, õjilã ãzâ fî bê rî'á ãngó nõ 'á nõngá ïcâ 'bá drâlê íyî ãzí-ãzí rî tâsî yâ? Â'dô â'dó'á ángô tí õzõ ãzí-ãzí rî 'dî â'dô õjilã tândí 'î rî yâ? Â'dî nî nî yâ? Õzõ õjilã rî 'dî ãâ'dô fî

rĩ'á pãt̄íj ōjílã tãndí 'í dódó rî, gõ'dá ōjílã ãlô drí fñi  t z d l  mb r k  b  dr l  g l  r  p l  r .
⁸ G d  t  g l  Ôv r  dr  ' l  ām  dr  r  l v  tr  g r  t  t nd  r  'd  dr j  s . Ôv r   d  t  tr  k , ām  l v  b  r 'á d u  y  '  l v l  k r  l v  ōj l   ng  n  k  r  'b  y  k   y  l f l  ' s  r  dr j  s . N  ndr  dr , Ôv r   j  y  mv  Y s  Kr st   n l  dr l  t l  ām  p l , dr  ām  r 'á t   nj  t t  'b  r  s .

⁹ Y s  Kr st  dr  tr  t   nj  ām k  r  'b  y  t s . It  r , t   z k  y 'd w  Ôv r  dr  t  k z  ām  r  t  l  s . G d  ng b ângb n  r , Ôv r  ndr  ām  b  tr  ōj l  t nd   y k  r  'b  y  r  t l  Y s  r  ōdr  s  r , it  m  â'd  ic '  p t j  n l  k , g l  ic  g d  k  â'd l   w  r  ām  b , t l  Y s  p  ām  tr   w  r  'd  ' s . ¹⁰ S s  l  s  r , ām  r 'á Ôv r  r   j -'b - z  y   d , g d  'd i  v s  r , g l  dr  ām  'b z   d l   y  r ' r -l - z  y  r  t l  mv  l  r  ōdr  s . G d  ng b ângb n  ām  b  tr  g l  r  r ' r -l - z  y   d  r , g l  â'd  r ' z  t  p t j  r  ām  p l  l n j   y k  ām  dr j  r  ' s , â'd  r  b  ām  dr  r z  z  g b d  l dr -l dr  r , t l  Y s  tr  ng b ângb n  l dr -l dr  r  o'd . ¹¹ Dr  'd  dr j  r , m  ic  r  b  kp  Ôv r  r  l v l  mv  l  Y s  Kr st  g l  ām  'b  'b   d l  ng   l  r  g l  b  r  t s .

T  Ôv r  dr  t   nj  Ád m  k  n z  v l   r m  Y s  k  t s  r 

¹² T  ómv  ng  '  r , ām   b y   l  r  b  Ád m  r  '  t   nj  tr  Ôv r  r . It  r , t   nj  dr   f z   ng  n  '  ōj l  ndr  dr  r '   l . G d 

tā ūnjí rī 'dī drí õdrā lófízó õjílā drí ndrī kákárā, tälā õjílā cé títí 'ê īyí tā ūnjí trá ãkí ãkó. ¹³ Drē ãkpákā'dā sísi Övârî âfēé tā 'bā'bā íyílkâ rī 'bá yí õjílā drí 'elé Músä sī kô rī, õjílā ãngó nō drū' rī 'bá yí rī īyí trá tā ūnjí 'elé. Gõ'dá ïtí rī, mā ïcá kô tā átálé kī, tā ūnjí ï'dî rī'á cé tā tā 'bā'bā kâ rī 'bá yí 'ë ãkō lâ 'î. Õjílā rī trá rī'á tā ūnjí 'elé 'dī drē tā 'bā'bā yû'dáwá rī'á ïnjlâ. ¹⁴ Gõ'dá ïtõlé kâyí gólíyí Ádämä kâ rī 'bá yí rú sī ácálé kâyí Músä kâ rī rú rī, trá rī'á õjílā drí ôdrázó, kpálé õzö gólíyí õgä kô dó tā ãzákä ngîngî tā 'bā'bā Övârî kâ kâ 'elé õzö Ádämä drí 'erë lâ kâtí rī.

Ádämä rī nyãányâ á'dô trá líndrí õjílā gólâ Övârî drí 'ë'á âjólâ 'dýí pâ 'bá ró rî kâ ï'dî. ¹⁵ Nî ndrê drē, tā kpärtí gólíyí drí 'elé īyí rî, 'bā tā rû 'elé õjílā ndrī tâsí. Gõ'dá tā lâ yí rī'á ngíi. Sísi rî, ngá fefë Yésü rî õdrä kâ gólâ Övârî drí âfélé õjílā pälé rî á'dô kô rī'á ïcâ-ïcâ ró tā ūnjí Ádämä kâ rî 'bá yí bê. Tälâ ãgô ãlô Ádämä 'dî 'ê tā ūnjí trá. Gõ'dá ïtí rî, õjílā dûu ôdrä trá. Gõ'dá tā Övârî rî pípísilí ã'dí kâ drí-báláyí ró õjílā pâzó rî lâvû kôrô tā tā ūnjí têtë õjílā kâ rî 'bá yí kâ drû' sî. Á'dô bê trá ïtí rî, Övârî ïcâ trá drí-báláyí ró tā lë 'bá ndrî 'bâ'a'â 'dólé īyí mbî ró yí lîfî, tälâ gólâ âfë õjílā ãlô trá, Yésü Krístö ï'dî ngá fefë ró drâlé tälâ tā ūnjí õjílā dûu kâ tâsí.

¹⁶ Tā rî gólâ tā ūnjí Ádämä kâ 'bâ 'bá ngíi tâ tândí Yésü kâ rú sî rî rī'á ï'dî nō. Tälâ tā ūnjí sísi Ádämä kâ tâsí rî, Övârî kî tâ trá ãmâ õjílā rú kpákä ãlô gólâ bê tā ūnjí 'bá yí ró, tälâ lâñö

fēzó āmâ drí. Gō'dá ngá fēfē Ôvârī kâ rî tā lâ â'dó ūtí kô. Ôvârī âjô Yésū trá ngá fēfē ró, tā ūnjí dūu õjílā āngó nō kâ drí 'ēlé rî vólé dr̄i lâ 'ás̄i. Tâlâ Yésū rî õdrâ tâs̄i rî, Ôvârī 'ê õjílā trá dūu â'dólé mb̄imb̄i ró yí l̄if̄i. ¹⁷ N̄i ndr̄e dr̄e, tā ūnjí āgô âlô Ádâmâ kâ 'd̄i 'ê õjílā āngó nō kâ trá ôdrâlē. Gō'dá mbârâkâ Yésū kâ 'dîyî pâ 'bá ró rî lâvû Ádâmâ kâ trá gârâ rî, gō'dá ūtí, tā gólâ āgô âlô Yésû Krístô drí 'ēlé āmâ pâzó 'd̄i lâvû tâ tā ūnjí gólâ âfî 'bá tâlâ tâ ūnjí Ádâmâ kâ rî 'bá yí kâ dr̄i s̄i. Â'dô bê trá ūtí rî, õjílâ ndr̄i gólîyî ngá fēfē ngá pâpâ kâ gólâ Ôvârî drí âfélé drîlîyî dr̄i-bálâyî s̄i õdrâ Yésû kâ s̄i, â'dô ró bê Ôvârî drí gólîyî 'bâzó â'dólé tâ mb̄i 'bá ró rî ūsú 'bá rî, â'dô ūyî rî'á tâ pâtíi ró zââ gbâdú kúmú ró Yésû bê 'bûu 'álâ.

¹⁸ Ūtí rî, tâ õjílâ âlô kâ ūjô rû trá õjílâ drí ndr̄i. Tâ ūnjí Ádâmâ kâ 'bâ õjílâ ndr̄i trá rîlî lâñõ Ôvârî kâ njílî. Gō'dá tâ tândí gólâ Yésû drí 'ēlé ūyî õdrâ s̄i fê lâlî-lâlî dr̄i rî ūnjí õjílâ trá lâñõ tâ ūnjí kâ 'ás̄i gólîyî drí rîzó bê zââ gbâdú ró Ôvârî bê. ¹⁹ Yésû ūdî rî'á õjílâ âlô gólâ rî 'bá kárâ rî'á cé tâ mb̄i Ôvârî kâ rî 'bá yí 'ēlé rî ūdî. Bê trá ūtí rî, Ôvârî îcâ trá õjílâ 'bâlâ ndr̄i â'dólé mb̄imb̄i ró yí l̄if̄i tâlâ tâ mb̄i 'ë'ë Yésû kâ tâs̄i, kpâ ōzô tâ ūnjí Ádâmâ kâ drí õjílâ ndr̄i 'bârê â'dólé tâ ūnjí 'bá ró rî kâtí.

²⁰ Ōzô tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ Músâ s̄i rî 'bá yí õ'bâ āmâ kô â'dólé mb̄imb̄i ró rî, ngâ gō'dá gólâ âf  tâ 'bâ'bâ rî 'd̄i 'bá yí kô â'dô tâs̄i õjílâ drí 'ēlé yâ? Ôvârî âf  tâ 'bâ'bâ rî 'd̄i 'bá yí õjílâ drí tâ

nīzó bē dódó kī, yī 'ê tā ōnjí trá Ôvârî rú. Ōzō kpálé tā ōnjí līpī bē trá âcálé dūû rī, mbârâkā pīpîsîlî tāndî Ôvârî kâ rī kâ drí kpá lîpîzó lâvûlî kôrô tā gólîyî tā ōnjí 'dī 'bá yí kâ rī yí drîjî sî.
21 Ítí ōjîlâ ndrî 'ê ūyî tā ōnjí gô'dá ôdrâzó ūyî tâlâ tā ōnjí rī 'dī 'bá yí drí sî. Gô'dá mbârâkâ Ôvârî rî pîpîsîlî tāndî kâ rî'á âmbá lâvûlî kôrô. Gólâ rî'á drî-bâlâyî ró ōjîlâ 'bâlé â'dolé mbîmbî ró yí lîfî Kûmû Yésü Krîstô sî, â'dô ró bê gólâ drí âmâ 'bâzó rîlî zââ gbâdú ădûkû ăkó.

6

Tâ Póõlõ drí tâ ̄isû ányâ ōjîlâ kâ lôtózó â'dô-â'dô ălô ró Yésü bê rî tâsî rî

1 Ōzō tâ ōnjí dûû ōjîlâ kâ rî ̄'bâ Ôvârî trá pîpîsîlî tāndî ūyîkâ â'dalé gólîyî drí rî, ōjîlâ ăzâ ălô ăñî lâfâlé sî â'dô tâ ̄isû'á kî, "Dõvó mâ őrî rî'á tâ ōnjí 'élé ūdî rôô, â'dô ró bê Ôvârî drí ̄cázó tâ ōnjí dûû âmákâ 'dî 'bá yí âyélé tâlâ pîpîsîlî tândî gólâkâ 'dî sî." **2** Tâ-drî lôgô âmákâ tâ 'dî tâsî rî kî, rî'á ngbá ányâ lâ ró. Â'dô kô mbî âmâ drí rîzó rî'á tâ ōnjí 'élé. ̄câ trá âmâ drí rîzó âmâ nyâányâ ndrîlê ōjîlâ mvá gólîyî ̄câ 'bá rî'á tâ tâ ōnjí 'ezó rî gâlé dô rî yí ró. Mbârâkâ Yésü kâ fû mbârâkâ tâ tâ ōnjí 'e 'bá âmâ 'élé rî kâ trá.

3 Nî ̄isû tâ tâ bâbâtîzî kâ tâsî. ̄ibâbâtîzâ âmâ bê â'dolé ngá ălô ró Yésü bê rî, rî'á tâ â'dâ 'î kî, mâ drâ trá Yésü bê. **4** Gô'dá nîngá sî, ̄ibâbâtîzâ âmâ bê rî, rî'á ókîzô ó'bâ âmâ kpá 'bú 'á Yésü bê ălô. 'Dî 'bâ tâ tâ ōnjí 'e kâ â'dolé mbârâkâ ăkó âmâ pêlé. Ítí âmâ bê trá ngá ălô ró Yésü bê,

gō'dá õzō Ôvârí drí Yésū rī 'ezó trá lîdrilí õdrã
 'ásï mbârâkã ãmbá íyíkâ sï 'dî tí rî, 'dî gólâ 'ê
 ãmâ kpá drí âdîlí vólé tâ õnjí 'ásï gō'dá rîlí ãngó
 nô 'á õjílã ó'dí ró.

⁵ Gõ'dá mä â'dô bê trá ngá ãlô ró Yésū bê gólâ
 rî õdrã sï rî, ãmâ gõ'dá kpá ngá ãlô 'î gólâ bê
 gólâ rî lîdrî-lîdrî sï. Tálâ tâ 'dî tâsí rî, ãmâ trá
 ngbâângbânõ õjílã ó'dí gólíyî ícá 'bá tâ õnjí gâlé
 dô rî 'bá yí ró. ⁶ Gõ'dá mä nï trá dódó kï, úfû â'dô-
 â'dô ãmákâ ãkû rî trá vólé fê lâlì-lâlì dríi Yésū bê.
 Ôvârí 'ê tâ trá ïtí, â'dô ró bê Yésū rî mbârâkã drí
 tâ trôzó bê mbârâkã tâ õnjí ãmákâ rî 'bá yí kâ
 dríi sï. Ngbâângbânõ rî, mä ícâ trá tâ njílí tâ
 gólíyî tâ õnjí ró rî 'bá yí gâzó dô. ⁷ Ïtí rî, iïnjí
 ãmâ trá mbârâkã tâ õnjí ãmâ dríi rî kâ 'ásï, õzô
 âvõ drí ícárë tâ õnjí 'élé kô rî kâtí. ⁸ Tálâ mä drâ
 trá ngá ãlô ró Yésū bê ïtí, mä nï trá ngbâângbânõ
 kï, mä â'dô kpá rí'á kpâkâ ãlô gólâ bê zââ gbâdú
 zââ. ⁹ Nï ndrê drë, mä nï trá kï, Ôvârí 'ê Yésù
 trá lîdrilí õdrã 'ásï. Gõ'dá ngbâângbânõ rî, gólâ
 trá rí'á 'bûû 'álâ. Ícá gõ'dá kô gólâ drí drâzó kpá
 ó'dí. Ïtí rî, õdrã gõ'dá trá cû ïtí mbârâkã ãkó tâ
 trôzó gólâ drígá sï. ¹⁰ Gõ'dá gólâ drâ bê fê lâlì-lâlì
 dríi rî, gólâ drâ 'dî õjílã pâlé ngbá tâ õnjí íyíkâ
 rî 'bá yí 'ásï. Gõ'dá lîdrî-lîdrî Yésù kâ õdrã 'ásï
 rî tâsí rî, gólâ rí'á lédrë-lédrë ró ãndrõ nô, rí'á
 Ôvârí bê ngá ãlô ró.

¹¹ Ïtí, nï ndrê tâ õnjí lôvókô gólíyî rí 'bá ãnî
 lâsélé õzô ngá gólíyî âvõ ró rî kâtí mbârâkã ãkó
 tâ trôzó ãnî drígá sï. 'Dõvó nï ndrê ãnî nyâányâ
 õjílã ó'dí ró ngíi ríri gólâ sisí rî kâ dríi sï, tálâ nï

rī ró bē rī'á Ôvârí rī ̄nj̄l̄i ngá ãlô ró Yésū Krístō bē. ¹² Bê trá 'dīi rī kâtí rī, nī âyê tā lôvókô gól̄iȳi rī 'bá ãnî lâsélé nī'á tā ̄nj̄i 'élé rī 'bá yī kô ãnî pélé. Nī âyê tā lôvókô ãnî rú'bá ̄nȳr̄k̄o kâ ãnî 'bälé tā ̄nj̄i 'élé ã'dô tâsī yā? ãnî rú'bá ̄nȳr̄k̄o rī'á cé ngá tâkó gólâ icá 'bá cù drâlē rī i'dî. ¹³ Nī âyê ãnî nyâányâ kô â'dolé rilí mbârâkâ tâ ányâ lôvókô kâ rī 'bá yī zélé, tâ lâ ̄ozó ̄yî kô ãnî 'bââ tâ ̄nj̄i ró rī 'bá yî 'élé Ôvârí rú ãnî rú'bá ̄nȳr̄k̄o sī. Nī 'bâ bê-rî ãnî nyâányâ nyé Ôvârí drígâ, ã'dô ró bê gólâ drí ãnî 'bâzó â'dolé ̄ozô ̄jílâ ó'dí gól̄iȳi lîdrí 'bá trá ̄drâ 'ásî rí 'bá yî kâtí. Nī âyê Ôvârí cé ãnî 'bälé tâ gól̄iȳi tândí ró rî 'bá yî 'élé cé i'dî ãnî rú'bá ̄nȳr̄k̄o sī ndrî. ¹⁴ Nī âyê tâ ̄nj̄i kô dîlî kôrô ãnî drîj̄ sī, ãnî lîpî ró ̄lôwálâ. Nī ndrê drê, nî rí drê kô tâ 'bâ'bâ gól̄iȳi Ôvârí drí 'bälé trá 'élé Músâ sī rî zélé. Ôvârí 'bâ ãnî trá â'dolé ̄jílâ ̄yíkâ ró cù ̄tí pîpîsîlî tândî ̄yíkâ sī. Gô'dâ gólâ rî mbârâkâ ̄félé ãnî drí tâ ̄nj̄i gâzó dó.

¹⁵ Tâ ángô rî i'dî mbîmbî 'élé yā? ̄jílâ ãzâ tâ ̄sû ányâ bê rî â'dô lôgô'á lâ kî, "Dõvó mâ ̄rî rî'á tâ gól̄iȳi ̄nj̄i ró rî 'bá yî 'élé i'dî, tâlâ icá kô ãmâ drí tâ gól̄iȳi Ôvârí kâ 'bälé ãmâ drí 'élé ã'dô ró bê yî drí ãmâ pâzó rî 'bá yî 'élé. Gólâ 'bâ tâ trá ãmâ pâzó cù ̄tí tâlâ pîpîsîlî tândî gólâkâ 'dî sî." Gô'dâ pâtjîj̄ ró, tâ ̄sû rî 'dî rî'á ányâ lâ 'i. ¹⁶ Gô'dâ ̄ozô nî ̄ofê ãnî nyâányâ trá tâ ̄jílâ ãzâ kâ rôlé cé i'dî rî, 'dîi gólâ dî trá kôrô ãnî drîj̄ sî. Nî â'dô trá râgjîj̄ gólâkâ ró. ̄tí rî, ̄ozô nî ̄ofê ãnî nyâányâ trá tâ ̄nj̄i gól̄iȳi sû 'bá kô Ôvârí rú rî 'bá yî 'élé rî, gô'dâ 'dîi nî â'dô trá mbârâkâ tâ ̄nj̄i rî 'dî 'bá yî

kâ zĕlé. Gõ'dá tã ŏnjí rî 'dî 'bá yî â'dô ãnî ïzã'á. Ôvârî â'dô kpá ãnî gã'á dó zãâ. Gõ'dá õzõ nĩ ñf  ãnî ny  ny   c   Ôvârî dr  , r  z   t   g  l  k   r  l   ï'd   r  , 'd   n   â'dô â'd  'á dr  -  c   g  l  k   z  l  , g  d   n   â'dô â'd  'á   j  l   mb  mb   g  l  k   r   'b   y   r  .

17-18 G  d   m   '   w  -  t     mb   Ôvârî dr   ãnî t  s  , t  l   n   ad   dr   tr   v  l   t   ŏnj   ãn  k   r   'b   y   '  s  , t  l   t   ŏnj   'd   'b   y   õz   g  d   kp   k   d  j   ãn   dr  j   s   ãn   ômb  l   o'd  . N   ad   ãn   tr   âg  l   Ôvârî ng  l   t   g  l  k   r   'b   y   '  l   ï'd   p  p  s  l     l   r   s  , â'd   t   p  t  j   g  l  y   ãn   i  m  b  z   tr   ï'd   s   l   r   'b   y   v   r  . G  d   n  gb  ângb  n   r  , t   g  l  y   r   'b   d  l   k  r   ãn   dr  j   s   'd   'b   y   r  '     y   t   mb   Ôvârî k   r   'b   y   ï'd  .

19 Má ât   úl   ãn   dr   tr   úl   m  n  g   â'd  z   r  g  j   t   ŏnj   k   r   'b   y   t  s  , a'd   r   b   ãn   p  l   úl   ám  k   n   'b   y   t   íf   l   y   n  z   b   t  nd   r  . S  s   r  , n   f   ãn   ny  ny   tr   r  g  j   k  t   r  '   t   ŏnj   r   ãn  y   k   g  l  y   t   l  v  k   ãn  k   dr   ãn   âs  l   tr   r  '   '  l   r   'b   y   '  l   ï'd  . N  ng   s   r  , n   r   tr   r  '   t   g  l  y   ŏnj   r   'b   y   '  l   r  o   ï'd  . N   g   d   t   Ôvârî k   r   'b   y   '  l  . G  d   n  gb  ângb  n   r  , 'd  v  o   n   f   ãn   ny  ny   Ôvârî dr   p  p  s  l     l   s  , t  l   n   r   r   b   'b   y   '  l   cé t   g  l  k   mb  mb   r   'b   y   '  l   ï'd  ,   j  l   t  nd   g  l  k   r   'b   y   r  . T   g  l  y   r   'b   d  l   k  r   ãn   dr  j   s   'd   'b   y   r  '     y   t   mb   Ôvârî k   r   'b   y   ï'd  . **20** S  s   ãn   dr   â'd  z   dr   r  g  j   t   ŏnj   k   r   'b   y  , t   mb  mb   g  l  y   Ôvârî k   r   'b   y   d   dr   k   k  r   ãn   dr  j   s  . **21** K  y   r   'd   'b   y   '  l   s   r  , t   t  nd   g  l  y   ãn   dr   ûs  l   r   'b   y   a'd   '  , t   ŏnj   g  l  y   ãn   dr   '  l   tr   r   'b   y   '  s   y  ? T  

tāndí yū'dápwá. Ngá ãnî drí ûsúlî rî rī'á cé ãnyí ū' dí lâjõ bê Ôvârî drígá sî. ²² Gô'dá ngbâângbânô rî, Ôvârî tî ãnî drî trá mbârâkâ rägî tâ õnjí kâ rî kâ 'ásî. Gô'dá gólâ trô ãnî trá 'bâlé õjilâ gólîyî rî 'bá tâ tāndí ró rî 'bá yî 'élé ū' dí íyî  tjizó rî 'bá yî ró. Ngbâângbânô rî, nî â'dô trá rägî Ôvârî kâ ró. Gô'dá ïtí rî, gólâ â'dô kpá ãnî 'bâ'á â'dolé rîlî zââ gbâdú  dûkû ãkó yí bê. ²³ Nî ndrê drê, õjilâ gólâ rî 'bá íyikâ rî'á tâ õnjí 'élé ū' dí rî â'dô íyikâ cé õdrâ ûsú'á ū' dí. Ïtí rî, Ôvârî â'dô gólâ rî gâ'á dô zââ gbâdú. Gô'dá õjilâ gólâ íyî nyâányâ fê 'bá Ôvârî drí pîpîsîlî ãlô sî rî tâsî rî, Ôvârî â'dô ngá fefê fê'á gólâ drí drî-bâláyî ró â'dolé gólâ rî 'bâlé rîlî ngá ãlô ró Kûmú ãmákâ Yésû Krístô bê zââ gbâdú  dûkû ãkó.

7

Tâ tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ ãmâ drí 'élé rî 'bá yî tâsî rî

¹ Ámâ  drúpî yî ámâ ïzó yí bê, má nî trá kî, ãnî rî'á õjilâ gólîyî tâ tâ 'bâ'bâ gólîyî Ôvârî drí 'bâlé trá õjilâ drí 'élé rî kâ nî 'bá rî 'bá yî ū' dí. Ïtí rî, 'dovó nî  sû tâ dódó tâ tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yí kâ 'e'ë lâ tâsî. Îcâ trá cé õjilâ drí tâ tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yí kâ 'ezó ū' dî drê gólâ bê rî'á zââ lêdrê-lêdrê ró rî. ² Tâ lâgî kâ rî tâ 'dî â'dâlé ãmâ drí. Gô'dá â'dô tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ rî vó ró rî, îcâ trá õkó jó kâ drí ágô lâ rî  njlî, tâlâ rîzó bê ágô rî 'dî bê ngá ãlô ró kâyî gólîyî ágô rî 'dî kâ â'dozó drê zââ lêdrê-lêdrê ró rî 'bá yí kâ sî. ³ Gô'dá  zô gólâ rî ágô 'dî õdrâ trá rî, 'dîi gólâ trá rî'á drî-bâláyî ró

tā 'bā'bā gólīyī drí rīzó rīlī ágó lâ 'dī bē ngá ãlô
ró 'dī kâ 'ásī. Nī ndrê drē, õzō õkó ãlô ãâyê ágó
lâ gólâ â'dó 'bá drē bê lédrē-lédrē ró rî trá gõzó
ngälé iyī dīlī gärä drīj̄ ayyl̄ ágô ãzâ vólé kpá ágó
ró rî bê rî, 'dīi áâ'dô tā kī'á gólâ rú â'dólé gólâ rî
zīlī tā õnjí têtē 'bá ró. Gõ'dá õzō ágó lâ 'dī õdrã
trá drã rî, 'dīi gólīyī cå lágī láfâ trá. 'Dīi vósī rî,
õzō õkó rî 'dī ūsû íyîngá ágó ãzâ trá trölé rî,
'dīi gólâ icá gõ'dá kô zīlī tā õnjí têtē 'bá ró.

⁴ Ámâ âdrúp̄i yî ámâ ìzó yí bê, tā ãníkâ rî rī'á
õzō 'dīi rî kâtí. Tâlâ Yésū drâlé bê rî, â'dô trá kpá
õzō nî drã trá 'dûwã gólâ bê rî kâtí, gõ'dá â'dô
kpá trá õzō nî drã trá tā tā 'bā'bā gólīyī Ôvârî drí
âfélé trá Músä sî rî 'bá yí kâ tâsî rî kâtí. Ìtí rî,
Ôvârî yî drí trá ãnî rú sî tā 'ë'ë tā 'bā'bā 'dî 'bá
yí kâ 'ásī, â'dô ró bê ãnî drí rīzó tā gólīyī Yésū
kâ rî 'bá yî 'ëlé ï'dî. Gõ'dá nî â'dô trá ngá ãlô ró
Yésū gólâ lîdrí 'bá trá õdrã 'ásī rî bê, â'dô ró bê
ãnî drí icázó rī'á Ôvârî rî gógó ìnjîlî tā mbîmbî
gólâkâ rî 'bá yî 'ë'ë lâ yî sî. ⁵ Sísí rî, mä ûjûlî bê
tā tândí 'ëlé mbârâkâ ãmákâ sî rî, tā õnjí lôvókô
ãmákâ rî 'bá yî dî trá kôrô ãmâ drîj̄ sî. Gõ'dá mä
nîlî bê tā ángô rî 'bá yî ï'dî Ôvârî drí 'bâlé ãmâ
drí 'ëlé rî, mä lée kô tâ 'ëlé tā 'bā'bâ 'dî 'bá yî vó
ró. Ìtí rî, mä rî trá rī'á tā õnjí ró rî 'bá yî 'ëlé ï'dî
rõô. Tâlâ tâ rî 'dî tâsî rî, lânõ Ôvârî kâ lâsî sî rî
trá 'ë'á â'délé ãmâ drîj̄. ⁶ Gõ'dá ngbâângbânõ rî,
Ôvârî ìnjî ãmâ trá vólé tâ gólīyî tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá
yí kâ rî 'ásī. Mä âcâ gõ'dá trá õzō õjîlâ ãvõ ró rî
'bá yí kâtí tâ tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yí kâ tâsî Yésû
rî õdrã sî. Bê trá Ìtí rî, mä icâ trá drî-báláyî ró

tā 'ẽlé Ôvârí drí lát̄i gólâ ó'dí ró rî sī, ã'dô ró tā gól̄yî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí ãmâ pãzó 'ẽlâ rî vó ró. Mā âyê tā gól̄yî ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ Ôvârí drí cù ūtí mbârâkâ ãmâ nyãányâ kâ sī tā 'bã'bã Ôvârí kâ gól̄yî iglilí trá ãkû ró rî vó ró rî trá.

⁷ Ngá tā rî 'dī drí ìmbálé ãmâ drí rî ã'dô 'i yã? Tā 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'bã ãmâ trá tā õnjí 'ẽlé yã? Â'dó ūtí kô ãlôwálâ! Tā 'bã'bã Ôvârí kâ â'dâ tā trá má drí, tā gól̄yî ángô rî 'bá yî ì'dí õnjí lâ yî ró 'ẽlé yã. Nî ndrê drë, õzõ tíkó má ã'dô trá cù ūtí tā 'bã'bã Ôvârí kâ ãkó kĩ'á nñ rî, mä õlē ngá õjilâ ãzâ 'bá yî kâ kô ãmâ nyãányâ drí rî, tíkó má ïcá kô nñlâ kĩ, ngá õjilâ ãzâ 'bá yî kâ rî 'bá yî lôvó lâ 'bã'bã rî'á tā õnjí 'i. ⁸ Gõ'dá tā õnjí lôvókô ámákâ rî 'bá yî 'bã mâ trá rû jälé tā õnjí 'ẽlé, â'dó kô tā 'bã'bã 'dî vó ró. Má lë tā trá rôô lïfî 'bãzó ngá gól̄yî õjilâ ãzâ 'bá yî kâ ró 'dî 'bá yî drî. Tíkó õzõ tā 'bã'bã ã'dô kô'dáwá ūtí lâ 'dî kâtí rî, má ïcá kô tā ïsñ ámákâ rî 'bâlê ngá õjilâ ãzí kâ 'dî 'bá yî drî.

⁹ Sísí rî, má nñjí kô kĩ, tā gól̄yî ángô rî ì'dí Ôvârí drí 'bâlê má drí 'ẽlé ngâtâ tā ángô rî 'bá yî ì'dí gólâ drí 'bâlê má drí 'ẽlé kô rî. Má ïsñ tā trá ányâ ró kĩ, mä rî'á õjilâ tãndí 'i. Gõ'dá nñngá sî, má nñ tā bê tā 'bã'bã 'dî 'bá yî tâsñ rî, gõ'dá má drí vō lâ ûsúzó kĩ, má 'ê tā õnjí ró rî 'bá yî trá tā 'bã'bã rî 'dî 'bá yî rú. ¹⁰ Gõ'dá má ûsñ vō lâ kpá kĩ, tā õnjí ámákâ rî 'bá yî câ ãmâ lâfálé trá Ôvârí bê. Má ïsñ tā trá ányâ ró kĩ, tā 'bã'bã 'dî 'bá yî â'dô ïcâ'á ámâ pâlê rîlî rî'á tā gól̄yî mbîmbî rî 'bá yî 'ẽlé lâñõ ãkó, ūtí rî, má drí ïcázó rîlî zââ gbádú

ró Ôvârí bê. Gõ'dá 'é rû kô â'dólé ïtí. Gõ'dá má ûsû võ lâ kĩ, tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kâ 'ë'ë lâ ïcá kô ámâ pâlê. Tã pâtñi ró, Ôvârí â'dô lânõ fê'á má drí. ¹¹ Má ïsüli bê tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yí tâsí rî, tã lôvókô ámákâ rî 'bá yí drí ngâzó rî'á ámâ âdólé, ã'dô ró bê má drí rû jâzó tã õnjí ró rî 'bá yí 'élé tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yí rú. Tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yí tâsí rî, má ïnjjú tã Ôvârí kâ rî 'bá yí kô. Ïtí rî, lânõ õdrã kâ trá njââ â'délé má drñi. ¹² Gõ'dá tã 'bã'bã gólïyî Ôvârí drí 'bâlé ámâ drí 'élé rî 'bá yí rî'á tândí ró tã mbì Ôvârí kâ rî 'bá yí â'dâlé ámâ drí.

¹³ Ïtí rî, â'dó kô tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yí ï'dî ámâ 'ë 'bá tã õnjí 'élé â'dólé lânõ Ôvârí kâ õdrã kâ drí 'ezó 'ë'á â'délé má drñi. Gõ'dá rî'á tã lôvókô ámákâ gólïyî rî 'bá ámâ 'bâlé tã õnjí 'élé rî ï'dî. Ïtí rî, tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dî 'bá yí nyânyâ lâ rî'á tândí ró, gõ'dá tã lôvókô ámákâ drí ámâ 'bâzó ïnjî-ïnjî lâ gâlé dó. Gõ'dá má 'é tã õnjí bê rî, tã 'bã'bã tândí 'dî 'bá yí â'dâ tã má drí kĩ, tã õnjí gólïyî má drí 'élé rî 'bá yí rî'á pâtñi õnjí têtë lâ ró. Gõ'dá má ûsû võ lâ kĩ, tã õnjí têtë ámákâ 'dî 'bá yí ïzâ má trá Ôvârí rî lïfí drñi 'á.

Tã rû fûfû ámâ 'â kâ tã õnjí 'ë'ë tâsí rî

¹⁴ Ámâ ndrñi, mä nñi trá kĩ, tã 'bã'bã gólïyî Ôvârí kâ 'dî 'bá yí rî'á tã gólïyî Ôvârí drí âfêlé ámâ drí Líndrí Tândí íyikâ rî sñ rî ï'dî. Gõ'dá mä rî gógó tâsí rî, tã lôvókô ámákâ rî 'bá yí dñi trá má drñi sñ. Ïtí rî, má â'dô trá rãgñi gólâ ïcá 'bá tã õnjí 'élé rî ró. ¹⁵ Má nñi kô tâlâ â'dô 'î má drí rizó tã 'dî 'bá yí 'élé rî. Má ïcá gõ'dá kô tã tândí má drí

lēlé rî 'bá yî 'élé. Má rî bê-rî tâ ñnjí góliyî má drí lēlé kô kô 'élâ rî 'élé ūdî. ¹⁶ Ítí rî, má nñ trá kñ, tâ góliyî má drí rî'á 'élâ rî 'bá yî rî'á iyî ñnjí ró. Gõ'dá má lëé kpá kô 'élâ iyî, tâlâ má nñ trá kñ, tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ rî 'bá yî rî'á 'dó tândí ró mbîmbî. ¹⁷ Gõ'dá Ôvârî 'bâlé bê mâ trá â'dólé ñjilä ó'dí ró, tâ 'dî tâsí rî, â'dó kô ámâ nyâányâ ūdî gólâ lë 'bá tâ ñnjí 'élé rî, gõ'dá tâ lôvókô má 'á rî drë zââ mbârâkâ bê rôô ámâ 'bâlé tâ ñnjí 'élé.

¹⁸ Gõ'dá tâ lôvókô góliyî má 'á 'dî 'bá yî rî'á járá'bítí ñnjí ró cù ūtí tâ mbîmbî ãkó iyî 'á. Má lë trá rôô tâ mbîmbî rî 'bá yî 'élé ūdî, tâlâ mâ trá ñjilä Ôvârî kâ ūdî, gõ'dá mâ rî'á cù ūtí mbârâkâ ãkó 'ezó lâ iyî gbõ ūtí lâ 'dî kâtí. ¹⁹ Nî ndrê drë, má 'é tâ tândí góliyî má drí lë'á 'élâ rî 'bá yî kô, gõ'dá rî'á bê-rî tâ ñnjí góliyî má drí lë'á 'élâ kô rî 'bá yî ūdî má drí rî'á 'élâ. ²⁰ Gõ'dá má lëé bê kô pâtijí tâ ñnjí 'dî 'bá yî 'élé rî, tâ rî 'dî rî â'dálâ kñ, ámâ nyâányâ â'dó kô cé ūdî ãlô rî 'bá rî'á tâ ñnjí 'dî 'bá yî 'élé gbõ ūtí lâ 'dî kâtí. Rî'á mbârâkâ tâ ñnjí lôvókô kâ má 'á rî 'bâ mâ nñ 'élâ.

²¹ Nî ndrê drë kpá, õzõ má òlë trá tâ mbîmbî 'élé rî, tâ ñnjí lôvókô má 'á rî âsï lâtî lâ trá ndñû má drí 'ezó lâ. ²² Tâ ïsû ámákâ 'á rî, má nñ tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ 'dî 'bá yî trá rî'á iyî tândí ró má drí 'élé. Má lë tâ 'bâ'bâ rî gólâkâ 'dî 'bá yî trá rôô. ²³ Õzõ kpálé ūtí rî, mbârâkâ ngii lâ ãzâ bê rî'á má 'á, 'dii rî'á mbârâkâ tâ ñnjí lôvókô ámákâ rî 'bá yî drí lôfílî nñ rî ūdî. Mbârâkâ rî 'dî rî rû fûlî tâ ïsû tândí ámákâ bê, tâlâ tâ ñnjí lôvókô ámákâ 'dî õtrõ ró tâ bê má drígâ sî. ²⁴ Mâ rî'á tâ ïsû ró ãmbá! Mâ trá rî'á cù ūtí mbârâkâ ãzâ ãkó

tā tāndí 'ēzó ī'dî sī lâ. Ītí rî, ā'dî â'dô ámâ ât̄'á nī vólé mbârâkâ tā lôvókô kâ gólâ ámâ 'bâ 'bá tâ ūnjí 'ēlé nō 'ásî yâ? Mbârâkâ rî 'dî ïcâ trá ámâ ïzâlê. ²⁵ Má lûyî Ôvârî rôô, tâlâ gólâ ī'dî ïcâ 'bá ró ámâ pâlé tâ ángí 'dî 'ásî Kúmú ãmákâ Yésü Krístõ sî.

Gõ'dá ïtí rî, tâ ámákâ rî'á nôtí. Má 'bâ mâ trá rî'á tâ Ôvârî kâ rî 'bá yî 'ēlé ī'dî, â'dô tâ 'bâ' bâ gólâkâ rî 'bá yî vó ró. Gõ'dá tâ lôvókô ámákâ rî 'bá yî ômbê mâ kpá â'dólé tâ ūnjí têtë 'ēlé.

8

Tâ tâ rîrî kâ Líndrí Tândí Ôvârî kâ vó ró rî tâsî

¹ Gõ'dá ãwô-ïtí ââ'dô Ôvârî drí, gólâ ndrê ãmâ nyé õjílã mbîmbî ró tâ lêlê Yésü Krístõ 'á rî sî. Bê trá ïtí rî, ngbâângbânô tâ ūnjí gõ'dá trá yû'dâwâ Ôvârî drí tâ kîzó ãmâ rú tâ lâ tâsî. ² Sísí rî, tâ lôvókô ámákâ gólîyî ãmâ 'bâ 'bá trá tâ ūnjí têtë 'ēlé rî dî trá kôrô ãmâ drîjî sî. Ītí rî, lâñjõ õdrâ kâ trá 'é'á â'délé ãmâ drîjî. Gõ'dá lé ïtí rî, Líndrí Tândí Ôvârî kâ ïnjî ãmâ trá tâ rî 'dî 'ásî. Gólâ 'bâ ãmâ trá rîlî õjílã Ôvârî kâ ró, tâlâ mä â'dô trá ngá ãlô ró Yésü Krístõ bê. ³ Nî ndrê drê, tâ 'bâ' bâ gólîyî Ôvârî kâ 'bâlé trá ãmâ drí 'ēlé rî 'bâ yî rî'á mbârâkâ ãkó ãmâ 'bâlé tâ tândí Ôvârî kâ rî 'bâ yî 'ēlé, tâlâ ãmâ nyâánŷâ rî'á cû ïtí mbârâkâ ãkó tâ lôvókô gólîyî ãmâ 'é 'bâ trá tâ ūnjí 'ēlé rî 'bâ yî gâzó dô. Gõ'dá Ôvârî pâ ãmâ trá ī'dî íyî mvâ Yésü rî âjózó õjílã mvâ ró, õzõ ãmâ gólîyî rî 'bâ tâ ūnjí 'ēlé rî 'bâ yî kâtí. Ītí rî, Yésü ïcâ trá drâlé ãmâ tâsî tâ ūnjí ãmákâ trôlé vólé. Lâñjõ tâ ūnjí

ãmákâ rî kâ 'dê trá gólâ dr̄j̄i ãmâ vō 'á. ⁴ Ôvârí 'ê tâ 'dî ïtí, tâlâ Yésū sî ãmâ gólîyî rî 'bá tâ gólîyî tâ lôvókô ãmákâ drí lêlé 'êlé rî âyélé vólé tâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí lêlé rî 'êlé rî, mã ïcâ trá tâ tândí ndr̄i gólîyî Ôvârí drí 'bâlé õjilâ drí 'êlé rî 'bá yî 'êlé.

⁵ Gõ'dá nî ndrê drë kpá, õjilâ gólîyî rî 'bá tâ lôvókô ïyíkâ rî 'bá yî 'êlé ï'dî â'dô lâ vó ró rî 'bá yî, rî ïyî 'dî cé rî'á tâ lôvókô gólîyíkâ gólîyî 'bâ 'bá trá 'êlâ rî 'bá yî tâ lâ ïsûlî ï'dî. Gõ'dá õjilâ gólîyî 'dê 'bá ïyíkâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ vó rî 'bá yî, rî ïyíkâ rî'á tâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí lêlé gólîyî drí 'êlé rî tâ lâ yî ïsûlî ï'dî. ⁶ Gõ'dá kpá õjilâ gólîyî tâ ïsû ïyíkâ 'bâ 'bá â'dolé â'dô tâ lôvókô ïyíkâ rî 'bá yî 'ezó ï'dî rî 'bá yî, â'dô lânjõ Ôvârí kâ õdrâ kâ ñâ'á ïyî dr̄j̄i. Gõ'dá gólîyî rî 'bá ïyíkâ tâ ïsû ïyíkâ 'bâlé tâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí lêlé gólîyî drí 'êlé rî 'êlé ï'dî rî, â'dô ïyî rî'á lédrë-lédrë ró zââ gbâdú tâ ã'dí sî Ôvârí bê. ⁷ Nî ndrê drë, õjilâ gólîyî rî 'bá rî'á tâ õnjí 'êlé ï'dî â'dô tâ lôvókô gólîyíkâ drí gólîyî sêzó trá 'êlâ rî vó ró rî 'bá yî gâ trá dó tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ ïnjilí, tâlâ gólîyî 'bâ ïyî nyâányâ trá â'dolé ãjú-'bâ-âzí Ôvârí kâ ró. Ïtí rî, gólîyî ïcâ kô rû jälé tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yî ïnjilí gõ'dá kpá 'êlé. ⁸ Gõ'dá õjilâ lârâkô rî 'dî 'bá yî tâsî rî, tâ gólîyíkâ ïcâ kô Ôvârí rî 'bâlé â'dolé ãyikô ró.

⁹ Gõ'dá ãnî tâ â'dó kô õzõ 'dî rî kâtí. Tâlâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî'á ï'dî ãnî 'á, gólâ ïcâ trá 'dêlé sisí ãnî drí, gõ'dá gólâ ïcâ kpá trá mbârâkâ sôlé ãnî 'ásî, tâlâ tâ lôvókô ãníkâ õzó kô dîj̄ kôrô

ãní dr̄j̄i sī ãní 'bälé tā ñnjí 'élé. Œzō õjílā ãzâ ã'dô trá Líndrí Tāndí Ôvârî kâ 'dī ãkó yí 'á rî, pât̄j̄i ró, õjílā rî 'dī ã'dô kó kô krístō 'bá 'î. ¹⁰ Œzō gõ'dá Krístō ã'dô bê r̄'á ãní 'á ïtí rî, 'dīl líndrí ãníkâ rî 'bá yí kpá bê r̄'á lédrē-lédrē ró zãâ gbädú ró, tálâ Ôvârî ndrê ãní õjílā mb̄mb̄i ró, õzō kpálé ãní rú'bá ãâ'dô ôdrâ'á tā ñnjí drí rî. ¹¹ Líndrí Tāndí Ôvârî kâ 'bá Yésū Krístō nî lîdrilí õdrâ'ásî. Gõ'dá nîngá sî, õzō Líndrí Tāndí Ôvârî kâ drí â'dózó trá ãní 'á 'dî kâtí rî, Ôvârî â'dô kpá ãní 'ë'á lîdrilí õdrâ'ásî rú'bá ïnyïrîkõ ó'dí rî sî mbârâkâ Líndrí Tāndí íyílkâ rî kâ sî.

¹² Ámâ ãdrúpî yî ámâ ïzó yí bê, trá ïtí rî, r̄'á ïcâ-ïcâ ró ãní drí cé tâ 'élé rîzó rîlî tâ Líndrí Tāndí Ôvârî kâ drí r̄'á lélâ rî 'élé ï'dî â'dô lâ vó ró. Gõ'dá â'dô kô ïcâ-ïcâ ró ãní drí rîzó rîlî tâ gólîyî ãní drí lôvó lâ yî 'bälé ï'dî ãní dr̄j̄i, gõ'dá rî 'bá ãní sêlé vólé rî 'bá yî 'élé ï'dî. ¹³ Õzō õjílā ãzâ õrî trá cé r̄'á tâ tâ lôvókô gólâkâ rî 'bá yî drí gólâ rî 'bâzó trá 'élâ rî 'élé ï'dî rî, ïtí rî, gólâ trá pât̄j̄i njââ lâñô Ôvârî kâ õdrâ' kâ drí 'dêzó gólâ dr̄j̄i vélé lâsî 'á zââ ãdûkû ãkó. Gõ'dá õzō mbârâkâ Líndrí Tāndí Ôvârî kâ rî kâ ïikî õjílâ ãzâ 'bá yî trá tâ ñnjí gólîyî tâ lôvókô gólîyíkâ gólîyî sê 'bá vólé 'élâ rî 'élé rî 'ásî rî, ïtí rî, gólîyî â'dô r̄'á lédrē-lédrē ró zââ gbädú Ôvârî bê.

¹⁴ Gõ'dá õjílâ gólîyî pât̄j̄i Ôvârî rî mvá yî ró rî 'bá yî r̄'á ïyî õjílâ gólîyî Líndrí Tāndí gólâkâ âyé 'bá r̄'á 'dêlé sisí gólîyî drí tâ 'ásî ndrî rî 'bá yî ï'dî. ¹⁵ Tâ ãníkâ tâsî rî, Líndrí Tāndí gólâ Ôvârî drí âfêlé trá ãní drí rî, rî kô r̄'á ãní 'bälé â'dôlé

rãgïï ūrï kâ ró kpá ó'dí. Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyïkâ gólâ ãnî 'bã 'bá â'dólé íyî mvá yî ró rî trá ãnî drí. Ítí rî, Líndrí Tãndí gólâkâ 'dî nji látfî trá trâ ãnî drí gólâ rî zïzó "Tátá". ¹⁶ Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dî â'dâ tã kpá ãnî drí ãnî pïpïsïlî 'ásï kï nñ rî, pâtïï ró, ãnî rî'á Ôvârí rî mvá yî ï'dî. ¹⁷ Bê trá ïtí rî, mä â'dô õrë gólïyî Ôvârí drí tã lâ yî 'bälé félé íyî mvá yî drí rî ûsú'á ndrî, kpá õzõ gólâ drí õrë âférë trá Yésü Krístõ drí rî kâtí. Õzõ rû ïzä gólïyî ãlôlâ rî 'bá Krístõ rî 'élé rî 'bá yî ã'dô ï'dî ngbâângbânõ rî'á ãnî 'e'á rî, gõ'dá mä nñ trá kï, Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á rîlî yí bê 'bûû 'álâ zäâ gbádú, õzõ Krístõ drí rîrî tólâ gólâ bê rî kâtí.

Tã lânjä gólïyî Ôvârí drí 'e'á âfélé ãmâ drí ïzátú rî

¹⁸ Gõ'dá tã ïsü ámákâ 'á rî, õzõ kpálé rû ïzä ãngó drî nô kâ rî 'bá yî ãâ'dô rî'á rôô rî, rû ïzä rî 'dî 'bá yî rî'á tã fínyawá 'î, õzõ mä õtirî tã ïsüû tã lânjä ãmbá gólïyî Ôvârí drí 'e'á 'élâ ãmâ õjilä íyïkâ ró rî 'bá yî drí ïzátú rî tâsî ndrî rî. ¹⁹ Gõ'dá ngá-tï ndrî gólïyî Ôvârí drí 'bälé ãngó nô drïï rî, rî'á ïyî lïfî 'bã'bã bê kâyî gólâ Ôvârí drí 'ezó tã â'dálé ngbâlí-ngbâlí kï õjilä ángô rî ï'dî rî'á gólâ rî mvá pâtïï ró rî 'bá yî ï'dî yâ rî. ²⁰ Nî ndrê drë, kâyî gólâ Ádämâ drí tã õnjí 'ezó rî sî rî, ngá-tï gólïyî ndrî ãngó drî nô kâ rî 'bá yî drí rû ïzâzó âcálé bárábányá ró, tâlâ Ôvârí âyê tã 'dî rû 'élé ïtí 'dî, gõ'dá gólâ nñ tã tândí gólâ drí 'e'á 'élâ tã rî 'dî tâsî ïzátú rî trá. ²¹ Gõ'dá ïzátú, kâyî ãlôlâ 'dî tú rî, Ôvârí â'dô íyî mvá yî ôjá'á â'dólé yí tí, gólâ

â'dô ngá-tj̄ ãngó nō kâ rî 'bá yî lôtó'á mbìmbì ró ndrī gõ'dá 'bälé ndrī â'dólé kpá ngá ó'dí ró, õzõ yí drí 'élé ãmâ íyî mvá yî drí rî kâtí.

22 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, mä ndrê trá kî, îtõlé kâyî Ádämä drí tâ õnjí 'ezó rî sî ácálé bûúú ãndrõ nô rî, ngá-tj̄ ãmbá ndrī gólîyî Ôvârî drí lô'bälé rî 'bá yî trá rî'á lôzó'á ngá lâzé-lâzé drí sî õzõ õkó gólâ 'e 'bá mvá fñlî rî kâtí, tâlâ rû ïzã gólîyî ãngó drî nô kâ rî 'bá yî drí sî. Gólîyî rî'á lîfî 'bâ'á kâyî Ôvârî drí 'ezó tâ gólîyíkâ êdélé mbî rî drñî. **23** Ôvârî âfẽ Líndrî Tândí íyíkâ trá ãmâ drí ngbãângbânõ tâ â'dálé ãmâ drí kî, gólâ â'dô tâ lânjâ yí drí 'bälé trá âfélé rî âfẽ'á trá ãmâ drí ïzátú. Â'dô kpálé ïtí rî, ãmâ rî gógó kpá rî'á âzâ'á tâ ïsû bê ãmâ pípísílî 'ásî õzõ mä õtírî rî'í kâyî Ôvârî drí 'ezó tâ lânjâ 'dî 'bá yî âfélé ãmâ drí rî têlé rî. Gõ'dá mä rî kpá lîfî 'bälé kâyî Ôvârî drí 'ezó rû'bâ' ó'dí âfélé ãmâ drí rî drñî. **24** Îtõlé kâyî gólâ Ôvârî drí ãmâ pâzó rî sî, mä 'bâ lîfî trá tâ 'dî 'bá yî drñî. Õzõ gõ'dá mä ūûsû tâ rî 'dî 'bá yî trá ngbãângbânõ rî, ícá gõ'dá kô ãmâ drí lîfî 'bâzó drñî lâ kî, Ôvârî â'dô âfẽ'á lâ ïyî trá ïzátú rî. **25** Gõ'dá ngbãângbânõ, ãmâ rî'á lîfî 'bâ'bâ bê tâ lânjâ gólîyî â'dó 'bá drë kô ãmâ drígá rî drñî pípísílî ã'dí sî, Ôvârî drí tâ lâ yî 'bälé trá 'e'á âfélâ ãmâ drí ïzátú 'dî drñî, tâlâ mä nñ trá kî, Ôvârî â'dô pâtñî tâ rî 'dî 'bá yî 'e'á ãmâ drí.

26 Ôvârî âfẽ Líndrî Tândí íyíkâ kpá trá tâ nññí âfélé ãmâ drí râtáã 'ezó. Õzõ mä õrî tâ ïsû-ïsû sî rôô gõ'dá kpá â'dózó mbârâkâ ãkó râtáã 'ezó

mbimbî rî, Líndrí Tãndí gólákâ bê rî'á tã rî 'dî ngî'á tãndí ró gólâ bê ãmâ pãzó. Gólâ â'dô tã lânjî-lânjî 'dî tã lâ â'dá'á Ôvârí drí mbimbî ró mbârakâ íyíkâ sî, tälâ úlí âtâ-âtâ ícá kô tã lânjî rî 'dî â'dalé mbimbî ró. 27 Gõ'dá Ôvârí tô tã ómvó ãmâ pípîsílî 'á rî 'bá yî trá, gõ'dá ârî tã gólîyî Líndrí Tãndí gólákâ drí ngîlí gólâ drí tã ãmákâ tâsî rî kpá trá, tälâ ãmâ rî'á òjílã gólákâ ï'dî. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô râtáä 'ë'á ãmâ tâsî nyé òzô Ôvârí drí lélé drilâ 'élé rî kâti.

²⁸ Gõ'dá ãmâ õjílã gólíyî Ôvârí rî lê 'bá trá pípíslílî ãlô sî rî 'bá yî, mã nû trá kî, Ôvârí 'bâ tâ 'dó ndrî â'dolé, tâlâ õpâ ró ãmâ gólíyî gólâ drí njílî trá õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî bê âmbálé tâmbârâ tâ lêlê ãmákâ 'á, â'dô tâ gólíyî gólâ drí njílî 'élé ãmâ tâsî rî vó ró. ²⁹ Åkû ró åkû ró nâ sî rî, Ôvârí nû trá õjílã ángô rî 'bá yî â'dô tâ lê'á nî yí 'á. Gõ'dá Ôvârí njî gólíyî ôjálé â'dolé íyî mvá Yésü kâtí. Ìtí rî, Yésü rî'á mvá sísi Ôvârí kâ ï'dî, õjílã tâ lê 'bá drí 'dëzó bê vó lâ sî íyî  drúpî ró gõ'dá kpá lônyí ró. ³⁰ Dîi 'bá yî rî'á õjílã gólíyî Ôvârí drí njílî â'dolé íyíkâ ró rî 'bá yî ï'dî. Gólâ njî õjílã rî 'dî 'bá yî nôtí. Sísi gólâ  zî gólíyî trá 'délé gólâ vósî. Gõ'dá nîngá sî, gólâ 'bá gólíyî â'dolé õjílã mbîmbî rî 'bá yî ró yí lîfî. Bê trá Ìtí rî, gólâ â'dô kpá õjílã rî 'dî 'bá yî 'bâ'á â'dolé ãmbâ ángí bê õzô Yésü kâtí.

Tā lōvō Ôvârī kâ ãmâ drí rî tâsî rî

³¹ Ítí rî, nî ̄sû tâ tâ góliyî ndrî tâ â'dá 'bá trá
ãmâ drí kî Óvárí 'bâ ãmâ lôvó trá rôô rî tâsî. Ítí
rî, ̄ozô kpálé ̄ajú-'bá-ãzí ̄orî ̄iyî trá ãmâ lârâkô 'élé

rî, gólïyî â'dô fí ïcá'á trá tã trõlé Ôvârí gólâ âdré 'bá ndüû ãmâ ngá lésí rî drígá sî yã? ³² Ôvârí âfẽ íyí mvá nyäányâ Yésü trá drälé ãmâ pâlé tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásí ndrî. Tã rî 'dî â'dâ tã kî, Ôvârí â'dô tã ndrî gólïyî ãmâ ãmú 'bá rî 'bá yî âfẽ'á trá ãmâ drí dró õzõ gólâ drí Yésü rî âfëre trá ãmâ drí rî kâtí drï-báláyî ró pípïsílî tãndî gólâkâ sî. ³³ Ôvârí ndrê ãmâ gólïyî yí drí njílã õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî trá yí lïfí õjílã gólïyî mbïmbì rî 'bá yî ró tälâ Yésü rî tãsî. Bê trá ïtí rî, õjílã ãzâ fí bê rî'á gólâ ïcá 'bá ícícíyá 'ëlé ãmâ rú Ôvârí drí tã kîzó ãmâ rú yã? ³⁴ Â'dî â'dô ïcá'á tã kîlî õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî rú nî, lâñõ ãâ'dê ró bê gólïyî drïjî yã? Yésü Krístõ rî nyäányâ drã trá tälâ tã õnjí õjílã ãlôlâ 'dî 'bá yî kâ tãsî. Gõ'dá Ôvârí drí gólâ rî 'ëzó lïdrílî õdrâ 'ásí. 'Dïjî vósí rî, Yésü drí ngãzó gõlé rïlî Ôvârí bê 'bûû 'álâ võ gólâ ïnjílî ïnjî rî 'á kúmú ró. Gõ'dá Yésü rî kpá ãlôlâ drã 'bá trá ãmâ tãsî nô kpá ï'dî gólâ rî 'bá rïlî ngbääângbânõ Ôvârí rî gärä drï 'á tã ãmákâ êdélé tã ãzâ gólâ ãtálé ãmâ rú rî tãsî.

³⁵ Tã ángô rî â'dô ïcá'á nî ãmâ lonyílî vólé Yésü gólâ ãmâ lôvó 'bã 'bá rî rú sî yã? Gõ'dá rû ïzã ãâ'dô trá ãmâ drïjî rî, tã rî 'dî â'dâ kî, Yésü 'bää gõ'dá ãmâ lôvó kô yã? Â'dó ïtí kô ãlôwálâ. Õzõ ngã mã ã'dô trá ítâ ïzã bê rî, tã rî 'dî â'dâ kî, Yésü 'bää kpá ãmâ lôvó kô yã? Â'dó kpá ïtí kô. Õzõ ngã lõfó õnjí têtë ãâ'dê trá ãmâ drïjî rî, tã rî 'dî kî, Yésü 'bää ãmâ lôvó kô yã? Â'dó ïtí kô ãlôwálâ! Â'dô ngäätá ïzã 'î yã ngã lã'dá 'î yã ngã ãjú 'î â'dê trá ãmâ drïjî yã rî, tã rî 'dî 'bää Yésü kô

ãlôwálâ â'dólé ãmâ lôvó 'bá ãkó. ³⁶ Rû ïzã ãmákâ rî rî'á õzõ rû ïzã gólâ kúmú ángí D  w  d   drí t  t  áz   tr   t   l   s   k  ,

"  j  -'b  -  z   ãmákâ rî 'b   y   rî rî'á   y   r   c  l   k  r  
ãmâ   f  l  l  l   g   õz   k  b  l  l  k     f  r  l   k  t  ,
t  l   ãmâ rî'á   j  l   ãn  k   rî 'b   y     d  ."

L  ng   44.22

³⁷   l   r   ïzã rî 'd   'b   y   '  s   r     c   k   ãmâ p  l  
t   l  l   ãmákâ   y  l  . Y  s   'b   ãmâ lôv   tr   r  o  .
G  l   r   mb  r  k     f  l   ãmâ dr   k  y  l   l  n  j   k   r   'b  
y   s  . ³⁸⁻³⁹ M   n   tr   k  , mb  r  k   l  v   Õv  r  i k  
ãmâ dr   r   k   r   r  'á   mb   l  v  l  l   mb  r  k   t   nd  r  
  z   'b   y   k   dr  l   s  .   t   r  , ng     z   y   g  l     c   'b  
l  v   g  l  k   ãmâ dr   r   '  l   r   nd  l  , ng  t   õdr   t  
'   y  , ng   l  n  j   r  r     ng   n   '  r   k     d   y  , ng  t  
m  l  y  k   ng   l  s   y  , ng   Sâtánâ y   ng   l  s   õz  
  l   k  t   r   y  , ng  t   t   r   'b   r   '  l   n  gb  ângb  n  
r     d   y  , ng  t     z  t   r     d   y  , ng  t   kp   t     r  
'  l   g  l  y  l   c   mb  r  k   b   g  r   ãmâ dr  l   s   r   dr  g  
s   y  , ng  t   g  l  y  l     ny  k   z  l   l  s   õz   Õv  r  i ãmâ
  b  y  l   y   k   r   'b   y   k  t   r     d   y   r  . Ng     z  k  
y   ng   nd  r   g  l  y  l     ng   dr  l   n   'b   y   l  f  l  l   s     c  
'b   l  v   Õv  r  i k   ãmâ dr   r     d  r  l  , t  l   Õv  r  i
'b   ãmâ lôv   tr   r  o   z  â g  b  d  . M   n   t   r   '  d  
ãmâ p  z   r   s  .

9

*T   g  l   Õv  r  i dr     j  l   ÿ   dr   l  l   â'd  l     j  l  
íy  k   r   r   'b   y   nj  z   r  *

¹⁻³   mb     j  l   ãmákâ Y  d   y   k   r   'b   y   g  
y   tr   d   t   l  l   Y  s   '   'd  y   p   'b   r  . G  '  d  

tā rī 'dī tāsī rī, īzā 'ē mâ trá rōô gō'dá ámâ 'bâlé ãwó ngõlé cū ī'dī ōjílā ámákâ Yúdä yí kâ rī 'bá yî tāsī. Má âtâ nō úlí góliyî pâtñi rī 'bá yî ī'dî ãnî drí Líndrí Tändí Ôvârî kâ gólâ rī 'bá ámâ pâlé úlí nō 'bá yî âtálé ãnî drí rî sī. Má lê trá rōô Ôvârî drí ōjílā ámákâ Yúdä yí kâ rī 'bá yî pâlé ōjílā tâ lê 'bá trá Yésü 'á rî rô rî, má âdó õnjö kô ãlôwálâ ōjílā Yésü kâ rô. Gō'dá má ïsū tā īzā ōjílā ámákâ kâ Ôvârî rî gâzó dô 'dî rî tāsī rî, mâ trá rî'á njââ, ã'dô rô bê Ôvârî drí ámâ gâzó kpá dô ōjílā Yésü kâ rî rô, tâlâ gólâ õfë rô lânjö bê má drí lâsí sî, õzö tí 'dî rî, úüpî láfû trá ōjílā ámákâ Yúdä yí kâ rî 'bá yî drí tâ lêzó Yésü 'á 'dîyî pâ 'bá rô rî. ⁴⁻⁵ Åkû rô nã sî, Ôvârî 'bâ tâ trá ãmâ á'bíyâ Äbârâyámâ yî drí kî, yí â'dô góliyî ózôwá yî ōjílā ïsîrâ'élê kâ rô rî 'bá yî njî'á â'dólé ōjílâ íyíkâ rî 'bá yî rô. 'Dî vósî rî, ōjílâ ïsîrâ'élê kâ rî 'bá yî ôtírî rî'í yî lâmú bê fâa nîngá kô nîngá vō 'ã'í rô rî 'ásî rî, Ôvârî â'dâ ãmbâ íyíkâ trá góliyî drí ândâlâ dûû. Gō'dá Ôvârî rî trá rî'á tâ-drî lêlê 'bâlé góliyí bê â'dólé ōjílâ íyíkâ rî 'bá yî rô. Ìtí rî, Ôvârî fê kpá tâ 'bâ' bâ íyíkâ lêlê góliyî drí 'êlé rî 'bá yî góliyî drí, drî-'bá góliyíkâ Músâ sî. Gō'dá gólâ â'dâ lâfû mbî pâtñi íyî ìnjî kâ rî kpá góliyî drí. Gō'dá gólâ 'bâ tâ ãmâ á'bíyâ yî drí kî, yí ââ'dô õrë fê'á góliyî drí ãmbâ ózôwá lâ yî bê. Gō'dá õrî góliyíkâ drí â'dozó õrî gólâ Yésü Krístô gólâ yî drí 'ê'á âjólâ ōjílâ pâlé ndrî rî fîzó 'á lâ rî rô. Gō'dá ngbâângbânô rî, Yésü bê rî'á 'bûû 'álâ ngá-tî dûû ndrî ãngó drî kâ nô 'bá yî drîlî. Gólâ ë'dî Ôvârî 'î. Bê trá ìtí rî, 'dovó nî 'dê mä 'ê ãwô-ítí gólâ drí ãmbâ tâlâ tâ

rî 'dī tāsī. Āâ'dô ìtí.

⁶ Tā õjilā dūû Yúdā yí kâ rīzó rī'á Yésū rî gälé dō 'dī, rí kô tā-drī lēlē Ôvârî kâ 'bâlé trá góliyî á'bíyá yí bê rî ïzâlé vólé. Nî ndrê drë, rī'á cé õjilā ūrûkâ Ūsîrâ'élê kâ rî 'bá yí ì'dî â'dó 'bá pâtij õjilā Ôvârî kâ ró rî. ⁷⁻⁸ Ìtí rî, Ôvârî njî Åbârâyámâ rî ózôwá yí ndrî â'dólé õjilâ íyikâ ró yâ? Â'dó ìtí kô. Ôvârî âtâ tâ kî, â'dô â'dó'á Ūsákâ rî mvá yí ì'dî góliyî icá 'bá â'dólé 'dîyimvá íyikâ ró rî. Ôvârî njî Åbârâyámâ rî ózôwá góliyî tâ lë 'bá yí 'á rî 'bá yí trá â'dólé õjilâ íyikâ ró, â'dó kô kî, Åbârâyámâ rî ózôwá yí njilí ndrî. Ôvârî âtâ tâ Åbârâyámâ drí kî nî rî, "Ánî ózôwá pâtij rî 'bá yí â'dô â'dó'á 'dîyimvá góliyî tîlî ánî mvá Ūsákâ sî rî 'bá yí ì'dî." Gô'dá úlí rî 'dî 'bá yí â'dâ tâ kî, ââ'dô rî'á cé 'dîyimvá góliyî tîlî, tâlâ Åbârâyámâ lë tâ gólâ Ôvârî drí tâ lâ 'bâlé trá 'elé gólâ drí rî 'á rî 'bá yí, góliyî rî'á 'dîyimvá góliyî Ôvârî drí ndrêlê õjilâ íyikâ ró rî 'bá yí ì'dî. ⁹ Tâ Ôvârî drí 'bâlé trá 'elé Åbârâyámâ drí tîj Ūsimélê kâ vósî rî ì'dî nõ, "Ndrô ãlô vólé drî 'ásî rî, má â'dô âgô'á ánî õkô Sárâ rî 'elé icálé mvá tîlî." Gô'dá úlí rî 'dî 'bá yí â'dâ tâ kî, Ôvârî gâ Åbârâyámâ rî mvá Ūsimélê trá dó â'dólé á'bíyá ró õjilâ íyikâ rî 'bá yí drí.

¹⁰ 'Dîyimvá Rêbékâ kâ rî 'bá yí â'dâ kpá tâ ãlôlâ 'dî ì'dî ãmâ drí. ãmâ á'bíyá Ūsákâ ì'dî rî'á 'dîyimvá rî Rêbékâ kâ lâtí ró 'dî 'bá yí átâ 'î. ¹¹ Drë ãkpâkâ'dâ sisí útî lâtí 'dî 'bá yí kô'dawá gô'dá 'dîj góliyî â'dó kpá kô drë icálé tâ tândí

ngătá tā ŏnjí 'ělé rî, Ôvârí â'dâ tā kĩ, yí ãâ'dô cú drí-ãcê bê őjílã yí drí lělé â'dólé íyíkâ ró rî njízó.

12 Ítí rî, â'dó kô rî'á tā gólyí ángô rî 'bá yí kâ ĩ'dî őjílã rî 'dî drí 'ělé rî, ngătá gõ'dá kpá tā kĩ'á nĩ rî, őjílã rî 'dî átá lâ íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã rî. Nĩ ndrê drê, Ôvârí âtâ tā trá Rëbékâ drí lătì gólyâ drí 'ě'á tûlâ 'dî 'bá yî tâsí kĩ, "Lătì gólyâ tûlî sîsî rî â'dô rî'á lătì ãzâ gólyâ tûlî yí vó rî zélé rû ?bûlî drîlâ." **13** Tâ ángü 'bá Ôvârí kâ ãzâ âtâ tâ kpá kĩ nĩ rî, "Má lě Yâkóbâ yî trá rôô ózôwá lâ yí bê, gõ'dá má gã Êsâwô yî dô ózôwá lâ yí bê â'dólé őjílã ámákâ rî 'bá yî ró."

14 Őjílã ãzâ ãnî lăfálé sî â'dô îcá'á tâ ijílí kĩ, "Ôvârí ãâ'dô őjílã ūrûkâ 'bá yî gã'á dô gbõ cú ïtí rîrî gólyíkâ rî ndrê ãkó yã? Ítí rî, gólyâ rî 'dî kô tâ mbî rî 'ělé." Gõ'dá má â'dô tâ 'dî drî lâ lôgõ'á kĩ, "Ôvârí rî trá kárá tâ mbî 'ělé. Tí Ôvârí âfë lânõ nô trá őjílã drí ndrî tâ ŏnjí têtë 'bá ró." **15** Gõ'dá Ôvârí rî'á cú mbârâkâ bê őjílã yí drí lělé rî 'bá yî njízó gbõ ïtí lâ 'dî kâtí. Nĩ ïsû drê tâ gólyâ Ôvârí drí âtálé Músä drí kĩ'á nĩ rî,

"Má â'dô tâ ŏnjí őjílã gólyí má drí njílí â'dólé ámákâ ró rî 'bá yî kâ âyé'á.

Má â'dô őjílã má drí njílí 'dî 'bá yî pâ'á tâ ŏnjí 'ásî."

Âfõ-âfõ 33.19

16 Ôvârí njí őjílã nĩ â'dólé őjílã íyíkâ ró. Â'dó kô kĩ'á nĩ rî, rî'á őjílã rî 'dî 'bá yî ĩ'dî gólyí tâ lě 'bá nĩ â'dólé őjílã Ôvârí kâ ró rî. Â'dó kpá kô

kī, tālā õjílā rī 'dī 'bá yī 'ê īyī tā Ôvârī kâ trá rī drí sī. Gõ'dá Ôvârī njī õjílā ūrûkâ 'bá yī gbō ītí â'dólé õjílā iyíkâ ró, tālā yí pâ ró gólíyî lâjō tā õnjí gólíyíkâ rī 'bá yí kâ 'ásī pípísílî tāndī iyíkâ sī.

17 Ôvârī âtâ tā kúmú ángí Måsírî kâ drí Músä sílí kī nī rī, "Má 'bá nî trá â'dólé drí-ãcê bê kúmú ángí Måsírî kâ ró, â'dô ró bê mbârâkâ ámákâ â'dázó õjílā drí, õzō má õ'ê tā trá ní rú õnjí ró tālā drí âmbâ-âmbâ áníkâ tâsī rī. Gõ'dá tālā tā gólíyî má drí 'êlé ní drí rī 'bá yí tâsī rī, ámâ rú â'dô lïkú'á lïkû ángó drïi ndrï." **18** Úlí rī nō 'bá yí â'dâ tā kī, Ôvârī cù rī'á mbârâkâ bê tā gólíyî yí drí lélé 'êlé õjílā ángó nō 'á rī drí rī 'ezó. Ìtí rī, pípísílî tāndī gólâkâ sī rī, gólâ rī'á drí-báláyî ró õjílā gólâ drí lélé pâlé rī 'bá yí pâzó. Gõ'dá gólâ rī kpá õjílā gólíyî yí drí lélé drí lâ yí drí âmbâlé rī 'bá yí drí lâ yí 'bâlé âmbâlé âmbâ, â'dô tā gólâ drí lélé rī vó ró.

19 Õjílā ãzâ ãnî lâfâlé sī â'dô ïcâ'á tā ïjílí kī, "Â'dô bê trá ìtí rī, gõ'dá Ôvârī rī zââ rîlî tâ kîlî ámâ rú â'dô tâsī yâ? Ìtí rī, gólâ rí 'dî kô tâ mbïmbï rī 'êlé ïdî. Ï'dî â'dô ïcâ'á nî tâ gólâkâ lélé 'êlé rî ïkîlî yâ?" **20** Ìtí rî, má â'dô tâ 'dî drí lâ lôgô'á kî, "Ãnî rî'á gbô cé õjílā mvá 'î rî, gõ'dá nî ïsû tâ kî, nî ãâ'dô ïcâ'á tâ-drí lôgôlî â'dô ró bê kî, tâ Ôvârî kâ ãâ'dô rî'á ányâ ró rî ángô tí yâ? Drë ìtí rî, límvó ïcâ fí trá tâ ïjílî rû 'bá lâ tí kî nî rî, 'Ní rû mâ nôntí nô ã'dô tâsī yâ?' " **21** Drë ìtí rî, límvó rû 'bá cù rî'á tâ mbî bê ngá yí drí lélé 'êlé lôdrí sî rî 'ezó. Gólâ â'dô ïcâ'á cù ngá gólíyî sû

'bá sūsū ró rī 'bá yī rūlī gō'dá ngá gólyi sū 'bá kō īgígírlé kō â'dó 'bá cé lōsī 'ězó ī'dī sī lâ īyī rī rūlī 'dó lōdrí kūlūtūtū ālō 'dī 'ásī. Tā rī nō â'dâ tā kī, Ôvârī īcâ trá tā gólyi yí drí lēlē 'ēlé ōjílā yí drí 'bälé nī rī 'bá yī tāsī rī 'ēlé.

22 Ítí rī, Ôvârī trá rī'á njāâ ăwā ró ōjílā bē tālā tā ōnjí gólyikâ rī 'bá yī tāsī. Gólâ cú rī'á mbârâkâ bē lâñō fēzó ōjílā gólâ tā ōnjí 'ě 'bá rī drí. Gō'dá kpálé bē Ítí rī, Ôvârī rī trá rī'á kâyî mbî gólâ lâñō íyikâ drí â'dézó tā ōnjí 'bá yī drī' rī tē'á ī'dī. Gólâ 'ê Ítí, tālâ gólâ rī pípíslí rī'á ă'dí ró gólyi tāsī, ōzō kpálé óo'bā ōjílā rī 'dī 'bá yī lâñō fēzó gólyi drí rī. **23** Ôvârī fēé lâñō gólyi drí 'wāâ kô, â'dô ró bē kī, ōjílā gólyi yí drí lēlē pâlē rī 'bá yī ūcâ ró īyī bē āmbâ íyikâ nñlî, nñngâ sî yí âyê ró bē tā ōnjí gólyikâ, tālâ gólyi ūcâ ró bē â'dôlē Yésū kâtí rílî Ôvârî bê 'bûn 'álâ. **24** Gólâ njî āmâ ōjílā gólâ drí lēlē pâlē ōjílā íyikâ ró rī 'bá yī 'bäsurú Yûdä yí kâ gō'dá kpá ăzâ 'bá yí kâ rī 'bá yí bê rī 'ásī. Ôvârî jâ rû ōjílā yí drí gâlê trá dô sîsî rî 'bá yí njílî. **25** Tā 'dî rī'á ōzō tā ăngü 'bá Ōséyâ drí úlî âtázó trá ăkû ró nã kâtí kī,
"Má â'dô ōjílā gólyi â'dó 'bá kô ámákâ ró rī 'bá yî njî'á,

tālâ gólyi ă'dô ró bê īyî ōjílā ámákâ rî 'bá yî ró.

Má 'bâá ōjílā 'dî 'bá yî lôvó lâ kô sîsî,
gō'dá ngbâângbânô rî, má jâ rû trá gólyi lôvó 'bälé gârâ."

Ōséyâ 2.23

26 "Sîsî ōjílā ālôlâ 'dî 'bá yî Ôvârî zî trá kī, 'Anî â'dô kô rî'á ōjílā ámákâ ī'dî."

Gõ'dá 'dñi vósĩ, áâ'dô gólîyî zj'á " "dñyímvá Ôvârí
mbârâkã ãkî bê rî kâ rî 'bá yî ró." "

Óséyã 1.10

²⁷ Gõ'dá tã ۀngü 'bá ũsáyã âtâ úlî kpá kî,
"Ojílã ũsírã'élê kâ lûtjî یyî trá âcálé dñû õzõ
sinyítã önyíkõ lîmvû ândré tí rî 'bá yî kâtí.
Ozõ kpálé ۀtí rî, Ôvârí â'dô cé ūrûkâ 'bá yî pâ'á
'dî gólîyî lâfálé 'ásî â'dolé ojílã íyíkâ ró.

²⁸ Nî ndré drë, Ôvârí â'dô pâtjî lânjõ fë'á ojílã ndrî
gólîyî tã gólkâ gã 'bá dô rî 'bá yî drí 'wââ,
â'dô ró bê yî drí gólîyî ûfúzó."

Üsáyã 10.22-23

²⁹ Üsáyã âtâ tã kpá ãmâ tã õnjí 'bá ró rî 'bá yî tâsî
kî,
"Ôvârí gólkâ mbârâkã bê gârã rôô rî 'ê tã ãmâ tâsî
â'dô pîpîsílî tândî íyíkâ rî vó ró,
gólkâ âyê ãmâ ózõwá ūrûkâ 'bá yî rîlî lédré-
lédré ró.

Ozõ â'dô ۀtkó ۀtí kô rî, tã ãmákâ rî âtî vó nõ trá
ngbá,
nyé ozõ gólîyî Sôdómô kâ Gõmórâ bê Ôvârí
drí ûfúlî ndrî ngbá rî kâtí."

Üsáyã 1.9

*Tã ojílã Yûdã yî kâ drí tã lêzó kô Yésü 'á 'dîyî
pâ 'bá ró rî*

³⁰ Ngbâângbânõ rî, nî ârî úlî ámákâ nõ 'bá yî,
ozõ kpálé ojílã gólîyî Yûdã yî ró kô rî 'bá yî õrî
kô lâtjî mbì Ôvârí drí gólîyî ndrézó ojílã mbìmbì
íyíkâ ró rî 'bá yî lôndâlé rî, ūrûkâ 'bá yî ûsû lâtjî
'dî trá, tâlâ gólîyî lê tã trá Yésü 'á. ۀtí rî, Ôvârí
ndré gólîyî trá tã mbì 'bá ró tã lêlê gólîyíkâ tâsî.

"Nī ndrē drē, má 'bā kúní trá õjílā ámákâ Yúdã
yí kâ lâfálé,
kúní rî 'dî, õjílā dûû â'dô pá sî'á rú lâ lô'dézó
ngbá vûdrí.

Gõ'dá õjilã ālô-ālô gólâ tã lẽ 'bá trá kúní rí 'dĩ 'á
rí â'dô ícá'á njulí gágá tã gólâkâ rú,
tälâ gólyiñi nĩ trá kĩ, gólâ â'dô tã 'ẽ'á mbimbî
gólyiñi pázó."

Ísáyā 8.14; 28.16

10

¹ Ámâ ądrúp̄i yí ámâ ızo yí bē, tā gólgâ má drí lélé rōô píp̄isíl̄i ălô sī rī r̄'á Ôvârî drí őjíl̄a ámâ nyâányâ Yúdâ yí kâ rî 'bá yí pâlé. Má rî râtâa 'éle rōô Ôvârî drí, tâlgâ gólgâ őpâ ró gólgîyî tâ őnjí

gólīyíkâ rî 'bá yî 'ásî. ² Má âtâ nõ tâ pât  'i ãnî drí, gólīyî rî'á l f  'b 'b  b  Ôv r  dr   p p s l   l  s ,  d  r  b  g l  dr   y  ndr z   j l  mb mb  r . G d  g l y  l   k  l t  g l  mb  Ôv r  dr   d l  g l y  dr   d z  ' l  s  mb mb  r  r  tr l .

³⁻⁴ Ôv r   f  Y s  tr  dr l  l t  g l  cé  l   j l  dr  ng  p z  r  r .  t  r , g l y  t  l  'b  tr  Y s  '  r  'b  y  r '  g l y  Ôv r  dr  ndr l   j l   y k  mb mb  r  r  'b  y   d . G d   j l  Y d  y  k  g  t  'd  tr  d . G d  g l y   j u  t  tr  kp  'd z  l t   y  ny  ny k  k  r  ' s  t l   d z  b  mb mb  r  Ôv r  l f . G d  Y s   n  b  dr l  t   nj   m k  r  'b  y  t s  r , t  g l k   c  n   m  t  l  'b  r  r  'b  y  'b l  mb mb  c   t .  c  k  t  'b 'b  ' '   m k  dr   m  'b l   d l  mb mb  r  Ôv r  l f .

L t  mb  Ôv r  dr  t  l  'b l   j l  dr  ng  p z  r 

⁵ T l  l t  g l  mb  Ôv r  r   s z  r  t s  r , M s   g   t  tr   k  r  n  s  t l  t  'b 'b  g l y  Ôv r  dr  'b l   j l  dr  ' l  r  ' '  l  t s  k  n  r , " j l  g l  l  'b  tr  r l   j l  Ôv r  k  r  r ,  c  tr  g l  dr  r z  r '  t  g l y  ndr  Ôv r  dr  'b l   j l  dr  ' l  r  'b  y  ' l   d   k   k ." ⁶ G d  Ôv r  ndr   n  y  l f   j l  mb mb   y k  r  'b  y  r , t l  n  l  t  tr  p p s l   l  s  Y s  ' . G l   d  t  r  'd  tr  tr  t   g   y k  r  '  k , "'D v   n  ij  t  k  k  n  r , ' d   d  ng '  n l  'b u  ' l  Y s  Kr st  r   tr l  v dr  '  n l   m  dr  r  n  y ?" ⁷ G d  n  ij  t   n  ny  ny k  '  k , ' d 

â'dô nĩ'á nĩ būú ū vō gólâ õjílã ôdrã 'bá trá rî 'bá yî drí rizó rilí rî 'álâ, nĩ'á Krístõ rî âtrõlé tólâ sî âjílí ãmâ drí ̄nyákú dríjí ãmâ pälé rî nĩ yã?" "

8 'Díi vō lâ 'á rî, õjílã gólïyî tâ lê 'bá trá Ôvârî 'á rî 'bá yî ícâ trá úlí âtálé kî, "Â'dó kô âmbâ-âmbâ ró tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ nñzó. Nî â'dô ícâ'á tâ lâ nñlî dódó ãnî pípíslí 'ásî gõ'dá kpá tâ lâ âtálé dódó." Tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ ãmâ drí rî kî, 'dõvó mã lê tâ Yésû Krístõ 'á gólâ ãmâ drí tâ pëzó tâ lâ sî kî'á nĩ rî, 9-10 ̄zô õjílã ãzâ âlô ãnî 'ásî òlë tâ trá pípíslí âlô sî kî, Ôvârî 'ê Yésû trá lîdrílî lêdrê-lêdrê ró ôdrã 'ásî, gõ'dá ̄zô gólâ ãâtâ tâ iyî tî nyäányâ sî ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî ândrá kî, Yésû ̄dî rî'á Kúmú gólâ Ôvârî drí âjolé ãmâ pälé rî, ïtí Ôvârî â'dô gólâ rî pâ'tâ õnjí gólâkâ rî 'bá yî 'ásî â'dolé yí drí ndrêlê tâ mbî 'bá ró yí lñfî.

11 Gõ'dá tâ ìgî Ôvârî kâ Yésû rî tâsî rî kî, "Õjílã ndrî gólïyî tâ lê 'bá Yésû 'á 'dîyî pâ 'bá ró rî 'bá yî â'dô nñ'á lâ kî, pâtñi Ôvârî â'dô gólïyî pâ'á trá tâ õnjí 'ásî ̄rë íyíkâ fëzó drílïyî õjílã íyíkâ ró."

12 Nî ndrê drê, Ôvârî rî õjílã ndrî pälé látî ãlôlâ 'dî 'ásî. ïtí rî, gólâ rí kô õjílã Yúdä yí kâ pälé látî ngüü lâ ãzâ 'ásî látî gólâ drí rizó õjílã ̄rî ãzâ 'bá yí kâ pälé rî rú sî. Yésû ̄dî rî'á kúmú âlô gólâ Ôvârî drí 'bälé drí-âcê bê õjílã íyíkâ drílî ̄rî ndrî ngüingî rî 'bá yî 'ásî. Yésû fë ̄rë trá ãmbâ õjílã ndrî gólïyî lâkpâ 'bá trá gólâ rú rî 'bá yî drí. 13 Tâ ìgî Ôvârî kâ kî, "Õjílã ndrî gólïyî Kúmú ãmákâ 'dî ̄zí 'bá ânñlî ̄yî pälé rî áâ'dô gólïyî pâ'á."

14 Gõ'dá õjílã ãzákôlâ 'dĩ â'dô tị ânyá'á tã ijî sî kî, "Â'dô kó ïcá'á ángô tí ró õjílã drí nîzó Kúmú Yésü ngálâ ïyî pâlé, õzõ ngã gólïyî ôlê tã gólâ 'á kô'dawá rî yã? Gõ'dá gólïyî â'dô ïcá'á ángô tí ró tã lêlé Yésü 'á, õzõ lâtî ã'dô trá yû'dawá gólïyî drí tã ârízó gólâ rî tâsî rî yã? Ngã gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ã'dô trá yû'dawá Yésü rî tã pêlé gólïyî drí rî, gõ'dá â'dô ïcá'á ángô tí ró gólïyî drí tã nîzó gólâ rî tâsî yã? **15** Ngã gõ'dá Ôvârî õjô tã pê 'bá kô õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí rî, gõ'dá õjílã ãzâ â'dô nî'á tã pêlé gólïyî drí Yésü rî tâsî rî ángô tí ró yã?" Nî ndrê drê, tã igî Ôvârî kâ âtâ tã ãmâ drí kî, "Ôzõ õjílã ãzâ 'bá yî õcâ õjílã ngálâ tã Yésü kâ pêlé rî, tã gólïyíkâ â'dô õjílã gólïyî tã âtî-âtî gólïyíkâ Yésü rî tâsî rî ârî 'bá rî 'bâ'á â'dolé âyïkô ró tã âtî-âtî 'dî tâsî."*

16 Ôzõ gõ'dá õjílã ãânî trá tã âtî-âtî tândí Ôvârî kâ Yésü rî tâsî rî pêlé õjílã ãmákâ Yûdä yí kâ rî 'bá yî drí rî, cé rî'á õjílã rî gógó Yûdä yí kâ ūrûkâ 'bá yî lë ïyî tã nî úlí rî 'dî 'bá yî 'á â'dolé tã pâtjî ró. Åkû ró nã sî rî, tã Ạngü 'bá Îsáyâ âtâ úlí trá gólïyî tâsî õjílã gólïyî tã lêlê åkó rî 'bá yî ró. Gõ'dá gólâ ijî tã kî nî rî, "Õjílã ãzákâ fí bê rî'á gólâ tã âtî-âtî ámákâ ánî tâsî rî lë 'bá trá rî ró yã?" **17** Nî ndrê drê, õzõ õjílã Ôvârî drí jôlé rî âtâtâ úlí trá Yésü Krístô rî tâsî rî, 'dî Ôvârî nji lâtî trá trâ õjílã drí tã âtî-âtî tândí íyíkâ Yésü rî tâsî rî ârízó. Gõ'dá õzõ gólïyî âârî tã âtî-âtî rî 'dî trá rî, 'dî gólïyî ïcâ trá tã lêlê 'á lâ.

* **10:15** 10.15 Úlí lâ yî âtâ tã kpá kî, õjílã gólïyî tã âtî-âtî 'dî ârî 'bá 'dî 'bá yî â'dô gólïyî lûyî'á õjílã sûsû ró. Îsáyâ 52.7 **10:16** 10.16 Îsáyâ 53.1.

18 Gõ'dá má ìjî drẽ tã ãnî tí kĩ, “Díi fí rí'á tã pãtú-pãtú 'í kĩ'á nĩ rî, õjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yí ãârí ïyî tã âtî-âtî Ôvârî kâ Yésû Krístô rî tãsí rî kô'dáwá yã?” Ítí rî, má ïcâ trá tã 'dî lõgõlé kĩ, “Õjílã 'dî 'bá yí pãtû'í ârî ïyî tã âtî-âtî 'dî trá. Órî trá pẽ bê lâ võ ndrî gólîyî drí rizó rílî rî 'bá yí 'ásî.” Gõ'dá â'dô tã Ôvârî kâ rî vó ró rî, Dãwûdî âtâ trá kĩ,
“Tã âtî-âtî gólîyíkâ pélé trá 'dî kpã võ drí trá ndrî ãkí ãkó.

Tã âtî-âtî tãndí Ôvârî kâ lâ'bû trá võ ãngó drí'í
rî 'bá yí 'ásî ndrî â'dólé õjílã ndrî drí ïcálé
ârîlâ ïyî.”

Lôngó 19.4

19 'Dõvó õzõ õjílã ïjî tã má tí kĩ, “Tã tã lêlê Yésû 'á rî tãsí 'dî fí fí trá õjílã Ísírã'élê kâ rî 'bá yí drí'í gõ'dá drílîyî tã âtî-âtî Ôvârî kâ ârîzó ã'dô ró bê gólîyî drí tã lâ nñzó 'élé yã” rî, tã lõgõ ámákâ gólâ drí rî â'dô 'bã'á nõtí, “Awô, tã âtî-âtî 'dî fí trá gólîyî drí 'á tã lâ nñzó.” Gõ'dá tã âtî-âtî 'dî fí trá kpá õjílã õrî ãzâ 'bá yí drí lâ yí 'á. Åkû ró nã sî, Músä ặngü tã trá tã 'dî tãsí. Úlí gólâkâ vó ró, Ôvârî âtâ tã trá õjílã Ísírã'élê kâ drí kĩ,

“Tälâ nî gã trá dó tã lêlê má 'á rî drí sî rî,
má â'dô õjílã gólâ ãnî drí ndrêlé fõlõgâ ró cù
ítí tã Ôvârî kâ nî ãkó rî njí'á.

Gõ'dá tã rî gógo 'dî â'dô âgí'á âgî ãnî lïfí.
Nî â'dô ngä'á ẅä ró, tälâ má fë õrê trá õjílã
gólîyî ámâ tã nî 'bá sísí lâ sî kô rî 'bá yí
drí.”

Tã 'Bã'bã Ândâ 32.21

20 Gõ'dá 'dī vósī rî, tā ą̄ngū 'bá Ÿsáyā īgī tā ăzâ kpá tā rî 'dī tāsī kī nī rî,

"Ojílā gólīyî ūrī ăzâ 'bá yí kâ gólīyî ámâ lôndâ 'bá kô rî,
gólīyî rî'á ūjílā ámâ ūsú 'bá tā lêzó má 'á rî 'bá yî ūdî.

Má â'dâ ámâ nyăányâ trá ūjílā gólīyî tā ámákâ ăjí 'bá kô 'dī 'bá yî drí,
tâlâ gólīyî ūnî ró mâ bê.

21 Ūjílā ámákâ rî 'bá yî gã tā ámákâ rî trá dó.

Gõ'dá má rî trá ámâ drí ăjöle kpñî,
ă'dô ró bê gólīyî 'băzó rîlî vûdrí dódó
kâyî gólâ gólīyî ūtirî âgôô má ngálâ rî sî."

Ÿsáyā 65.1

11

Tā 'â ă'dí Ôvârî kâ tāsī ūjílā dûû Ÿsîrâ'élë kâ rî 'bá yî drí rî

¹ Ngătâ ūjílā ăzâ ălô ănî lăfálé sî â'dô tā ăjí'á kî nî rî, "Ôvârî gã ūjílā Ÿsîrâ'élë kâ trá ndrî dô â'dôle ăyî ūjílā ăyîkâ ró yâ?" Â'dô kô ătî, Ôvârî gãá ămâ kô ndrî â'dôle ūjílā ăyîkâ ró. Nî ūsû tâ drê tâ ámákâ rî tâsî, mâ rî'á ūjílā Ÿsîrâ'élë kâ gólâ 'băsúrû Bênjîmónâ kâ rî 'asî rî ūdî. Mâ rî'á Åbârâyámâ rî ózôwá gólâ Ôvârî drí gälé dô kô'dâwá rî ūdî.

² Gõ'dá ătî rî, Ôvârî gãá ūjílā gólīyî Ÿsîrâ'élë kâ gólīyî gólâ drí njîlî trá sisî tâ lêlê yí 'á â'dôle ūjílā ăyîkâ ngîngî lâ ró 'dî 'bá yî kô dô. Nî ūsû tâ tâ ăgî Ôvârî kâ tâ ą̄ngû 'bá Êlîyâ rî tâsî rî tâsî. Gólâ ătâ tâ trá Ôvârî drí ūjílā Ôvârî kâ Ÿsîrâ'élë kâ rú

kī, ³ “Ôvârî Yâkôvâ, úûfû tā Ạngū 'bá áníkâ rî 'bá yî trá ndrî. Gõ'dá gólîyî lâpẽ vō gólîyî bélé trá kôrõnyâ zâ kâ ró ngá fẽfẽ ró ánî ịnjîzó rî 'bá yî kpá trá vólé. Lâkî gõ'dá trá cé ãlô mâ tâ Ạngû 'bá ró rî ̄dî tâkõ drê zââ rî'á lêdrê-lêdrê ró. Gõ'dá ngbâângbânô rî, gólîyî trá rî'á ámâ lôndâ'á â'dólé ȳyî drí fûlî kpá vólé Ƚzõ drílîyî ámâ ãzí-ãzí yî ûfûrî kâtí.”

⁴ Ôvârî lôgô tâ-drî ȴlîyâ kâ rî ángô tí yâ? Ôvârî lôgô tâ-drî rî 'dî kî nî rî, “Ánî líndrí Ƚ'bê kô dî, ȴlîyâ, Ƚjîlâ kútû njî-drî-lâ-rî drê bê zââ rî'á má drîgá njírî-njírî. Gólîyî rî'á Ƚjîlâ gã 'bá ȳyî trá dô 'â'í tûlî vûdrî ôvârî ȴbârâdâgô zîlî Bâálâ 'dî ịnjîlî rî ̄dî, tâlâ gólîyî lë tâ trá rîlî cé ámâ ịnjîlî ̄dî Ôvârî ró.”

⁵ Rî'á gbô ȴtí lâ 'dî kâtí Ƚjîlâ Yûdâ yí kâ rî 'bá yî tâsî ãndrõ nô. Ƚjîlâ ūrûkâ 'bá yî bê rî'á Ƚjîlâ ãmákâ Yûdâ yí kâ rî 'bá yî lâfâlé 'ásî gólîyî drî jâ 'bá trá â'dózó tâ lêlé Yésû 'dîyî pâ 'bá ró rî 'á. Ôvârî njî ãmâ cù ȴtí drî-bâlâyî ró â'dólé Ƚjîlâ ȴyíkâ ró, tâlâ pîpîsîlî tândî gólâkâ rî sî. ⁶ ȴtí rî, 'dôvó nî ȴsû drê tâ tâ gólâ Ôvârî drí ãmâ njîzó cù ȴtí drî-bâlâyî ró â'dólé ȴyíkâ ró 'dî tâsî. Tâ lâ â'dó kô kî, tâ tândî gólîyî Ƚjîlâ drí 'elé trá rî 'bá yî 'bâ Ôvârî nî gólîyî njîlî. Ƚzõ tí Ôvârî Ƚnjî Ƚjîlâ tâlâ tâ gólîyî drí 'elé rî 'bá yî tâsî rî, gõ'dá rî, tí gólâ pâ ãmâ kô cù ȴtí drî-bâlâyî ró tâlâ pîpîsîlî tândî gólâkâ 'dî tâsî.

⁷ ȴtí rî, gõ'dá nî ȴsû drê tâ tâ ãzâ nô tâsî. Ƚjîlâ ȴsîrâ'elé kâ rî 'bá yî ûjû ȴyî tâ trá kpñî Ôvârî drí ȴyî

ndrēzó bê õjílā íyíkâ mb̄imb̄i rî 'bá yî ró. Gólíyî
 ïcá kô ngá pãpã rî 'dî ūsúlî, gõ'dá õjílā gólíyî
 Ôvârî drí njílî õjílā íyíkâ ró gólíyî lãfálé 'ásî rî
 'bá yî ūsû ngá rî 'dî trá. Gõ'dá õjílā Ísírâ'élê kâ
  mbúkû lâ yî drî drí âmbázó âmbâ, gõ'dá rîlî zââ
 tâ Ôvârî kâ ârî-ârî lâ gâlé dó. ⁸ Gõ'dá tâ gólíyíkâ
 rî'á õzõ úlî gólíyî tâ ìgî-ìgî Ôvârî kâ 'á rî tí kî'á nî
 rî,

"Ôvârî 'ê gólíyî â'dólé rîlî drî ãkó lé 'bá ró tâ âtî-
 âtî íyíkâ ârîlî,
 õzõ õjílâ gólíyî õdrá drí cîlî nî gõ'dá ïcá 'bá
 kô tâ nîlî dódó rî kâtí.

Ísáyâ 29.10

Gólíyî rî'á lîfî ãkó ngá Ôvârî kâ rî 'bá yî ndrêzó,
 gõ'dá gólíyî rî'á kpá bí ãkó úlî Ôvârî kâ rî 'bá
 yî ârîzó.

'Dîl rî'á tâ pâtîjî ró õjílâ Ísírâ'élê kâ rî 'bá yî tâsî
 bûúú ãndrõ nô."

⁹ Gõ'dá kúmú ángí Dãwûdî âtâ úlî kpá ïtí lâ 'dî
 kâtí õjílâ gólíyî gã 'bá dó tâ lêlé Ôvârî 'á rî 'bá yî
 tâsî kî nî rî,

"'Dôvó ngá nyãnyâ târâbízâ drîjî ángí gólâ gólíyî
 'bâ 'bá â'dólé ãyïkõ ró rî õjâ rû â'dólé bâfî
 câlé trá rî ró gólíyî drí lâ'izó gbõ 'á lâ.

'Dôvó ngá nyãnyâ ángí gólíyíkâ rî 'dî õjâ rû gbõ
 õnyâ ró ójâ sîlî gólíyî drí ânîzó têlâ lâ'izó
 ngárâ rú lâ.

'Dôvó ngá tândí rî 'dî 'bá yî õ'ê gólíyî gbõ 'dêlé
 â'dú kôlé kâyî gólâ lânõ drí 'ezó 'e'á â'dêlé
 gólíyî drîjî rî sî, ã'dô ró bê gólíyî ûfûlî.

Tâ 'Bâ'bâ Ândâ 29.4

10 'Dõvó góliyí lífí ãärení kpäákü, tälâ góliyí õzó ícákô ngá Ôvârî kâ rî ndrélé.

Gõ'dá kpá rí, 'dõvó gólíyí ūnñjí ngá länjí-länjí ïyí dríjí sí, ã'dô ró bê gólíyí ūgúlí drí árá ávázó bê gõ'dá rílí zââ dâgû ïtí gbádú."

Lôngó 69.22-23

¹¹ Ŏjílā āzâ ānî lâfálé sī â'dô tâ ïjí'á kî, "Gõ'dá Ŏjílā Yúdä yí kâ 'dê bê trá ūyî tâlâ tâ lë ākô tâsî Yésü 'á rî, ïtí rî, tâ őnjí gólîyíkâ 'dî câ gólîyî lâfâ trá Ôvârî rú sî zââ pât i i ró yâ?" ïtí rî, má â'dô tâ 'dî dr i lâ l og 'á n otí kî, "Â'dó ïtí kô! Tâ őnjí gólîyíkâ rî 'b á y á já gólîyî k o v ol e Ôvârî rú sî zââ río." N i ndr e dr e, Ŏjíl a  s r a' l e kâ ' e ūyî tâ őnjí b e ïtí rî, Ôvârî dr i r u j az o Ŏjíl a d u u  r i  az a 'b á y á k a r i 'b á y á p al e. Gõ'd a t a r i 'd i ' e Ŏjíl a d u u  s r a' l e k a r i 'b á y á  ag il   ag i- ag i tâlâ t a t and i gólîyî Ŏjíl a  az a 'b á y á dr i  us l i 'd i 'b á y á tâs i. ¹² Gõ'd a Ŏjíl a  s r a' l e k a 'd i 'b á y á ' e ūyî tâ őnjí b e r i, 'd i i nj i l at i tr a tr a Ôvârî dr i  or e d u u f ez o Ŏjíl a  r i  az a 'b á y á k a  ang o dr i ' a r i 'b á y á dr i. Gõ'd a n ing a s i, Ŏjíl a  s r a' l e k a r i 'b á y á  av i t a t and i gólîyî Ôvârî dr i l el  f el  g ol y i dr i r i 'b á y á tr a r i, g o'd a Ŏjíl a  r i  az a 'b á y á k a r i 'b á y á dr i  y ing a  us z o l a Ôvârî dr ig  s i. G o'd a b e tr a ïtí r i, Ôvârî  e e'b e Ŏjíl a  s r a' l e kìa g ol y i y á dr i nj il  tr a  y ik a r o r i 'b á y á ndr i t a l el  Y es u ' a r i, ïtí t a t and i g ol y i Ŏjíl a  ang o dr i n o kìa r i 'b á y á dr i  us l i t a l a s i r i â'd o l av u' a k or o t a t and i g ol y i dr il y i  us l i tr a k ay i Ŏjíl a  s r a' l e kìa dr i Ôvârî r i g az o d o r i s i r i dr i i s i.

*Úlí mānīgō ngá pāpā ōjílā ōrī āzā 'bá yí kā rī
kā tāsī rī*

13 Gõ'dá ngbāângbânō rī, má lē trá âtálâ ãní ōjílā ndrī gólīyî â'dó 'bá ōjílā Yúdä yí kâ ró kô rī 'bá yí drí. Ôvârî 'bâ mâ trá â'dólé lâjó'bá íyíkâ ró tâ íyíkâ âtálé ngîngî lâ ãní ōjílā Yúdä yí kâ ró kô nô 'bá yí drí. Â'dô bê trá ïtí rî, má ndrê trá kî, rî'á ámâ tâ 'i â'dózó ãní lâfâlé lâjó'bá ró ngîngî lâ tâ Ôvârî kâ rî 'bá yí â'dálé ãní drí. **14** Gõ'dá má lê kpá tákanyî Ôvârî drí ōjílā ámâ nyâñányâ kâ Yúdä yí kâ pâlé. Nîngá sî, õzô tâ 'e'ë ámákâ ãní ōjílā ōrī ãzâ 'bá yí kâ lâfâlé rî õ'bâ ōjílā ámákâ Yúdä yí kâ rî 'bá yí â'dólé âgílî âgî tâlâ tâ tândí ãníkâ drí sî rî, ïtí rî, má lê tâ trá rôô tâ rî 'dî drí ōjílā dûû ōjílâ ámákâ 'dî 'bá yí lâfâlé sî 'bâlé kpá rû jâlé tâ lêlé Yésü 'á. **15** Nî ndrê drê, õzô Ôvârî õpâ ōjílâ dûû ōrī ãzâ 'bá yí kâ trá kâyî gólâ drí ōjílâ Yúdä yí kâ rî 'bá yí gâzó rí sî rî, ïtí õzô gõ'dá gólîyî õjâ rû trá zââ gbâdû Ôvârî drí tâ gólâkâ rî lêlé ï'dî rî, tâ rî 'dî â'dô â'dô'á tândí ró lâyvûlî kôrô. Â'dô â'dô'á ókîzô Ôvârî 'e' gólîyî trá lîdrîlî õdrâ 'ásî rî kâtí. **16** Ámâ á'bíyâ yí â'dô trá pâtjjî ōjílâ Ôvârî kâ ró. Bê trá ïtí rî, Ôvârî â'dô kpá ámâ gólîyî ózôwá yí ndrê'á ōjílâ íyíkâ ró. Õzô fê índrîgô ã'dô tândí ró rî, fê gárâ â'dô kpá 'bâ'á tândí ró.

17 Õzô ã'dô kpálé ïtí ïzátú rî, ngbâângbânô ōjílâ dûû ïsîrâ'élé kâ rî'á íyî õzô fê rî 'dî gárâ lâ yí Ôvârî drí âgâlé trá njiyá-njiyá vólé, tâlâ gólîyî gâ tâ Ôvârî kâ trá dó rî tâsî rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ãní ōjílâ ōrī ãzâ 'bá yí kâ gólîyî tâ lê 'bá Yésü

'á rî 'bá yî rî'á õzõ fê gárá gólyi Ôvârí drí 'bâlé trá njûlî fê rî 'dî rú 'dî gárá lâ yî gólâ drí âgâlé trá njýá-njýá vólé 'dî 'bá yî drí sî rî kâtí. Gô'dá ngbâângbânõ rî, Ôvârí 'bâ ãnî trá njûlî ngárá fê íyikâ 'dî rú. Ítí rî, ãnî trá rî'á fâfâ ūsú'á fê rî 'dî 'ásî, tâlâ â'dózó rîlî dódó õjílã gólyi Ôvârí kâ rî 'bá yî ró. Gô'dá Ôvârí rî'á tâ lélë ãmâ á'bíyá yî kâ rî 'e'á ãnî pälé tâ lélë gólâ ãnî nyâányâ kâ rî 'bá yî 'ásî. [18](#) Â'dô bê trá Ítí rî, nî 'bâ ãnî nyâányâ kô â'dólé gäqrä lâyvûlî õjílã gólyi Îsîrâ'élë kâ gólyi Ôvârí drí gâlé trá dó fê gárá íyikâ ró 'dî 'bá yî drîlî sî. Õzõ gô'dá nî õngâ trá rî'á ãnî ârûlî tâlâ ândrâ-tândî ãníkâ 'dî tâsî rî, 'dövó tâ lâ âgâ ãnî drîlî kî, ãnî rî'á cé fê gárá gólâ fê 'dî ìndrîgô lâ yî drí â'dólé ãnî drí mbâzó bê rî ï'dî.

[19](#) Õjílã ūrûkâ 'bá yî ãnî lâfâlé sî rî'á ïyî ârû'á tâ âtázó kî, "Fê gárá Ôvârí kâ âzâ 'bá yî âgâ trá njýá-njýá vólé, â'dô ró bê gô'dá ãmâ 'bâzó ï'dî njûlî fê rî 'dî rú gólyi vō 'á." [20](#) Má kô tâ ãníkâ 'dî drîlî lâ kî, "'Dîlî rî'á tâ pâtîlî 'î, gô'dá õjílã Îsîrâ'élë kâ rî 'bá yî âgâ trá njýá-njýá vólé, tâlâ gólyi lèle tâ Ôvârí 'á kô." Gô'dá gólyi vō 'á rî, ó'bâ trá ãnî ï'dî njûlî ngárá fê rî 'dî rú tâlâ tâ lélë ãníkâ Ôvârí 'á rî tâsî. Â'dô kô kî nî rî, â'dô-â'dô tândî ãníkâ rî lâyvû kôrô gólyikâ rî drîlî sî. Ítí rî, nî ârû ãnî kô tâ rî 'dî tâsî. 'Dövó nî rî bê-rî rîlî Ôvârí rî ïnjî-ïnjî sî. [21](#) Nî ïsû tâ kpá o'dí tâ õjílã Ôvârí kâ gólyi â'dô 'bá õzõ fê 'dî kâtí rî 'bá yî tâsî mânísî ró. Õzõ Ôvârí õnjî trá fê gárá gólâ mbâ 'bá trá fê 'ásî ïtõ vō lâ 'ásî rî gâlé vólé rî, Ítí rî, gólâ îcâ kpá trá ãnî gâlé njýá vólé õjílã íyikâ rî 'bá yî lâfâlé

sī. Ănî gõ'dá trá fê gárá gólyī Övârî drí 'bâlē trá njûlî fê rî 'dî rú rî ī'dî.

22 'Dõvó ītî rî, mã Ȭsū tâ Övârî rî tâsî. Gólâ rî'á pîpîsîlî tândí ró rî bê tákanyî, gõ'dá gólâ kpá ī'dî rî'á nyé mbîmbî ró lâñõ férë 'á Ȭjîlâ gólyī tâ Ȭnjí 'ẽ 'bá rî 'bá yî drí. ītî rî, gólâ pâtîj fê lâñõ trá Ȭjîlâ Yûdä yí kâ gólyī gólâ rî gã 'bá dô rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólâ â'dâ kpá Ȭjîlâ lõvó íyíkâ ānî gólyī rî 'bá zââ njûlî gólâ rú lõvõ sî rî 'bá yî drí, tâlâ lõvõ tibê gólâ drí rî'á â'dálâ ānî drí 'dî tâsî. Gõ'dá Ȧzõ nî Ȭjâ rû tâ gólâkâ gâlé dô rî, gólâ â'dô ānî gã'á vólé fê rî 'dî rú sî. **23** Gõ'dá Ȭjîlâ Ȭsîrâ'élê kâ gólyī â'dô 'bá sisí Ȭjîlâ Övârî kâ ró gõ'dá Övârî drí âgâlé vólé fê rî 'dî rú sî rî 'bá yî tâsî rî, Ȧzõ gõ'dá gólyī Ȭjâ rû kpá gôlé tâ lêlê Övârî 'á ó'dí rî, 'dî Övârî â'dô Ȭcâ'á gólyī lôgôlé njûlî fê rî 'dî rú, â'dô ró bê gólyī drí â'dózó Ȭjîlâ íyíkâ ró kpá ó'dí. **24** Nî ndrê drê, ānî sisí lâ sî trá rî'á Ȧzõ fê gárá gólâ mbâ 'bá trá fê Ȭzâ rú Ȧmâ 'álâ rî kâtí. Gõ'dá 'dî vósî rî, Övârî drí ānî âfózó 'yárá vólé fê rî 'dî rú sî âtrôlé yí drí lâkpâlé fê gólâ íyî nyâányâ kâ ró rî rú. Gõ'dá gólâ 'ê tâ tândí 'dî bê ītî rî, gólâ â'dô rî'á Ȭyíkô ró Ȭjîlâ Yûdä yí kâ rî 'bá yî drí kpá drîj âdîzó tâ lêlê 'dîyî pâ 'bá gólyíkâ rî 'á, tâlâ gólyī drí â'dózó bê Ȭjîlâ íyíkâ ró kpá ó'dí. 'Dîj â'dô â'dô'á Ȭkîzõ gólâ fê gárá gólyī gólâ drí âfólé trá 'yárá fê íyíkâ rî rú sî sisí, â'dô ró bê yî drí Ȭcázó ó'dí lâ lâkpâlé lâñõ Ȧkó fê íyíkâ rú tâlâ Ȧmbâ ró bê ó'dí rî kâtí.

Tâ Övârî drí 'ẽ'á 'elâ Ȭjîlâ íyíkâ Ȭsîrâ'élê kâ pâzó rî

²⁵ Ámâ agridrúpí yí ámâ ízó yí bê, ãnî gólîyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdã yí kâ ró rî 'bá yí, má lë drë tã gólâ Ôvârî drí â'dálé má drí õjílã Ÿsîrã'élë kâ 'dî 'bá yí tâsî rî âtálé ãnî drí, nî õzó ãnî  rú tã gólâ Ôvârî drí ãnî njîzó õjílã Yúdã yí kâ v  'á rî tâsî. Õjílã  mbá Ÿsîrã'élë kâ rî 'bá yí   'dô r 'á  yî dr   mb - mb  s  c l  b    k y  g l  Ôvârî drí ' z   j l  ndr   r   z  'b  y  k  r  k  g l y  y  dr  nj l  tr  â'd l   y k  r  'b  y  p z  r  s . ²⁶ G d  'd  v s  r , Ôvârî â'd   j l   mb k  ndr  Ÿsîrã' l  k  r  'b  y  p ' , ny   z o dr l   t l   t   g   y k  '  r  k t , g l  k ,

"D y  p  'b  g l  má dr  ' '   j l  r  á 'd  t '  l   j l  Ÿsîrã' l  k  r .

 t  r , g l  â'd   j l  Ÿsîrã' l  k  r  'b  y  p '  ndr  t   n j   l y k  r  'b  y  ' s  â'd l   j l  mb mb  r  'b  y  r .

 s y  59.20-21

²⁷ G d  má â'd  t   n j   l y k  r  'b  y   y  ' , â'd  t -dr  l l  g l   m  dr  'b l   t   l y  b  r  v  r ."

 s y  17.9

²⁸ G d   j l  Ÿsîrã' l  k  g l y  t  Ôvârî k  g  'b  tr  d  'd  'b  y  tr  r '   y   l y k  dr   j   -b - z  r . G d  t  l   k   l y k  'd  p  ãn   j l   r   z  'b  y  k  r  tr . K p l   t  r ,  j l  Ÿsîrã' l  k  'd  'b  y  l v  l y   y  z   b   Ôvârî ' , t l  t -dr  l l   Ôvârî k  g l y   b y   y  b  r  t s . ²⁹ T   s u  Ôvârî k  j  r  k   j l  Ÿsîrã' l  k  dr   s .  k  r   k   n  s  r , g l  nj   l y  tr  l v  s  â'd l   j l   y  ny  y  k  r  'b  y  r . ³⁰ S s  r , ãn  ny  y 

gã tã Ôvârí kâ kpá trá dó. Gõ'dá õjílã Ísírã'élẽ kâ drí tã gólâkâ gãzó trá dó rí vólé drí lâ 'ásí rî, gólâ drí gõzó rû jälé pípísílí tãndí íyíkâ rî â'dálé ãní drí gólíyî võ 'á. ³¹ Gõ'dá ngbääângbânõ rî, Ôvârí kpá rí'á njãâ õjílã Ísírã'élẽ kâ rî 'bá yî pâlé, õzõ gólâ drí ãní pâré tí, â'dô ró bê gólíyî drí rû âjázó â'dólé õjílã íyíkâ ró kpá ó'dí. ³² Ôvârí âyê õjílã trá ndrí rãgïí tã õnjí kâ ró, tâlâ yí pâ ró gólíyî bê drí-báláyì sî tã õnjí gólíyíkâ 'dî 'bá yî 'ásí pípísílí tãndí íyíkâ rî sî.

Tã gólíyî Póõlõ drí Ôvârí rî lûyízó tã lâ sî rî 'bá yî

³³ Má lûyî Ôvârí trá rõõ tâlâ ãmbã gólâkâ tâsî. Gólâ 'ê tã lânjã trá dûdû õjílã íyíkâ rî 'bá yî drí. Gólâ rí'á cú tã nññí bê. Gólâ nñ tã ndrí dódó â'dózó rí'á tã kílí ndrí mbimbí ró. Tã gólâkâ rî 'bá yî rí'á ndrí länjí-länjí ró, mä îcá kô nñlâ tãndí ró. Gólâ nñ tã ángô rî rí'á tãndí ró ãmâ drí rî 'bá yî nñ gãrã ãmâ nyãányâ drí îcálé nñlâ rî drí sî. ³⁴ Tã rî 'dî rí'á õzõ úlí gólíyî ígílí trá búkû gólâkâ 'á gólâ rî nyãányâ tâsî rî kâtí kî,

“Õjílã ãzâ fí bê rí'á tã nññí bê gãrã kî 'bá nñ rî, yí nñ tã ïsü Ôvârí kâ trá yâ?

Gõ'dá õjílã ãzâ fí bê tã nññí bê lâvülí kôrô Ôvârí kâ rî drí sî, îcálé Ôvârí rî ìmbálé yâ?

Ísáyâ 40.13

³⁵ A'dî fë drë ngá trá Ôvârí drí, â'dô ró bê Ôvârí drí lôgõlé gólâ drí rî nñ yâ?”

Yóbõ 41.11

Tā ãzâ kó yû'dáwá ̄tí lâ 'dî kâtí. ³⁶ Nî ndrê drê, Ôvârî rî nyãányâ lô'bâ ngá-tî ndrî ãngó nõ drû̄ rî 'bá yî nî. Gõ'dá ngá rî 'dî 'bá yî ndrî rî â'dólé 'dî gólâ sî, gõ'dá kpá â'dólé gólâ drí, gólâkâ ró. ̄tí rî, mä lûyî Ôvârî rî rú zãâ gbádú ̄dûkû ãkó tâlâ tâ rî 'dî 'bá yî tâsî. Â'a'dô ̄tí.

12

Tâ rû ̄'bûzó nyé Ôvârî drí rî

¹ Ámâ âdrúpî yî ámâ ïzó yî, Ôvârî âyê ãnî trá 'â ̄'dî sî tâ ̄njí ãníkâ rî 'bá yî 'ásî, tâlâ gólâ 'bâ ãnî lôvó trá rôô. Bê trá ̄tí rî, má lô'bâ rú'bá ãnî drí ̄lô-̄lô kî, nî fê ãnî nyãányâ nyé tândí ró Ôvârî drí rílî zãâ gólâkâ ró tâ ndrî gólîyî gólâ drí lê'á 'élâ rî 'bá yî 'élé ̄'dî ãkí ãkó. Gõ'dá ̄tí rî, ãnî nyãányâ fefé Ôvârî drí 'dî â'dô Ôvârî rî 'bâ'á â'dólé ̄yïkô ró rôô. ̄tí rî, nî â'dô gólâ rî ̄njî'á dódó, tâ 'dî 'ẽ'ẽ lâ sî. ² Rîrî ãníkâ ndrî rî 'bá yî tâsî rî, nî 'dê kô tâ ̄sû ̄jîlâ ãngó nõ kâ rî 'bá yî kâ vósî. 'Dû vñ lâ 'á rî, 'dôvó Ôvârî ̄jâ tâ ̄sû-̄sû ãníkâ, â'dô ró bê ãnî drí tâ gólâkâ 'ezó bê ̄jîlâ ó'dí ró rî 'bá yî kâtí. ̄zô nî ̄'ê tâ trá ̄tí rî, gõ'dá nî â'dô ̄icá'á tâ gólîyî Ôvârî drí lêlê ãnî drí 'élé rî 'bá yî nîlî dódó. Tâ gólîyî Ôvârî drí lêlê rî 'bá yî rî'á ndrî 'dó tândí ró, nyé mbîmbî ró, gõ'dá dã ̄yïkô ̄'dî gólâ rú.

³ Ôvârî njî mâ trá lâjó'bá íyíkâ ró cû ̄tí tâkó tâlâ pîpîsîlî tândî gólâkâ rî sî. Â'dólé bê trá ̄tí rî, má lô'bâ rú'bá ãnî drí ̄lô-̄lô ndrî kî, nî 'bâ ãnî nyãányâ kô â'dólé ̄mbá lâvûlî kôrô â'dô-â'dô

ãníkâ ptj r drj s. 'Dj v l 'á r, 'dovó n ndrê
ãní nyany mbimb r, Õz Õvrí dr ãní ndrrê
ktí. Gdá gl 'd r'á ãní 'b 'bá ïclé t gly
ãní dr 'el r 'bá y 'el, t ãní dr ll gl r ts
r v r.

4-5 Æm ndr t l 'bá r 'bá y kpk ãl r'á
õz Krst r r'bá ktí. Õjlá mvá r'bá r'á ngá
gl c luk-luk b du ngíng r 'd. Gdá
ls r'bá luk r 'd 'bá y k r'á 'el r kpá r'á
ngíng r. Gdá Æm t l 'bá y ãl-ãl r'á
r'bá luk Krst k r 'd. Ít r, Æm r'á ãz-
ãz r Æm lflé 'ás, â'dlé t 'el ãz-ãz pzó
ãl-ãl. **6** Ls Æm dr r'á 'el Krst dr ãl-ãl
r r'á ngíng Æm ãz-ãz y k r drj s. Õvrí
f mbrk tr Æm dr ãl-ãl c Ít tk, tlá
m ïc r b ls t ngíng du 'd 'bá y 'el.
Õz Õvrí õ'bá õjlá ãzkl tr úl íyk nl ngl
tr ãz-ãz dr r, gdá gl õng úl r 'd 'bá y
mbimb r, â'dt t gly Õvrí dr r'á ãtlá gl
dr r v r. **7** Õz õjlá ãz ïic tr t 'el íy
ãz-ãz y pzó r, 'dovó gl õ'ê t r 'd 'bá y
dd. Õz õjlá ãz ïic tr t Õvrí k ïmblé
õjlá ãz dr r, 'dovó gl õ'ê t 'd dd. **8** Õz
õjlá ãz ïic tr úl ãtlé â'dlé mbrk sl íy
ãz-ãz y 'á t ll íyk ts r, 'dovó gl õ'ê t
r 'd dd. Õz gdá õjlá ãz ïic tr ngá íyk
r 'bá y fl õjlá z l b r 'bá y pzó r, 'dovó
gl õf ngá r ndr gl ïc'á fl r 'bá y ppslí
ãl tnd r s. Gdá õz õjlá ãz ïic tr 'dlé
ss õjlá Õvrí k r 'bá y dr r, 'dovó gl õ'dé
ss gly dr dd mbimb r ppslí ãl s. Õz

Ôvârī ūfē p̄ip̄isílī ă'dí ăzā ūjílā kâ ndrēzó rî ūjílā
ăzâ drí rî, gólâ ūndrê ăzā gólîyikâ dódó ăyîkô sî.

⁹ Tâ pătîjî ró, nî 'bâ ănî ăzí-ăzí yî lôvó p̄ip̄isílî
ălô rî sî. Nî rî kô cé rî'á tâ âtálé ūdî lôvô tâsî. Nî
gâ tâ gólîyî ndrî ūnjí lâ yî ró rî 'bâ yî trá dô. Nî
sô tâ gólîyî tândí ró mbîmbî rî 'bâ yî vósî cé, rî'á
tâ tândí rî 'dî 'bâ yî 'elé ūdî. ¹⁰ Nî 'bâ ănî lôvó
ănî vó 'ásî dódó, ūzô ănî drí ănî ădrûpî yî lôvó
'bârê kâtí. 'Dôvó nî 'ê tâ drî-kákâ ūjílâ ăzâ 'bâ yî
înjî-înjî lâ yî sî. Gólîyî tâ ūlânjî ănî lîfî gârâ ănî
nyâányâ drîjî sî.

¹¹ Ítí rî, nî rî kô rîlî cû ūtî ngá ăzâkâ 'e ăkó.
Nî 'ê ngá mbârâkâ ăníkâ sî ndrî, tâlâ â'dózó bê
njaâ tâ Ôvârî kâ 'elé p̄ip̄isílî ălô rî sî. ¹² Gô'dâ nî
'bâ lîfî tâ tândí gólîyî Ôvârî kâ ró Ôvârî drí 'e'á
'elâ ănî drí ūzâtú rî 'bâ yî drîjî, tâlâ nî ăcâ ró bê
â'dólé rîlî ăyîkô sî. ă'dô trá kâyî lâñô kâ rî tú rî,
nî rî ró 'â ă'dí ró fîjî ătû-ătû sî. Ítí rî, nî rî râtâa
'e'ë sî Ôvârî drí kâyî vósî cé. ¹³ Ūzô krîstô 'bâ
yî gólîyî ăzâ bê rî ăâcâ trá ănî ngálâ ăzâ ūyîkâ bê
rî, 'dôvó nî fë ngá ăníkâ rî 'bâ yî ūrûkâ lâ gólîyî
pâzó. Gô'dâ ănî lîfî ăâ'dô trâ ūmú ūjílâ lîdî ró rî
'bâ yî drîjî rîlî ănî drí 'bâ 'ásî.

¹⁴ Ūzô kpâlé ūjílâ ăzâ ū'ê tâ ūnjí trá ănî drí rî,
gô'dâ nî trî gólâ kô. Nî 'ê bê-rî tâ tândí ūdî gólâ
drí. Nî 'ê râtâa ūdî Ôvârî drí ūrê fêzó gólâ drí.
¹⁵ Ūzô tâ tândí ū'ê rû trá ănî ăzí-ăzí ăzâ 'bâ yî drí
gólîyî 'bâlê â'dólé ăyîkô ró rî, nî â'dô kpâ ăyîkô
ró gólîyî bê tâlâ tâ tândí gólâ rû 'e 'bâ trá 'dî
tâsî. Ūzô ngâtá ăzâ 'i ănî ăzí-ăzí ăzâ 'bâ yî 'e'á yâ
rî, nî 'dê kpâ kpâkâ ălô ăwó ngôlé gólîyî bê ăzâ

gólīyíkâ 'dī drí sī. ¹⁶ Ítí rī, nī rī rīlī õjílā ndrī ãzâ 'bá yí bē tā ã'dí sī. Nī trō gólīyî 'bälé â'dólé ãnî drí ótó-rú'bá-lâ'bé-ãzí rō. Gõ'dá nī 'ê árú-áruwá kô. Ítí rī, nī â'dô njāâ õjílā gólīyî vō ndrēzó tâyi drí lâ ïyî sī rī 'bälé kpá ãnî ótó-rú'bá-lâ'bé-ãzí yî rō. Gõ'dá nī 'bã ãnî kô â'dólé õjílā länjî 'bá länjî tā nññjî bê rōô rī 'bá yî rō.

¹⁷ Ozō õjílā ãzâ 'bá yî õtî õká kpálé ãnî lïfî rī, nī lôgõ vō lâ kô gólīyî drí. Gõ'dá nī 'ê cé tā gólīyî â'dó 'bá tândí rō õjílā lïfî rī 'bá yî ï'dî õjílā rī 'dî 'bá yî drí. ¹⁸ Ítí rī, nī 'ê tā gólīyî ndrī ãnî drí ícâ'á 'ë'á 'ëlâ rī 'bá yî tâlâ rïzó bê õjílā bê ndrī tā ã'dí sī. ¹⁹ Âmâ ãzí-ãzí yî gólīyî tā lē 'bá trá Yésü 'á rī, nī lôgõ tā õnjí vō kô tā õnjí sī gólīyî tā õnjí 'ë 'bá trá ãnî drí rī 'bá yî drí. Nī âyê tā rī 'dî 'bá yî ndrī Ôvârî drígá, tâlâ ăw   gólâkâ ã'dô ró nī õjílā rī 'dî 'bá yî bê. Nī ndrê dr  , Ôvârî âtâ tâ kî nî rî, "Mâ cé ï'dî rî 'á gólâ â'dó 'bá drí-âc   bê lânj   f  zó õjílā gólīyî tâ õnjí 'ë 'bá rî 'bá yî drí, gõ'dá tâ p  t   rō, má â'dô tâ rî 'dî 'bá yî 'ë'á." ²⁰ Ítí rī, nī 'ê tâ tândí ï'dî õjílā gólâ tâ õnjí 'ë 'bá ãnî drí rî drí. Tâ ìgî Ôvârî kâ rî â'dálâ kî,

"Ozō   jú-'bá-ãzí áníkâ ã'dô l  f   ró rî, gõ'dá ní f   ny  s   dr  lâ ny  l  .

Ozō gólâ ã'dô l  mv   l  v   ró rî, gõ'dá ní f   l  mv   gólâ drí mv  l  .

Ozō ní õ'ê tâ tândí trá gólâ rî p  z   ïtí rî, 'dîi gõ'dá tâ tândí áníkâ rî 'bá yî â'dô gólâ rî 'b  'á dr   âs  lé ãnî drí v  dr  ,

gõ'dá rû jälé tã õnjí drílâ rĩ'á 'élâ ãnî drí rî 'bá yî âyélé."

Úlí Mânigô 25.21-22

21 Ítí rî, nî âyê tã õnjí rî 'dî 'bá yî kô dîlî kôrô ãnî drÿi sî. Nî rî bê-rî rĩ'á tã gólîyî tândí ró rî 'bá yî 'élé i'dî, ã'dô ró bê tã tândí ãníkâ 'dî 'bá yî drí dîzó bê kôrô tã gólîyî õnjí ró 'dî 'bá yî drÿi sî.

13

Tã õjílã mírî kâ ìnjîzó drí-âcê gólîyíkâ tâsî rî

1 'Dõvó õjílã ãlô-ãlô ãnî lâfálé 'ásî ìjnji drÿi-'bá gólîyî mírî kâ rî 'bá yî drí-âcê gólîyíkâ tâsî, tâlâ Ôvârî lô'bâ gólîyî nî â'dolé drí-âcê 'dî 'bá yî bê. Gõ'dá tã ndrî kâtârâ 'dó rĩ'á gólâ drígâ sî. 2 Gõ'dá bê trá ïtí rî, õjílã ãzâ gólâ drÿi jâ 'bá trá tã gólîyî mírî drí 'bâlé rî 'bá yî gâzó dó ìnjîlâ rî, 'dî tã pâtîjî ró gólâ rĩ'á tã Ôvârî kâ gâ'á kpá dó. Tâlâ Ôvârî lô'bâ õjílã mírî kâ 'dî 'bá yî nî drí-âcê bê. Õjílã gólâ rû jâ 'bá trá mírî rú ïtí 'dî â'dô lâyô âsé'á â'délé íyî nyâányâ drÿi. 3 Nî ndrê drë, â'dô kô õjílã gólîyî rî 'bá tã mbîmbî rî 'bá yî 'élé rî i'dî rî 'bá íyî drí-âcê mírî kâ rî 'bá yî ûrîlî rî. Gõ'dá rî'á cé gólîyî rî 'bá tã gólîyî ányâ ró rî 'bá yî 'élé rî 'bá yî i'dî. Ítí rî, nî lê trá rîlî cù ïtí ūrî drí-âcê mírî kâ rî kâ ãkó yâ? 'Dõvó nî rî rîlî cé tã gólîyî mbîmbî ró rî 'bá yî 'élé i'dî. Gõ'dá ã'dô trá ïtí rî, drí-âcê 'bá 'dî 'bá yî â'dô ãnî lûyî'á tâlâ tã mbîmbî ãníkâ 'dî 'bá yî tâsî. 4 Ó'bâ drÿi-'bá rî 'dî 'bá yî cù drí-âcê rî 'dî 'bá yî bê ïtí 'dî, tâlâ gólîyî rî'á rû ï'bû 'bá Ôvârî kâ rî 'bá yî i'dî, â'dolé rî'á õjílã gólîyî â'dô 'bá nyé kûmû gólîyíkâ zêlé rî 'bá

yî ۀمۇلۇ. Gõ'dá ۆزõ nî õ'ê tâ gólîyî ányâ ró rî 'bá yî rî, ىتى nî â'dô â'dó'á drí-âcê 'bá 'dî 'bá yî ūrî lâ yî bê. Tâlâ tâ pât i ró gólîyî cù rî'á drí-âcê bê lânjõ f ez  tâ ۆnj  'e  'bá 'dî 'bá yî dr . ۆzõ gólîyî ۆf  lânjõ tr  tâ ۆnj  'bá 'dî 'bá yî dr  ىt  rî, gólîyî rî'á lôsî Ӯv r  kâ 'e 'á, tâlâ  w  Ӯv r  kâ rî 'd l  ۆj l  gólîyî tâ ۆnj  t t  'e  'b  r  rî 'b  y  dr . 5 ىt  rî, gõ'd á nî r  r l  k m  m r  k  z l  p p s l   d  s  r 'á t  g l y k   n j l   d . Nî 'e  t  mb mb  r  r  'b  y   d , tâl  o z  k  l nj  f e   n  dr . Nî r  t  mb mb   l   t , tâl  nî n  tr  k , 'd r 'á t  g l y  Ӯv r  dr  l l   n  dr   l   r  'b  y   d .

6 B  tr  r 'á  t  r , kp  r 'á t  mb  r   n  dr  ômb  g z , tâl   d  r  b  ۆj l  m r  k  dr  r z  lôs   y k   l   r . G d á t  p t i r , g l y  r  lôs  r  'd  'e 'á Ӯv r  dr . 7 Nî 'e  t  g l y  â'd l  b  mb mb  r  r  'b  y   d  ۆj l   z  g l   b l  tr  dr -âc  b   n  dr l  r  dr . ۆz   n j   n  tr  ômb  g l  r , n  g  ômb  r  'd  'b  y . ۆz  lôs  m r  k   z   d  b  ۆj l  m r  k  dr   l   n  dr   d  s  r , 'd v  n  f   d  mb mb  r   d  lôs  r  'd  t s . ىt  r , g d á n  'b  l n j  ۆj l  ndr  g l y  l   b l   n  dr l  r  r , g d á n   n j  r  b  kp  g l y   n  dr  r 'á  n j l   r  'b  y .

T  t  mb mb   ez   z - z  dr  r 

8 ۆz  n    m  ng   z  tr  ۆj l   z  dr g  s  r , n  l g  ng  r  g g  'd  'w   ۆj l  r  'd  dr . Nî r  k  r l  c   t  d y n  ۆj l  k  f   k . T  g l   c  'b  r l  z   z  ۆz  d y n  k t  r  r 'á c  t  g l   n  dr  â'd z  l v  b   n  l f l  ' s   z - z  b  r   d . G d á ۆz  n   l   l y  tr  p p s l   l   s  r , 'd r 

ãnî trá rī'á tā mb̄imb̄i gólīyī ndrī Ôvârī drí tā lâ 'bâlé ãnî drí 'êlé õjílā drí rî 'ê'á. ⁹ Ôvârī 'bā tā 'bā'bā rî nō 'bá yî nî ãmâ drí 'êlé õjílā ãzâ 'bá yî tâsî nõtî. Ägô       'dâzí rî õkó bê kô, gõ'dá kpá õkó       'dâzí rî ágó bê kô. Nî fû õjílā ãzí kô. Nî ûg   ngá ãzí-ãzí kâ kô. Nî 'bâ ngá ãzí-ãzí kâ lôv   lâ kô â'dólé ãnî ny      drí. Gõ'dá õzõ nî õl   trá rîlî tâ 'bâ'bâ ndrî nô 'bá yî       rî, 'dõv   nî 'bâ õjílā ndrî gólīyî ãnî drí ûsúlî rî 'bá yî lôv   lâ      , ny      õzõ ãnî drí ãnî lôv   'b      kâtî. ¹⁰ Gõ'dá õzõ nî õ'bâ õjílā lôv   trá       rî, nî â'dô      'á rîlî c         tâ       ãz      '            r     .       rî, ãzí-ãzí lôv   'bâ'bâ rî'á tâ 'bâ'bâ gólīyî ndrî Ôvârî kâ r   rî 'b   yî      -      lâ 'i.

¹¹ 'Dõv   nî ârî úlî ám  kâ nô 'b   yî tâ lâ       'ez  , tâlâ rî'á mb  i ãnî drí r  z   nj  â k  y   nô 'b   yî s  . Nî kô   'd   tr   t  k  y  . Ngb     b  n  , nî n  j   l  f     'd   '  s  ! K  y   g  l   Y  s   dr               nô '   õjíl         rî 'b   y   p  l   r   tr               ãndr   nô l  v  l   k  y   s  s   g  l   ãm   dr   tâ l  z   Y  s   '   r   dr  j   s  . ¹² Gõ'd   r  r   ãm  kâ       nô '   r  , rî'á õzõ      k  w   kâtî. Gõ'd   lé r  ,      k  w   'd   tr   '  'á r   nd  l  .   t      tr     f  l  . Gõ'd   'dõv   m     y   tâ       g  l  y  k   r   'b   y   '  '   l   ndr   v  l  . M   r   b  -r   dr  -l  f   ãm  kâ r   'b   y     'd   nj  r  -nj  r  ,   'd   r   b   ãm   dr     dr  z     t   s   r   f  l   tâ       g  l  y        k  w   kâ r   'b   y   b  . ¹³   t   r  , 'dõv   m   r   r  l   cé tâ mb  mb  i r   'b   y   '  '     'd  , õzõ õjíl   g  l  y   r   'b   v     'i Ôvâr   kâ '   r   'b   y   kâtî. Nî mv   õdr   k   ãn   c  l  , tâl   õz   k   ãn   'b        t  l   r  '   tâ       k   r   'b   y   '  '     y  k   ãn  k   r   'b   y   s  . Nî 'bâ k  r  m   k   õdr  

mvūmvū sī ūtī. Nī 'bā līfī kō 'dāzí rī ágó ngātā ūkó drījī, tālā nī ūzó kō tā ūnyī kā 'ēē gólīyī bē. Āzí-āzí ūgāgī kō ūnī ūfī. Nī lāwā kō ngātā nī fū rū kō ūzí-āzí bē. ¹⁴ Tā lōvókō ūnīkā rī 'bá yī ū'bā ūnī kō nī'á tā gólīyī ūnjī rō rī 'bá yī 'ē bē ū'dī. 'Dōvō nī rū bē-rī tā Kúmú Yésū Krístō kā rī 'bá yī ū'dī gágá zāâ bădī, ūzō ítā sōrē rú'bá 'á rī kâtí, cé tā gólā mbī rī 'ēzó ū'dī. Nī lāmū kō pávó tā ūnjī kā 'ásī.

14

Tā tā ūzí-āzí kā kizó kō'dáwá rī tāsī rī

¹ Āmā tā lē 'bá ndrī lāfálé sī, tā ūsū ūmákā gólā tā mbīmbī tā lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī drí 'ēlē rī tāsī rī, rī'á ūngīngī. Gólīyī ūmā lāfálé 'á tā lēlē bē ūfīnyawá rō rī 'bá yī tāsī rī, nī ūyē tī ūnyā-ānyā gólīyī bē rī tā gólīyīkā rī'á ūsūlā rī 'bá yī tāsī. ² Nī ndrē 'dōvō drē, tā lē 'bá ūrūkā 'bá yī ūmā lāfálé 'ásī, tā gólīyīkā rī'á ūsūlā rī 'bá yī 'bā gólīyī ūcálē ūyāsā tī ndrī ūyālē. Gō'dá tā lē 'bá ūzā 'bá yī ūmā lāfálé 'ásī gólīyī tā lēlē gólīyīkā drí 'd'olé Yésū 'á ūfīnyawá rō rī 'bá yī, ūtā ūyī tā kī, yī ūcá kō ū'wā ūyālē. Yī ūcā ūyīkā cé rī'á ūtubí ūyālē ū'dī. ³ Gō'dá ūnī tā lē 'bá gólīyī tā ūtā 'bá kī, ū'dō rī'á tā mbī 'ī ūyāsā tī ūlākō ūyāzō ndrī rī, nī 'ē 'dásí kō ūnī ūzí-āzí yī tā lē 'bá rō gólīyī ū'wā ūyā 'bá kō rī 'bá yī rū. Ūvārī rī ūyāányā 'bā kpá gólīyī ūlōvō ūjīlā ūyīkā rī 'bá yī rō. Gō'dá ūnī tā lē 'bá gólīyī rī 'bá ūrīlī cū ūtī ū'wā ūyā ūkō rī 'bá yī, nī kī tā kō ūnī ūzí-āzí yī tā lē 'bá rō gólīyī ūyāsā tī ūlākō ndrī ūyā 'bá rī 'bá yī rū gólīyī ūzīlī tā ūnjī 'bá rō, tālā Ūvārī lē gólīyī kpá trá. ⁴ Gō'dá ūnīngā sī rī, krístō

'bá ãzí 'dī 'bá yī â'dó Ȭyī kō rū Ȭ'bū 'bá ãníkâ rī 'bá yī Ȭ'dī. Yésū Ȭ'dī rī'á kúmú gólīyíkâ ró. Ȭtí rī, nī â'dô ïcā'á ángô tí ró ãnî nyäányâ 'bälé tā kī 'bá ró tā Ȭjílā gólīyî â'dó 'bá ãnî zëlé kō rī 'bá yí kâ kílî yã? Tā lē 'bá Ȭlô-Ȭlô ïcâ âdrélé cé Ȭyī lîpî Yésū ândrá tā kī 'bá Ȭyíkâ ró. 'Dôvó Yésū Ȭjsû nî ngâtá gólâ rī'á pâtjî Ȭjílā mbîmbî 'î yã rī. Yésū ïcâ trá gólâ rī rûlî dódó gá Ȭjílā Ȭyíkâ ró.

⁵ Tā â'dâ ãzâ gólâ tā â'dá 'bá kpá kī, tā Ȭsû ãníkâ ãnî lâfálé 'ásî rî rî'á ngüíngî rî Ȭ'dî nõ. Ȭjílā Ȭrûkâ ãnî lâfálé 'ásî rî 'bá yî njî kâyî Ȭlô gímâ vósî cé ngîngî lâ rîzó râtâa 'élê Ôvârî drí 'á lâ. Gô'dá ãzâ 'bá yî ãnî lâfálé 'ásî rî ndrê Ȭyíkâ kâyî Gímâ kâ 'dî cé tîtjî â'dolé râtâa 'ezó 'á lâ Ȭyî. Ȭtí rî, 'dôvó Ȭjílâ ãzâ ãnî lâfálé sî Ȭlô-Ȭlô Ȭjsû tâ tâ 'dî tâsî dódó, â'dô ró bê ãnî drí tâ Ȭsû ãníkâ tâ lâ sî rî nûzó Ôvârî rî Ȭnjîzó rîrî ãníkâ mbîmbî rî sî. ⁶ Nî ndrê drê, Ȭjílâ gólîyî kâyî Gímâ kâ njî 'bá Ȭlô ngîngî lâ ró rîzó Ôvârî rî Ȭnjîlî 'á lâ rî, lê Ȭyî Kúmú ãmákâ Yésû rî Ȭnjîlî tâ Ȭsû Ȭyíkâ rî sî. Gô'dá gólîyî Ȭyî nyäányâ âyé 'bá nyâsá tî ndrî nyâlé rî 'bá yî, rî Ȭyî âwô-Ȭtí 'élê Ôvârî drí nyâsá rî 'dî tâsî. Tâlâ tâ rî 'dî tâsî rî, gólîyî Ȭnjî Kúmú ãmákâ Yésû rîrî gólîyíkâ rî sî. Gô'dá gólîyî Ȭyíkâ gâ 'bá dô â'wâ nyâlé rî, lê Ȭyî kpá Kúmú ãmákâ Yésû rî Ȭnjîzó tâ rî 'dî sî. Ȭtí rî, gólîyî 'ê kpá âwô-Ȭtí Ôvârî drí nyâsá gólîyî drí nyâlé rî tâsî.

⁷ Ȭjílâ ãzâkâ yû'dâwâ ãnî lâfálé sî gólâ ïcâ 'bá rîlî gbô rî'á tâ gólîyî drîlâ lê'á 'élâ rî 'bá yî 'élê Ȭ'dî. Gô'dá gólâ ïcâ kô gbô kâyî ãzâ gólâ sû 'bá gólâ rû rî 'bälé â'dolé kâyî gólâ drí drâzó 'á lâ rî

ró. ⁸ Ítí rî, tã āmákâ â'dó kô āmâ drígá, tälâ kâyî ndrî āmákâ rizó rílî ãngó nõ drïjî rî sî rî, îcâ trá āmâ drí rílî tã gólîyî sú 'bá Kúmú āmákâ Yésü rú rî 'bá yî 'ělé ï'dî. Gõ'dá nîngá sî, kâyî gólâ Ôvârî drí 'bälé āmâ drí ôdræzó rî sî rî, 'dövó mä 'bá kpá tã ïsû āmákâ cé sülí Kúmú āmákâ Yésü rú. Nîngá sî, õzõ kpálé mä õrî trá rílî zââ lédré-lédré ró, ngâtá mä â'dô ôdrä'á 'wââ yâ rî, āmâ rî'á õjilâ Yésü kâ ï'dî drí-äcê gólâkâ zélé.

⁹ Yésü Krístõ drä gõ'dá kpá lîdrízó õdrä 'ásî, tälâ â'dózó Kúmú ró õjilâ ndrî drílî, õjilâ gólîyî õdrä 'bá trá rî 'bá yî gõ'dá kpá gólîyî drë lédré-lédré ró rî 'bá yî bê. ¹⁰ Ítí rî, ãnî gólîyî ã'wá nyâ 'bá kô'dawá rî 'bá yî rî tã kîlî ïyî ãzí-ãzí yî rú gólîyî zîlî tã õnjí 'bá ró ã'dô tâsî yâ? Gõ'dá ãnî gólîyî rî 'bá nyâsá tî ndrî nyâlê rî 'bá yî, nî rî 'dásí 'ělé ãnî ãzí-ãzí yî gólîyî ã'wá nyâ 'bá kô rî 'bá yî rú ngá gólîyî fînyâwá tã lélë ndîndî ãkó rî 'bá yî ró ã'dô tâsî yâ? Tã ïsû rî 'dî rî'á ányâ ró. Āmâ ndrî 'dó â'dô âdré'á Ôvârî ândrá, tã āmákâ rî 'bá yî kîzó. ¹¹ Ôvârî â'dâ trá tã ìgî-ìgî íyíkâ nõ 'á tã 'dî tâsî kî,

“Ôvârî Yâkóvâ kî nî rî, ‘Má îtrî lâtrítrí mâ gólâ rî 'bá lédré-lédré ró zââ gbâdú rî ró,
õjilâ ndrî ãngó drî nô kâ â'dô ïyî 'â'î tî'á vûdrí má ândrá õjilâ má zêlé rî 'bá yî ró.
Gõ'dá gólîyî ndrî â'dô nî'á lâ kî, mâ rî gogó nyânyâ lâ rî'á Ôvârî 'î.’”

Ísáyâ 49.18; 45.23

¹² Gõ'dá bê Ítí rî, îcâ trá āmâ ndrî drí tã āmákâ rî 'bá yî lô'bälé Ôvârî ândrá, ã'dô ró bê gólâ rî

nyāányâ drí â'dózó nī kīlā.

¹³ Bē ūtī rī, nī âyē tā gólīyī ãnī ãzí-ãzí yí kā rī kīkī lā. Nī 'bā bē-rī ãnī nyāányâ rīlī zāā cū ūtī tā ãzākā gólā tā lē 'bá ãzí 'e 'bá 'dēlé tā õnjí 'élē rī 'e ãkó. ¹⁴ Tā ̄sū ámâ nyāányâ kā sī, tālā ámâ rī'á ngá ãlō 'i Yésū Krístō bē rī, má ndrē ngá ãmbá ndrī ̄nyákú drī'ü nō 'bá yī 'dó ngá gólīyī tāndí rō Ôvârī drígá sī rī 'bá yī rō. ūtī rī, ngá ãzâ yū'dáwá ámâ ̄zälé Ôvârī rī ̄lfī drī 'á. Gō'dá õzō ̄jílā ãzâ ãnī lāfálé sī õndrē ngá ãzákôlā 'dī trá ngá gólâ ìcā 'bá ámâ ̄zälé Ôvârī rī ̄lfī drī 'á rī rō rī, gō'dá 'dī pâtī'ü â'dô 'bā'á tā ányâ rō gólâ drí ngá rī 'dī nyâzó. Gō'dá nī ìcî gólâ kô ngá rī 'dī nyâlē. 'Dī rī â'dô gólâ rī 'e'á tā õnjí 'élē. ¹⁵ Dró 'dī rī drī'ü rī, õzō gólâ õndrē nī rī'á ngá rī tibê gólâ drí tā lâ ̄tâlâl ââ'dô ̄jílā ̄zâ'á Ôvârī rī ̄lfī drī 'á rī nyâ'á rī, 'dī rī gō'dá ngá nyânyâ ãníkâ rī'á nyâlâ 'dī dâ ̄zâ trá gólâ rú. Õzō nī ̄ngâ ãnî ãzí-ãzí yí pîpîsîlî trá ̄rû tâlâ ngá ãnî drí nyâlē rī tâsî rî, 'dî rî, nî rí 'dî kô lõvõ â'dâ'á ãnî ãzí-ãzí 'dî 'bá yî drí. Yésū Krístō 'bâ gólîyî lõvô trá rôô gôzô drâlê gólîyî tâsî. Bê trá ūtī rî, nî âyê nyâsá ãzâkâ gólâ ãnî drí nyâlē rî kô tā ̄sû gólîyîkâ ̄zälé.

¹⁶ Nîngâ sî rî, nî rî cé rî'á tā gólîyî ãnî drí nîlî trá ãnî pîpîsîlî 'á tândí lâ rô rî 'bá yî 'élê ūdî, tâlâ nî õzô kô lâtî âyé trâ ãzí-ãzí drí tâ ãnî drí rî'á 'élâ rî 'bá yî zîlî õnjí lâ yî rô. ¹⁷ Nî ndrê drê, tâ tâ lâ yî drí lâñjîlî lâñjî gólîyî Ôvârî drí ámâ lêzô 'élâ ̄jílâ ̄yíkâ rî 'bâ yî rô rî, â'dô kô tâ gólîyî kî, nyâsá ángô rî ūdî nyâlê ngâtâ ngá ángô rî ūdî mvûlî yâ rî ūdî. Ôvârî ̄lfî rî, tâ gólîyî lâñjî 'bâ rî

'bá yî rî'á ãmâ drí rîzó rî'á cé tâ gólîyî â'dó 'bá nyé mbîmbî rî 'bá yî 'êlé ū'dî, gõ'dá rîzó bê tâ ã'dí sî ãmâ ãzí-ãzí yî bê, gõ'dá ãmâ drí â'dózó ãyíkô ró tâ Ôvârî kâ 'êrê 'á. Gõ'dá rî'á cé Líndrí Tândí Ôvârî kâ ū'dî gólâ ícá 'bá mbârâkâ âfélé ãmâ drí tâ tândí rî 'dî 'bá yî 'êzó. **18** Õzô nî õrî trá rî'á tâ tândí rî 'dî 'bá yî 'ê'á ïtí rû ū'bû 'bá Krístô kâ rî 'bá yî ró rî, ïtí tâ ãníkâ rî 'bá yî â'dô sú'á Ôvârî rú rôô gõ'dá õjilâ ndrî â'dô länjî 'bâ'á ãnî rú.

19 Gõ'dá bê trá ïtí rî, 'dõvó mä õrî rîlî tâ gólîyî â'dó 'bá ãmâ 'bälé rîlî pípísílî ã'dí sî ãzí-ãzí bê rî 'bá yî 'êlé ū'dî. Mä õrî tâ 'êlé ãmâ ãzí-ãzí yî pâzó ū'dî sî lâ âdrézó gá tâ lêlë ãmákâ rî sî. **20** Nî âyê tâ nyásá kâ kô lôsî Ôvârî kâ ïzälé ãnî lâfálé 'ásî. Pâtîjî ró, rî'á tâ mbî 'i, nyásá tû nyâzó ãkí ãkó. Gõ'dá õzô nyásá rî ãnî drí nyâlé 'dî õ'ê õjilâ ãzâ tâ õnjí 'êlé â'dô tâ ïsû gólâkâ vó ró rî, ïtí rî, rî'á tâ ányâ ró ãnî drí nyásá rî 'dî nyâzó. **21** Tâ mbîmbî ãnî krístô 'bá yî drí 'êlé, â'dô ró bê krístô 'bá ãzí yî pâzó rîlî cù ïtí tâ õnjí 'e ãkó rî, ū'dî rî'á ãnî drí rîzó cù ïtí â'wá nyâ ãkó, ngâtá ãnî drí rîzó cù ïtí õdrá mvû ãkó ngâtá rîlî cù ïtí tâ ãzâkâ gólâ 'bâ'á ãnî krístô 'bá ãzí yî âsélé tâ õnjí 'êlé rî ãkó.

22 Gõ'dá õzô tâ ãzâ 'bá yî gólîyî krístô 'bá ãzâ 'bá yî drí ndrêlê tâ ányâ ró 'êlé rî â'dô bê rî, gõ'dá ãnî nyânyâ õndrê trá kî, ââ'dô rî'á tâ mbî 'i ãnî drí 'êlé rî, 'dõvó tâ ïsû ãníkâ 'dî õrî cé ãnî lâfálé 'ásî Ôvârî bê. Nî ûjû kô ãnî krístô 'bá ãzí yî 'bälé tâ ïsû ïyíkâ jälé â'dózó tâ lêzó ū'dî ãnî bê. Nî rî 'dî gólîyî âsé'á tâ õnjí 'êlé. Krístô 'bá ãzâ 'bá yî õrî rî'á tâ tibê gólîyî drí ndrêlê kô tâ õnjí ró rî 'bá yî

'ělé. ĩtí rî, gólīyî tā sū trá Ôvârí rú. ²³ Őzō tā ̄sū ãníkâ ã'dô r̄i r̄i tā ãzâ tāsī rî, ĩtí rî, tā rî 'dī r̄i'á anyâ ró ãnî drí 'ělé. Őzō nū õ'ê tā ãzâ gólâ 'dó 'bá kô mbî ró rî trá 'dô tā lélē ãníkâ Yésū 'á rî vó ró rî, 'dī'gō'dá nū rî 'dī trá tā ̄njí 'ě'á.

15

¹ Āmâ gólīyî âdré 'bá ngárá tā lélē ãmákâ 'á, tälâ ãmâ drí 'dózó bê dr̄i-báláyî ró ngá-tî ndr̄i nyálé rî 'bá yî, 'dövó mā ūjnji ãmâ ãzí-ãzí yî tā lē 'bá ró gólīyî r̄i 'bá yî tā ̄sūlî kî, yî icá kô ã'wá nyálé rî. Gō'dá mā õ'ê tā gólīyî ãmâ ãzí-ãzí 'dī 'bá yî pälé rî 'bá yî ̄dî rî, mā õ'ê kô cé tā gólīyî sū 'bá ãmâ rú rî 'bá yî ̄dî. ² ĩtí rî, 'dövó ūjilâ ̄lô-̄lô ãmâ lâfálé sî õ'ê tā gólīyî 'dó 'bá sūlî ãmâ ãzí-ãzí yî tā lē 'bá ró rî 'bá yî rú rî ̄dî, ã'dô ró bê ãmâ drí tā gólīyî tândí ró rî 'bá yî 'ezó ̄dî gólīyî drí. ã'dô trá ĩtí rî, mā ã'dô icá'á tā lélē gólīyikâ 'bâlé 'dôlè ngárá-ngárá ró rôô. ³ Kpá Yésū Krístõ rî tāsī rî, gólâ rí kô gbõ r̄i'á tā gólīyî cé gólâ drí lélē rî 'bá yî 'ělé ̄dî. Gólâ lē tā-dr̄i trá tā Ôvârí drí 'bâlé yî drí 'ělé rî 'ezó. Tā ̄sū gólâkâ r̄i'á Őzō tā ̄sū kúmú ángí Dâwûdî kâ nô kâtí kî'á nū rî, "Õzō ūjilâ ̄lô'dâ nî Ôvârí trá rî, 'dī'gólâ lô'dâ 'dī trá kpá mā lâjó'bá ãníkâ ró rî ̄dî." ⁴ Gō'dá tā gólīyî ndr̄i igilí trá búkû Ôvârí kâ 'á sisí rî 'bá yî, Ôvârí 'bâ trá rârâ lâ yî ró, ã'dô ró bê tā ̄imbâlé ãmâ drí, tälâ gólâ lē úlî íyikâ 'dī 'bá yî drí ãmâ 'bâlé lîfî 'bâlé cé yî dr̄i, ã'dô ró bê ãmâ drí icázó ãmâ fîfî ̄tûlî gá kâyî lângô kâ rî sî, gō'dá ã'dô ró bê kpá

Ôvârí drí mbârâkâ sôzó bê ãmâ 'á úlí íyíkâ 'dî 'bá yî sî.

⁵ Ôvârí rî'á gólâ mbârâkâ âfê 'bá ãmâ drí fîi ątûzó i'dî sî lâ rî i'dî. Gólâ rî nî tâ lélë ãmákâ gólâ 'á rî 'ělé lîpîlî ątq 'álâ, tâlâ ãmâ drí âdrézó bê rákâ fê kâtí. Ìtí rî, mä ırátâ gólâ ãnî 'bâlé rîlî rú'bá ą'dí sî ãnî vō 'ásî cû ıtí lâwâ-lâwâ ăkó tâ gólîyî gólâ drí lélé krístõ 'bá yî drí 'ělé rî 'bá yî tâsî. Gõ'dá gólâ ő'ê ãnî ndrî ă'dólé cû ă'dô-ă'dô Yésü Krístõ kâ rî bê i'dî. ⁶ Mä ırátâ Ôvârí ãnî tâsî, tâlâ ãnî ndrî ăqmû ró bê ãnî kpâkâ ălô gólâ rî lûyîlî gbórökõ lû'û ălô rî sî Ôvârí ãníkâ rî ró gõ'dá kpâ Yésü Krístõ rî átá ró.

⁷ Ìtí rî, 'dõvó ãnî tâ lë 'bá yî ndrî Rómâ 'á tólâ rî 'bá yî ő'bâ lôvõ ãnî lâfâlé 'ásî, őzõ Yésü Krístõ drí ãmâ lôvó 'bârê kâtí. Gõ'dá őzõ nî ő'ê tâ tândí trá ıtí rî, gõ'dá 'dîi rî, áâ'dô Ôvârí rî lûyî'á tâ rî 'dî tâsî. ⁸ Yésü ãnî ãngó nõ 'á ãmâ őjîlâ Yûdâ yí kâ rî 'bá yî ămûlî tâ tândí 'e'ë sî. Gólâ 'ê tâ ãmâ drí ãmâ ămû-ămû sî ıtí 'dî, tâlâ mä nî ró bê kî, pâtîj Ôvârí ă'dô tâ 'bâ'bâ gólîyî gólâ drí 'bâlé trá 'ělé ãmâ á'býq yî drí rî 'bá yî 'e'á Yésü sî. ⁹ Gõ'dá gólâ ăjô Yésü ãngó nõ 'á drâlé tâlâ tâ őnjí ãmákâ tâsî, kpâ pîpîsîlî tândî íyíkâ rî ă'dâlê tâ ą'dí sî őrî őjîlâ kâ ndrî ãngó drî 'á nõ 'bá yî drí, gólîyî ndrî ălûyî ró Ôvârí bê pîpîsîlî tândî gólâkâ 'dî tâsî. Ìtí rî, Dâwûdî lûyî gólâ trá kî,

"Má ă'dô ánî lûyî'á, őzõ má őtirî rîlî rîlî őjîlâ őrî ngîngî rî 'bá yî lâfâlé rî.

Mä ă'dô lôngó ngõ'á ndrî 'dûwâ ání lûyîzó."

Lôngó 18.49

¹⁰ Gõ'dá Músä ătâ tâ kpâ tâ rî 'dî tâsî kî,

"Ãnî õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî, nĩ ânî rû ê'bélé
kpákã ãlô ãmâ õjílã Ÿsýrã'élẽ kâ gólýyî õjílã
Ôvârî kâ ró rî 'bá yí bê, ã'dô ró bê ãmâ drí
Ôvârî rî lûyízó."

Tâ 'Bâ'bâ Ândâ 32.43

¹¹ Gõ'dá kúmú Däwúdã âtâ tã kpá tã rî 'dî tâsî
lóngó ãzâ nõ 'á kî,

"Dõvó õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí ڻjnji Ôvârî rôô.

'Dõvó õjílã ãlô-ãlô ãkí ãkó gólýyî rî 'bá ãngó nõ
'á rî õlûyî kpá Ôvârî."

Lóngó 117.1

¹² Gõ'dá nîngá sî, tã ۀngü 'bá Ÿsáyã âtâ tã kpá tã
rî 'dî tâsî kî,

"Bâ-tî Yésë rî mvá Däwúdã kâ 'ásî rî, kúmú ۀngí
â'dô â'dô'á rîlî õrî ãngó nõ kâ rî 'bá yí drîlî
ndrî.*

Gõ'dá õjílã õrî ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yí â'dô  câ'á lîfî
'bâlé gólâ drîlî âdrélé tã sîlî ڻyî ngá lésî."

 sáyã 11.10

¹³  vârî ãmâ drí lîfî 'bâzó drîlî lâ rî  'bâ ãnî rîlî
pîpîsîlî  'dî sî ãnî lâfâlé 'ásî tâ lêlê ãníkâ gólâ 'á
rî sî, gõ'dá kpá ãnî drí rîzó  yfkõ sî, tâ rî 'dî 'bá
yí tâsî. 'Dõvó Líndrî Tândí gólâkâ  f  mbârâkâ
ãnî drí lîfî 'bâzó  vârî drîlî rôô tâ lêlê gólâ mbâ
'bá â'dôlé g r q rî sî kî, gólâ â'dô p t i ngá gólâ
drí tâ lâ yí 'bâlé tr  ndrî ' l  ãnî drí rî 'bá yí ' 'á.

*Tâ P o l  kâ  g l  R m  lé 'b  y  dr  t   g l   y k 
g l y  dr  r  t s *

* **15:12** 15.12 D w d  r   z w  g l  â'd  'b  k m   ng  'd  r 
r '  Y s   'd .

¹⁴ Ámâ agridrúpí yí ámâ ìzó yí bê, ámâ nyãányâ n̄i trá kĩ, pãt̄jí ró, n̄i lẽ r̄lí r̄'á tã gólíyí mb̄imb̄i tãndí gólíyí ãnî ãzí-ãzí tã lẽ 'bá ró r̄ 'bá yí tãsí r̄ 'élé. Gõ'dá n̄i n̄i trá dódó tã ndr̄i gólíyí Ôvârî drí lélé ãnî drí n̄lî r̄. N̄i ícâ kpá trá tã r̄ 'd̄ 'bá yí imbálé ãnî ãzí-ãzí yí drí. ¹⁵ Gõ'dá má ìḡi tã trâ ãnî drí tã ìḡi tã ãzâ 'bá yí tãsí nô 'á, ã'dô ró bê tã r̄ 'd̄ 'bá yí drí âgázó ãnî dr̄i. Má ìḡi tã trá ãnî drí tã r̄ 'd̄ 'bá yí tãsí, tälâ Ôvârî â'dâ p̄p̄isilí tãndí iyíkâ trá mâ r̄ gógó drí ámâ jazó r̄'á tã gólíyí iyíkâ ró r̄ 'bá yí 'élé ì'd̄. ¹⁶ Gõ'dá gólâ nj̄i mâ trá â'dólé lâjó'bá ró Yésü Krístõ drí, tälâ mâ õ'ê ró bê lôsí gólâkâ õjílã òr̄i ãzâ 'bá yí kâ r̄ 'bá yí lâfâlé. Má r̄ trá r̄'á tã âtî-âtî tãndí gólâkâ Yésü r̄ tãsí r̄ iimbálé gólíyí drí, tälâ tã gólíyí tã lẽ 'bá Yésü 'á r̄ 'bá yí kâ õjílã òr̄i ãzâ 'bá yí kâ 'd̄ 'bá yí lâfâlé 'ásí r̄ ūsû ró bê rôô Ôvârî rú, nyé õzõ ngá fefé tibê âtrôlé fêlé gólâ drí r̄ drí sùr̄i gólâ rú r̄ kâtí. Líndrí Tãndí Ôvârî kâ r̄ 'ê gólíyí n̄i â'dólé ïyí õjílã nyãányâ gólâkâ ró.

¹⁷ Gõ'dá mâ bê trá r̄'á ngá ãlô 'í Yésü Krístõ bê r̄, ïtí r̄, má ícâ trá tã âtálé cé lôsí gólâ Ôvârî drí 'bâlé má drí 'élé r̄ tãsí. ¹⁸ Má lêé kô tã âtálé tã ãzâ 'bá yí tãsí. ïtí r̄, má â'dô úlî âtâ'á mbârâkâ s̄i cé tã gólâ Yésü Krístõ drí 'élé má s̄i õjílã òr̄i ãzâ 'bá yí kâ r̄ 'bá yí 'ezó tã lêlé gólâ 'á r̄ tãsí. Yésü 'ê ūrûkâ 'bá yí gólíyí lâfâlé s̄i tã lêlé tälâ úlî ámákâ gólâ r̄ tãsí r̄ 'bá yí tãsí. Gõ'dá gólâ 'ê kpá gólíyí ãzâ 'bá yí tã lêlé tã gólíyí má drí 'élé gólíyí lâfâlé 'á r̄ 'bá yí s̄i. ¹⁹ Gõ'dá gólâ 'ê gólíyí kpá tã lêlé yí 'á tã ndr̄i t̄i drí â'dízó drílâ s̄i gólíyí Ôvârî drí 'bâlé lâmbé ró tã iyíkâ â'dálé õjílã òr̄i ãzâ 'bá yí

kâ 'dī 'bá yî drí rî sî. Rĩ'á mbârâkâ Líndrí Tãndí Ôvârî kâ rî kâ sî gólâ drí tâ tû drí â'dízó drílâ sî 'dî 'bâzó rû 'ëlé gólîyî lâfálé 'á má sî. Ítí rî, má ïcâ trá tâ pélé Yésü rî tâsî ìtôlé Yêrôsâlémâ 'ásî, gõ'dá kpá võ gólîyî ndrî má drí âçí tõzó 'álâ sî rî 'bá yî 'ásî cälé bûúú 'bâdrî gólâ zîlî Ílîrîkómâ rî 'álâ. 20 Gõ'dá má lë trá pâtñi tâ âtî-âtî tãndí Ôvârî kâ Yésü rî tâsî rî pélé õjílâ gólîyî rî 'bá võ gólîyî drê tâ âtî-âtî Yésü rî tâsî rî drí cãzó drê kô 'álâ sî rî 'á rî 'bá yî drí, tâlâ má õzó kô tâ âtî-âtî 'dî âtâ gólîyî ârî 'bá lâ trá  kû ró õjílâ  zâ tî sî rî 'bá yî drí. 21 Gõ'dá tâ gólâ má drí lêlê 'ëlé 'dî rî'á nyé õzô Ôvârî drí ìgílî trá búkû íyíkâ 'á rî kâtí. Gólâ kî nî rî,

“Ôjílâ gólîyî ódrí tâ âtî-âtî tãndí Ôvârî kâ pêzó drê kô drílîyî rî â'dô  yî tâ íyíkâ ârî'á.

Gõ'dá õjílâ gólîyî kó drê Ôvârî rî rú ârî 'bá kô'dâwá rî â'dô  yî tâ Ôvârî kâ ârî'á 'ëlé.”

Ísáyä 52.15

Tâ Póõlô kâ râlé nî'á 'elâ Rómâ 'álâ rî

22 Má Póõlô ïcâ drê kô cälé ãnî lômílí Rómâ 'á tólâ, õzô kpálé má õlê trá tíkó nî'á ãnî ndrêlê ândâlâ dûû sisí nã sî rî. 23 Gõ'dá ngbâângbânô rî, má ndê lôsî gólâ Ôvârî drí âfêlé má drí 'ëlé 'bâdrî ndrî gólîyî má drí âçí tõzó 'álâ sî rî 'bá yî 'ásî rî trá. Gõ'dá ndrô dûû sî, má lë nô trá nîlî Rómâ 'á tólâ ãnî ndrêlê. 24 Tâlâ tâ rî 'dî tâsî rî, ngbâângbânô mâ trá rî'á ámâ êdé'á nîlî filí 'bâdrî ãníkâ Ítálîyâ 'dî 'álâ, nî'á ãnî ndrêlê Rómâ 'á tólâ. Má lë trá rîlî ãní bê tólâ kâyî dâ sî, tâlâ má lë tâ ngîlî rôô ãní bê. Gõ'dá 'dîi vósî rî, má

â'dô ïcá'á âcí îngálé lâyvûzó nñ'á 'b  dr   Ÿs  p  y  n   r   'ál  . G  d   õz   n   i  c   tr   ám   p  l   ng   mv   f  ny  w   s   ãc   r   'd   t  z   r  , 'd   r   â'd   ãd  'á t  nd   r  .

²⁵ G  d   s  s   r  , ïc   tr   má dr   n  z   Y  r  s  l  m   'ál   ng  b  ângb  n  . M  á l   õj  l   Ôv  r   k   t  l   n   'b   y   p  l   ng   f  f   s  . ²⁶ G  d   kr  st   'b   g  l  y   ã'd   'b   y   'b  dr   g  l  y   M  k  d  n  y   k   'á g  d   G  r  k   k   b   r   'b   y   'b   t   ïs   ũy  k   tr   ng   f  f   ã'b  z   dr  -b  l  y   r  , ã'd   r   b   má dr   tr  l   n  'á f  l  t   l   ã'b   g  l  y   ïz   r   r   'b   Y  r  s  l  m   'ál   r   'b   y   dr  . ²⁷ G  l  y   ny  ány   p  t  j   l   ïy   ãz  -ãz   g  l  y   t   l   ã'b   r   ãt   'd   'b   y   p  l  . G  d   r  'á t   mb   'í g  l  y   dr   r  z   ïy   ãz  -ãz   g  l  y   ïz   r   r   'b   Y  r  s  l  m   'á r   'b   y   p  l   ãt  , t  l   s  s   r  , õj  l   Y  d   y   k   n   tr   n  'á t   ãt  l   õj  l   õr   ãz   'b   y   k   dr   t  l   t   l  n  j   g  l  y   Ôv  r   dr   '  l   tr   g  l  y   dr   Y  s   s   r   t  s  , Ôv  r   õj   r   õj  l   'd   'b   y   b   ã'd  l   õj  l   ïy  k   r   kp  k   ãl   g  l  y   b  . ãt   r  , r  'á ng  b  ângb  n   mb   õj  l   õr   ãz   'b   y   k   'd   dr   ng   ïy  k   r   'b   y   l  n  y  z   d   d   ãf  l   õj  l   Y  d   y   k   g  l  y   t   l   'b   Y  s   'á r   'b   y   dr   õj  l   ïz   r   r   'b   y   p  z  . ²⁸ Õz   má ãn   tr   c  l   Y  r  s  l  m   'ál   r  , má â'd   ng   f  f   'd   f  'á t   l   'b   t  l   n   'b   y   dr  . G  d   'd   v  s  i   r  , má â'd   ng  'á l  v  l   n  'á ãn   l  m  l   R  m   'á t  l  , g  d   ãc   îng  z   ñ  l   Ÿs  p  y  n   'ál  . ²⁹ Õz   má ãc   tr   ãn   nd  r  l   t  l   r  , má n   tr   k  , Y  s   Kr  st   â'd   õr   f  'á ãm   dr   r  o   ãn   b  .

³⁰ Ám   ãdr  p   y   ám   ïz   y   b  , ãm   ãn   b   nd  r   kp  k   ãl   r  'á õj  l   K  m  ú ãm  k   Y  s   k   ã'd  . L  nd   T  nd   Ôv  r   k   'b   ãm   tr   l  v   'b  l  

ãmâ vó 'ásī. Bê trá ïtí rî, má lô'bã rú'bá rôô ãnî drí, nĩ 'ê râtáã rôô Ôvârí drí ámâ tâsī. ³¹ Nĩ 'ê râtáã, tâlâ Ôvârí ūsû ró bê má rú õjílã Yûdã yí kâ Yérôsâlémâ 'álâ gólîyî tâ lê 'bá kô Yésü 'á rî 'bá yî drígá sî. Nĩ 'ê râtáã kpá kî, tâ lê 'bá gólîyî õjílã Yûdã yí kâ ró tólâ nã 'bá yî ūsû ró ïyî ngá gólîyî má drí trôlé õjílã gólîyî ïzã ró rî 'bá yî pâzó 'dî 'bá yî ãyïkõ sî. ³² Nîngá sî, õzõ Ôvârí õlë nî rî, má â'dô ïcâ'á nî'á câlé ãnî ngá 'á Rómâ 'á tólâ ãyïkõ sî. Gõ'dá õzõ mä õndrê ámâ trá ámâ vó 'ásī rî, mä â'dô ïcâ'á mbârâkâ sôlé ámâ 'á ámâ vó 'ásī álô-âlô. ³³ Ôvârí gólâ ámâ 'bá 'bá rîlí pîpîsîlî ã'dí sî rî ãâ'dô ãní bê ndrî. Áâ'dô ïtí.

16

Tâ tâ ïgî nô trô 'bá félé Rómâ lé 'bá yî drí rî tâsî rî

¹ Má jô tâ ïgî-ïgî nô ãnî drí ámâ ïzó Foyibé drígá. Gólâ rî tâ Ôvârí kâ 'êlé tândí ró ândrê känísä kâ ró jârîbâ zîlî Sënëköréyâ rî 'álâ. ² Nî lágû gólâ tândí ró dódó ází-âzí tâ lê 'bá Kûmú ámákâ Yésü 'á rî ró. Rî'á tâ mbî 'î õjílã Ôvârí kâ drí ïyî ází-âzí yî 'ezó tândí ró dódó ïtí. Nî pâ gólâ ngá gólâ drí â'dózó ïzã lâ bê rî 'bá yî sî, tâlâ gólâ rî nyâányâ pâ mâ trá rôô gõ'dá kpá õjílã dûû ãzâ 'bá yî bê.

Tâ Póölô drí nî-bê-yâ 'ezó õjílã ãzâ 'bá yî Rómâ 'álâ rî 'bá yî drí rî

³ Má 'ê nî-bê-yâ ãmbá ãmbá Ækôwílã yî drí õkó lâ Pîrîsîlã bê. Gólîyî ï'dî lôsî Yésü Krístõ kâ 'e 'bá 'î má bê. ⁴ Gólîyî gâ ïyî õdrâ pá trá ngílí rú ámâ

tāsī. Má 'ê ãwô-ítí ãmbá Ôvârí drí tālâ tā rî 'dī tāsī, gõ'dá õjílā õrī ãzâ 'bá yí kâ gólîyî tā lē 'bá trá Yésū 'á tālâ lôsī ámákâ gólîyî lâfâlé rî tāsī rî 'bá yî 'ê ïyî ãwô-ítí kpá ãmbá Ôvârí drí tālâ gólîyî drí ámâ pâzó trá õdrâ 'ásî rî tāsī. ⁵ Gõ'dá má 'ê nî-bê-yâ kpá krîstô 'bá yî ndrî gólîyî rû ê'bé 'bá tû võ ãlô 'á Ôvârí rî ïnjîlî Ákõwlâ yî drí 'bâ 'á rî 'bá yî drí.

Nî-bê-yâ kpá Êpénétô drí. Gólâ rî lôvó rî'á má 'á dûû õjílâ drî-kákâ Ásîyâ* lésî gólâ tâ lē 'bá Yésû 'á rî ró. ⁶ Gõ'dá má 'ê nî-bê-yâ kpá ãmbá Mârîyâ gólâ lôsî 'ë 'bá rôô Yésû drí ãnî ۀmúzó rî drí. ⁷ Má 'ê nî-bê-yâ ãzâ kpá Ándrónikâ yî drí õkó lâ Yûnîyâ bê gólîyî rî'á ámâ ãzí-ãzí yî Yûdâ yî kâ ró rî 'bá yî ï'dî, gõ'dá kpá 'bâlé trá g  n  m   'á má bê tâlâ tâ lêl   gólîyîkâ Yésû 'á rî tâsî rî. Gólîyî rî'á krîstô 'bá yî gólîyî lâj  'bâ yî drí rî'á ïnjî lâ ïyî rî ï'dî. Gólîyî nyâányâ jâ rû trá tâ lêl   Yésû 'á sîsî má drí sî.

⁸ Má 'ê nî-bê-yâ Ämbîlîyâtô gólâ má drí lôvó lâ 'bâlé tâ lê 'bá Kûmú ámákâ Yésû 'á rî ró rî drí. ⁹ Nî-bê-yâ ãzâ Örõbánô drí. Gólâ 'ê lôsî kpá trá Yésû drí kpâkâ ãlô ãmâ bê. Má 'ê nî-bê-yâ kpá Sítakîsî drí. Má 'bâ gólâ rî lôvó kpá ámâ ãzí-ãzí ró. ¹⁰ Nî-bê-yâ Äpélê drí. Gólâ rî trá tâ lêl   p  p  s  l   ãlô rî sî Yésû 'á, õzô kpâlé gólâ ūûsû lâj   rôô rî. Má 'ê nî-bê-yâ kpá Ärîsítôbólô yî drí õjílâ gólâkâ 'bâ kâ bê ndrî. ¹¹ Gõ'dá má 'ê nî-bê-yâ kpá H  r  d  y  n   ãzí-ãzí tâ lê 'bá Yésû 'á õjílâ Yûdâ yî kâ ró rî drí. Má 'ê nî-bê-yâ kpá tâ lê 'bá gólîyî

* **16:5** 16.5 'B  dr   Ásîyâ 'dî, ândr   nô, úz   rú lâ T  r  uk  .

'bā 'álé Näräsisō kâ 'á rî 'bá yî drí ndrī. ¹² Nî-bê-yã Trifénã yî drí âmvúpí lâ Trifósã bê. Gólïyî kpârâtí 'ê ïyî lôsî trá rôô Kúmú ãmákâ Yésü drí. Nî-bê-yã Pérési gólâ má drí kpá lôvó lâ 'bälé rî drí. Gólâ 'ê lôsî kpá trá rôô Kúmú Yésü drí. ¹³ Nî-bê-yã ãmbá Rûfúsã drí. Rîrî tândí gólâkâ krítõ 'bá ró rî sû trá rôô Kúmú Yésü rú. Gõ'dá nî-bê-yã kpá ândré lâ drí. Gólâ 'bâ ámâ lôvó trá té õzõ mvá lâ nyâányâ kâtí. ¹⁴ Má 'ê nî-bê-yã kpá õjílã nô 'bá yî drí, Äsïnïkïrítõ, Fîlëgónã, Ërémë, Pâtröbósã, Ërémä yî ndrî tâ lë 'bá ãzâ 'bá yî gólïyî rû ê'bé 'bá gólïyî bê rî 'bá yî drí. ¹⁵ Má 'ê nî-bê-yã kpá Fîlõlögõ yî drí rî Jûlïyä bê, gõ'dá Nérëyösä yî drí ïzó lâ Ölîmbósã bê, gõ'dá kpá tâ lë 'bá ãzâ 'bá yî rû ê'bé 'bá võ ãlô 'á gólïyî bê rî 'bá yî drí. ¹⁶ Gõ'dá kpá ãnî lâfâlé sî rî, õzõ nî õtirî rû ê'bé võ ãlô 'á rî, nî 'ê nî-bê-yã ãnî lâfâlé sî lõvõ sî tâ lë 'bá ãzí yî ró. Krítõ 'bá yî känisä 'ásî ndrî 'ê ïyî kpá nî-bê-yã ïyíkâ ãnî drí ndrî.

Tâ Pôolô drí drí-mbílî sôzó tâ lë 'bá yî lîfí õjílã gólïyî rî 'bá

gólïyî 'élé rî'á lâwâlé ïyî võ 'ásî rî 'bá yî tâsî rî

¹⁷ Ámâ âdrúpí yî ámâ ïzó yî, má sô drí-mbílî ãnî lîfí tâlâ ãnî drí â'dozó lîfí ngiyá bê gõ'dá kpá â'dolé sülí ãnî rú õjílã gólïyî rî 'bá tâ âtâlé ãnî 'bälé lâwâlé ãnî ãzí-ãzí yî bê rî 'bá yî tâsî. Gólïyî ûjû trá ãnî âdolé drî jâlé vólé Ôvârî rú sî. Gõ'dá tâ gólïyî drí rî'á ìmbálâ rî 'bá yî â'dó kô tâ âtâlé pâtñi Ôvârî kâ rî ï'dî. Nî ârî tâ gólïyíkâ 'dî 'bá yî ãzâkâ lâ kô ãlôwâlâ. Nî nyî ãnî vólé 'á lâ sî. ¹⁸ Gólïyî rî 'dî kô tâ Kúmú ãmákâ Yésü kâ rî 'élé

ĩ'dî rû ì'bû 'bá tãndí rî ró. Gólîyî lë 'dî bê-rî cé tâ gólîyî sû 'bá gólîyî rú rî 'êlé ĩ'dî. Gólîyî rî rî'á úlí gólîyî âsô 'bá âsô rî 'bá yî âtálé ĩ'dî ònjõ ró ãnî 'bâlê tâ ̄isû ̄yíkâ ányâ ró 'dî 'bá yî tâ-drî lâ lêlé. ̄Ojilâ gólîyî rî 'bá njââ tâ drîlîyî ârîlî ndrî rî lêlé rî 'bá yî lë ̄yí úlí gólîyî 'dî tâ-drî lâ gbô ̄ití, tâlâ âsô-âsô lâ ̄yí sî. ¹⁹ Gô'dá tâ lë 'bá vô ̄ambá dûû 'ásî rî 'bá yî ârî ̄yí tâ trá kî nî rî, ãnî nyâányâ rî trá rîlî tâ lêlé sî tâ âtî-âtî mbî ̄Ovârî kâ rî 'á pîpîsîlî ̄alô sî. Gô'dá ámâ nyâányâ trá ̄ayîkõ ró ̄ambá tâlâ tâ lêlé ãníkâ ndá 'dî tâsî. Gô'dá má lë nô ãnî ̄ifî ̄icîlî â'dôlé rîlî tâ nñî sî rôô ̄Ovârî ngá lésî, tâlâ nî ̄orî ró bê cé tâ gólîyî mbîmbî ró sû 'bá gólâ rú rî 'bá yî 'êlé ĩ'dî. Nî rî tâ ãkó lë 'bá ró, tâlâ nî ̄ozó kô rîlî rî'á tâ ̄azâkâ gólîyî ònjí ró rî 'bá yî 'êlé ̄alôwâlâ. ²⁰ ̄Ozô nî ̄orî rîrî tândí sî ̄ití rî, 'dî ̄Ovârî gólâ ámâ 'bâ 'bá nî ndrî rîlî ̄dî ró rî â'dô mbârâkâ ̄afé'á ãnî drí ̄ajú 'bûzô Sâtánâ bê. Gô'dá gólâ â'dô Sâtánâ rî 'e'á ãnî drí lôtólé kpânyá-kpânyá ãnî pá ágâlé sî tâ trôzó drîgá lâ sî.

̄Ovârî ̄âfê ̄orê ãnî drí â'dô pîpîsîlî tândí gólâkâ 'dî vó ró.

Nî-bê-yâ Póõlõ rî lâmû-̄azí yí kâ krîstõ 'bá Rómâ kâ rî 'bá yî drí

²¹ Tîmâtîyâ gólâ rî 'bá lôsî 'êlé má bê nôlé nô 'ê nî-bê-yâ ãnî drí tólâ ̄ambá ̄ambá. Gô'dá kpá ámâ ̄azí-̄azí yî ̄ojilâ Yûdâ yí kâ ró tâ lë 'bá ̄yí trá Yésû 'á rú bê ̄yí Lûkîyâ, Yásõnâ gô'dá Sôsîpátõ 'ê ̄yí nî-bê-yâ kpá ãnî drí. ²² Mâ Têrâtíyõ, má rî rî'á wárâgâ nô ̄iglîlî nî Póõlõ drí tâ ̄igî 'bá gólâkâ ró. Mâ 'ê nî-bê-yâ kpá ãnî drí ̄ambá ̄azi-̄azí tâ

lē 'bá trá Kúmú ãmákâ Yésū 'á rî ró. ²³ Gáyō 'ê nî-bê-yã kpá ãnî drí. Mâ Póõlõ ngbääângbânõ rî, rî'á gólâ drí 'bã 'á. Gõ'dá tã lē 'bá gólïyî ndrî nõlé nõ 'bá yî ê'bê ïyî rû kpá 'dó gólâ drí 'bã 'á râtáã 'êlé Ôvârî drí. Ërésítõ 'ê nî-bê-yã kpá ãnî drí. Gólâ rî'á õjílã rî 'bá sülí  dî rú jãríbã nô 'á rî ã'dî. Gõ'dá ãmâ ãzí-ãzí tã lē 'bá ró zilí Kárâtõ rî 'ê kpá nî-bê-yã ãnî drí. ²⁴ (Kúmú ãmákâ Yésū Krístõ õfë õrê ãnî drí ndrî. Â'a'dô ïtí.)*

Tã Póõlõ drí tã-vó ïyíkâ âtízó Rómä lé 'bá yî drí rî

²⁵ 'Dõvó ïtí rî, mã lûyî Ôvârî ãmbá. Gólâ rî'á ã'dî gólâ ïcá 'bá tã lêlë ãníkâ Yésù 'á rî 'bälé â'dolé mbârâkâ bê tã âtî-âtî tândí Yésù rî tâsî má drí rî'á pêlâ õjílã drí rî sî. Sísí rî, tã âtî-âtî Yésù Krístõ rî tâsî rî rî'á lâpî-lâpî lâ ró ndrô dûn sî. ãmâ á'bíyá yî ïcá ïyî kô tã lâ nñlî ndrî. Gõ'dá ngbääângbânõ rî, õjílã ndrî ïcâ trá nñlâ. ²⁶ Tã gólïyî tã  ngü 'bá Ôvârî kâ rî 'bá yî drí ìgïlî trá  kû ró nã 'bá yî sî rî, Ôvârî 'bã ãmâ trá nñlâ ngbääângbânõ. Gõ'dá Ôvârî gólâ rî 'bá zââ gbâdú  dûkû  kó rî 'bã tã õjílã õrî drí ndrî tã rî 'dî 'bá yî ârîzó, tâlâ gólïyî õlë ró tã Ôvârî 'á gõ'dá tã gólïyî gólâ drí lêlê rî 'bá yî 'ezó.

²⁷ Ôvârî ã'dî rî'á gólâ tã nñnî bê ndrî rî. 'Dõvó ïtí rî, mã lûyî gólâ zââ  dûkû  kó Yésù Krístõ sî. Â'a'dô ïtí.

* **16:24** 16.24 Úlí vérësî 24 nõ kâ iigïi kô wárâgä bí búkû Rómä lé 'bá nõ kâ ãzâ 'bá yî 'á.

Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354